

Inštitút pre výskum práce a rodiny
Institute for Labour and Family Research

PARTNERSKÉ A DOMÁCE NÁSILIE

PRÍRUČKA AKO SA ORIENTOVAŤ PROSTRIEDKAMI
PRÁVNEJ OCHRANY PRE PRACOVNÍKOV
A PRACOVNÍČKY PRACUJÚCE V OBLASTI SOCIÁLNEHO
A PSYCHOLOGICKÉHO PORADENSTVA

Barbora Burajová, Marián Filčík, Kristína Kročková

2023

„Domov musí byť bezpečné miesto pre všetkých“

PARTNERSKÉ A DOMÁCE NÁSILIE

Príručka ako sa orientovať prostriedkami právnej ochrany pre pracovníkov a pracovníčky pracujúce v oblasti sociálneho a psychologického poradenstva

Autorský kolektív: Barbora Burajová, Marián Filčík, Kristína Kročková

Editorka: Michaela Jankovičová

Bratislava, 2023

Odborná garancia: Oľga Pietruchová

Vydanie: Prvé vydanie

Vydavateľ: Inštitút pre výskum práce a rodiny

Rok vydania: 2023

Rozsah: 87 strán

Text neprešiel jazykovou korektúrou.

OBSAH

► ÚVOD.....	6
Bezpečie.....	6
Ako môže pomôcť táto príručka	6
1. ČO JE NÁSILIE?	8
Definícia pojmov	8
Charakteristické znaky násilia:.....	9
Formy násilia:.....	9
2. AKÉ VEĽKÉ JE OHROZENIE?	10
2.1. Ako vníma nebezpečenstvo ohrozená osoba?	10
2.2. História násilia	11
2.3. Prítomnosť závažných okolností.....	11
2.4. Formy a vzorce násilia.....	12
3. PRÁVNA ÚPRAVA TÝKAJÚCA SA DOMÁCEHO NÁSILIA A NÁSILIA PÁCHANÉHO NA ŽENÁCH.....	15
Medzinárodné záväzky SR	15
Dohovor Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domácomu násiliu a o boji proti nemu zo dňa 11.05.2011	16
Právny poriadok Slovenskej republiky.....	16
4. AKO MÔŽE POMÔCŤ POLÍCIA?	17
4.1. Zákon o policajnom zbore: § 27a oprávnenie vykázat' zo spoločného obydlija	17
5. TRESTNÉ PRÁVO: JE NÁSILIE TRESTNÝM ČINOM?	18
5.1. ZÁKON Č. 300/2005 Z. Z. TRESTNÝ ZÁKON V ZMENÍ NESKORŠÍCH PREDPISOV.....	19
5.2. Druhy trestných činov.....	19
Zavinenie	20
Nedbanlivosť.....	20
Okolnosti vylučujúce trestnú zodpovednosť	20
Okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu (§ 22 – 30)	21
Spôsoby spáchania trestného činu	22
Spáchanie trestného činu na blízkej osobe	23
Trestné činy v rámci domáceho a partnerského násilia	23
Bližšie k vybraným trestným činom	24
Ďalšie trestné činy.....	27
Druhy sankcií.....	31
Zásady ukladania trestov (§ 34 Trestného zákona).....	32
Druhy trestov	32

Druhy ochranných opatrení.....	33
Poľahčujúce a priťažujúce okolnosti (§ 36 – 38 trestného zákona)	33
Mimoriadne zníženie trestu (§ 39 trestného zákona)	34
Primerané obmedzenia a povinnosti (§ 49 - 51 trestného zákona).....	35
5.2 ZÁKON Č. 301/2005 Z. Z. TRESTNÝ PORIADOK V ZNENÍ NESKORŠÍCH PREDPISOV	36
Trestné konanie a trestné stíhanie	37
Ďalšie pojmy trestného konania (§10 Trestného poriadku).....	37
Trestné oznámenie.....	38
Začatie trestného stíhania a vznesenie obvinenia	39
Aké Práva mám ako poškodený (obeť) v trestnom konaní?.....	41
Práva a povinnosti svedka	42
Výsluch poškodeného	43
Osobitné postupy pri výsluchu špecifických kategórií svedkov (poškodených)	43
Ukončenie vyšetrovania a rozhodnutia v prípravnom konaní.....	44
Zmier	44
Dohoda o vine a treste	45
Trestný rozkaz	45
Konanie pred súdom	46
Rozhodnutia súdu na hlavnom pojednávaní	47
Odvolanie.....	47
5.3. ZÁKON O PRIESTUPKOCH - ZÁKON Č. 372/1990 ZB. O PRIESTUPKOCH V ZNENÍ NESKORŠÍCH PREDPISOV	48
Priestupky proti občianskemu spolunažívaniu	48
Konanie o priestupkoch.....	49
Začatie priestupkového konania.....	49
Výrok rozhodnutia.....	50
Odvolanie.....	50
Blokové konanie.....	50
► 5.4. ZÁKON Č. 274/2017 Z. Z. O OBETIACH TRESTNÝCH ČINOV A O ZMENE A DOPLNENÍ NIEKTORÝCH ZÁKONOV V ZNENÍ NESKORŠÍCH PREDPISOV	51
Obeť.....	51
Obzvlášť zraniteľné obeť.....	51
Ďalšie pojmy zákona o obetiach	52
Základné zásady ochrany a podpory obetí	52
5.5. PRÁVA OBETÍ PODĽA ZÁKONA Č. 274/2017 Z. Z.	53
Právo na informácie	53

Právo na poskytnutie odbornej pomoci	54
6. CIVILNÉ PRÁVO	59
6.1 Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník	59
Spoluvlastníctvo (§ 136 a nasl. Občianskeho zákonníka)	60
OBMEDZENIE UŽÍVACIEHO PRÁVA ALEBO VYLÚČENIE NÁSILNÍKA	63
6.2. PROCESNÉ PRÁVO	64
Princíp ochrany subjektívnych práv x Princíp ochrany verejného záujmu	64
Sporové strany a princíp kontradiktórnosti x účastníci konania a princíp ochrany slabšej strany	65
Dispozičný princíp x princíp oficiality	65
6.3. ZÁKON Č. 160/2015 Z. Z. CIVILNÝ SPOROVÝ PORIADOK	66
Prehľad základných pojmov	66
Podanie	66
ŽALOBA	67
Predbežné prejednanie sporu	68
POJEDNÁVANIE PODĽA CSP:	68
6.4. ZÁKON Č. 161/2015 Z. Z. CIVILNÝ MIMO SPOROVÝ PORIADOK	75
Konanie	75
Dokazovanie	76
Súdne rozhodnutia	76
6.5. USTANOVENIA CMP O MALOLETÝCH	76
Konanie o rozvod manželstva	77
Konania vo veciach starostlivosti súdu o maloletých	77
Konanie vo veciach výživného plnoletých osôb	78
Neodkladné opatrenia v zmysle ustanovení CMP	78
6.6. COCHEMSKA PRAX	79
6.7. VÝKON ROZHODNUTIA VO VECIACH MALOLETÝCH	80
6.7.1. Postup súdu pred uskutočnením výkonu rozhodnutia	80
Výzva na plnenie	81
Pokuta	81
Pozastavenie výplaty štátnych dávok	82
6.7.2. USKUTOČNENIE VÝKONU ROZHODNUTIA	82
Zaznamenávanie priebehu výkonu rozhodnutia	83
Súčinnosť školy, školského zariadenia a zamestnávateľa v mieste výkonu praktického vyučovania	83
Súčinnosť poskytovateľov zdravotnej starostlivosti	83
Súčinnosť orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately	83

6.7.3. Odklad výkonu rozhodnutia	84
6.7.4. Zastavenie výkonu rozhodnutia	84
6.8. ZÁKON O RODINE - ZÁKON Č. 36/2005 Z. Z. O RODINE A O ZMENE A DOPLNENÍ NIEKTORÝCH ZÁKONOV	84
Základné zásady	84
Záujem maloletého dieťaťa podľa čl. 5 Zákona o rodine	85
▶ 6.8.1. ROZVOD MANŽELSTVA	85
Obsah rozhodnutia súdu o rozvode manželstva s maloletými deťmi	86
Rodičovské práva a povinnosti	87
Výživné	87

► Úvod

Cieľom tejto príručky a online nástroja, ktorý ju sprístupňuje, je poskytnúť pomáhajúcim profesiám v sociálnej a psychologickej oblasti praktickú orientáciu v poradenstve ženám zažívajúcim násilie v partnerských vzťahoch a dospelým, ktorí zažívajú domáce násilie. Tento zdroj môže slúžiť aj osobám, ktoré zažívajú násilie, a tým na ktorých sa ohrozená osoba obrátila so žiadosťou o radu a pomoc.

BEZPEČIE

V prípadoch násilia na ženách a domáceho násilia je na mieste postupovať obozretne a jednotlivé kroky zvažovať vždy s ohľadom na možnosti ohrozených osôb robiť slobodné bezpečné rozhodnutia na ceste z násilia. Vždy je nevhodné postupovať proti vôli ohrozenej osoby, či robiť unáhlené rozhodnutia. To neplatí len vtedy, ak je bezprostredne násilím ohrozený život a zdravie, vtedy je potrebné obrátiť sa na políciu.

Ak hľadáte v rámci tohto dokumentu nové informácie a zároveň si robíte si poznámky či pripravujete podklady, myslite na bezpečnosť pri používaní príručky a online nástroja. Svoje poznatky, poznámky, návrhy a dokumentáciu uložte na bezpečnom mieste, ku ktorému násilná osoba nemá prístup. Pri prezeraní informácií na internete po jeho používaní vymažte históriu prehliadača. Telefónne čísla na linky pomoci, poradne alebo krízové ubytovania sa naučte naspamäť. Je tiež možné si krízové linky, vrátane linky polície, uložiť ako krátku voľbu v telefóne. V tomto prípade musia byť uložené pod inými názvami či menami.

Pokiaľ má násilná osoba prístup k počítaču a telefónu, je potrebné častejšie meniť heslá. Na zamedzenie funkčnosti násilníkom nainštalovaných sledovacích programov je potrebné aj opakovane obnovovať továrenské resp. výrobné nastavenie telefónu či iného mobilného zariadenia. Je však aj možné, že násilnú osobu popudí, ak nebude mať prístup k zariadeniam a kontám ohrozenej osoby, čo môže zvýšiť intenzitu násilia. Hoci vynucovanie si takéhoto prístupu k osobným veciam nie je v poriadku, môže byť v takejto situácii vhodnejšie násilníkovi tento prístup neobmedziť. Riešením je zaobstaráť si iný telefón a mať ho uložený na bezpečnom mieste. V prípade počítača, je potrebné využívať na hľadanie a kontakt s pomocou taký, ku ktorému násilná osoba nemá prístup.

AKO MÔŽE POMÔČŤ TÁTO PRÍRUČKA

Na tomto mieste prinášame prehľad o právnej teórii, príslušnej právnej úprave a praxi. Uvedomujeme si, že najefektívnejšou cestou k podpore je vyhľadanie osobného poradenstva špecializovaných poradní, ktoré komplexne reagujú na potreby obeť a prvoradým hľadiskom pri poskytovaní poradenstva a podpory je pre ne bezpečie ich klientok a klientov. Takáto pomoc však nemusí byť práve dostupná, ohrozené osoby v súčasnosti len hľadajú informácie, aby sa zorientovali vo svojom probléme alebo návštevu poradne nemôžu realizovať s ohľadom na ich bezpečie.

Ponúkané informácie ponúkajú všeobecnú odpoveď na riešenie rôznych otázok súvisiacich s násilím z pohľadu právnej úpravy. Konkrétne situácie budú jedinečné a je vždy potrebné k nim takto pristupovať. Často sú komplexné a v jednom prípade je možné a niekedy aj potrebné uplatniť viacero právnych úprav a postupovať v rôznych konaniach zároveň. Je preto uvážlivo posúdiť všetky dostupné riešenia.

Dôležité je však to, že každý má nárok na bezpečný a dôstojný život bez násilia a spoločnosť, prostredníctvom štátnych orgánov a inštitúcií má povinnosť ju každému človeku zaručiť. Pritom musia štátne orgány a inštitúcie dodržiavať vaše základné práva ľudské slobody. Na ochranu pred násilím a na

podporu pri ceste z násilia má právo každá ohrozená osoba a každá násilná osoba by mala byť za násilie, ktoré je protiprávne postihnutá.

1. Čo je násilie?

DEFINÍCIA POJMOV

- Násilie na ženách** - porušenie ľudských práv a forma diskriminácie žien - všetky činy rodovo podmieneného násillia, ktoré majú alebo môžu mať za následok telesnú, sexuálnu, duševnú, ale aj ekonomickú ujmu alebo utrpenie žien vrátane vyhrážania sa takýmito činmi, nátlaku alebo svojvoľného zbavenia slobody, či už vo verejnom alebo v súkromnom živote
- Domáce násilie** - násilie správanie, ktoré u ohrozenej osoby spôsobuje strach z osoby ohrozujúcej. Prostredníctvom vytvorenia zdania moci a prevahy nad ohrozenou osobou sa dostáva ohrozujúca osoba do nadradeného postavenia, ktoré jej umožňuje kontrolovať správanie a konanie druhého partnera.

Násilie na ženách nie je len znásilnenie, ale aj napríklad partnerské násilie, sexuálne násilie a obťažovanie, škodlivé tradičné praktiky, obchodovanie s ľuďmi. Tieto druhy násillia spája to, že ich príčinou sú škodlivé stereotypy a zvyklosti, ktoré kontrolujú možnosti sebaurčenia žien a dievčat.

Škodlivé tradičné praktiky, vrátane detských a nútených sobášov alebo tzv. vrážd zo cti, sa vyskytujú aj v krajinách západnej hemisféry. Diskriminácia žien a dievčat v prístupe k vzdelaniu, výžive, zdravotníckej starostlivosti a zamestnaniu tiež nie je len záležitosťou rozvojových krajín. Pri nedostatku zdrojov, kapacít alebo času sa aj vo vyspelých krajinách môžeme stretnúť s tým, že najprv sa pozornosť venuje potrebám chlapcov a mužov.

Znásilnenie a iné formy sexuálneho násillia sú výrazom nárokovateľnosti ženskej sexuality, o ktorej sa predpokladá, že je submisívna a apriórne bude dobývaná.

Násilie na ženách je spôsobené a umožnené rodovou nerovnosťou, ktorá vyplýva z domnelých sociálnych rozdielov medzi mužmi a ženami. Tieto obvykle určuje kultúra, spoločenské usporiadanie a aj náboženské presvedčenia. Príčiny násillia nie sú ľahko rozpoznateľné aj preto, že ľudia sú náchylní veriť, že stávajúce sociálne usporiadanie je spravodlivé a potrebné. A to až do tej miery, že nerovnosť je vnímaná ako legitímna, a dokonca nevyhnutná.

Častá je napríklad otázka – „Kto sa postará o deti, ak žena „robí“ kariéru?“. Ešte stále delíme domáce práce na ženské a mužské a to aj napriek tomu, že tie „ženské“ môžu robiť aj muži a mnoho z tých mužských ženy robia tiež. Navyše mnoho tzv. mužských prác napokon spraví zaplatený profesionál.

V predpokladoch o odlišných danostiach a rolách žien a mužov – teda v sexizme sú ľudia hodnotení a sami sa hodnotia a to často bez toho, aby si to uvedomovali.

A práve ľudia, ktorých systém znevýhodňuje, majú silnejšiu psychickú potrebu ho ospravedlňovať a podporovať. Robia tak bez toho, že by si uvedomovali, že obhajujú a napomáhajú udržiavať sexizmus, ktorý ich oberá o príležitosti a rovnoprávnosť. Sexizmus môže mať láskavú alebo nepriateľskú podobu. Kým „hostilný sexizmus“ trestá ženy, ktoré sa neprispôbia požiadavkám a definovaným rolám alebo ich spochybňujú. „Benevolentný sexizmus“ odmeňuje ženy napríklad za cudnosť, poslušnosť a láskavosť. No tým, že zdôrazňuje ich poddajnosť a potrebu ochrany, ich súčasne oberá o akcieschopnosť a môže ich stavať do podriadeného postavenia.

CHARAKTERISTICKÉ ZNAKY NÁSILIA:

- ohrozujúca a ohrozovaná osoba sú si navzájom blízke a známe osoby
- deje sa prevažne v súkromí mimo dosahu verejnej kontroly a okamžitej pomoci pre ohrozovanú osobu, a často bez akýchkoľvek svedkov
- cyklicky sa opakujúce situácie násilného správania, ktoré môže byť charakteristické, že u páchatel'a sa striedajú fázy relatívneho pokoja s fázami aktov násilia, po ktorých môžu nasledovať uzmierovanie a sľuby
- intenzita útokov sa postupne zvyšuje, no formy násilia sa môžu striedať
- postoj ohrozovanej osoby k osobe ohrozujúcej môže charakterizovať zľahčovanie násilia a závažnosti útokov alebo ospravedlňovanie násilia aktuálnymi okolnosťami

FORMY NÁSILIA:

- fyzické násilie
- psychické násilie
- sociálne násilie
- ekonomické násilie
- sexuálne násilie

Z rôznych foriem násilia na ženách je fyzické násilie to, ktoré je najľahšie rozpoznateľné, pretože môže zanechať stopy na tele obeť. Oproti tomu emocionálne zneužívanie a psychické násilie sú na prvý pohľad rozpoznateľné len s ťažkosťami. Dokonca, následky vystavenia dlhodobému stresu a traume môžu obeť násilia v očiach okolia, vrátane odborníkov a odbornícok, znedôveryhodňovať. Následky násilia sú totiž veľmi individuálne a len málokto ohrozená osoba spĺňa obraz o ideálnej obeť.

U ohrozenej osoby sa môžu prejaviť úzkosť, pocity viny, depresie, znížené sebavedomie a sebaúcta, neschopnosť konzistentne reprodukovať prežitie alebo naopak môže sa prejavovať prílišné nabudenie, agresivita, potreba vyriešiť problém hneď a za akúkoľvek cenu.

V dôsledku násilia môžu vzniknúť aj poruchy príjmu potravy, poruchy spánku a vznikajú závislosti na návykových látkach. Obeť násilia môže byť napokon vnímaná ako menej sympatická a problémová.

Aj odborné zdroje niekedy uvádzajú, že príčinou násilia je alkohol, duševné poruchy, skúsenosti s násilím v minulosti, chudoba alebo nezamestnanosť. A hoci ide o faktory, ktoré ovplyvňujú formy a intenzitu násilia, nie sú jeho príčinou.

Účelom násilia je vždy moc a kontrola. Majetnícke a kontrolujúce správanie je v odbornej literatúre označované aj ako kontrola nátlakom (angl. coercive control).¹ Toto zámerné represívne správanie charakterizuje taktika zastráňovania násilím, ponižovania, izolácie a kontroly obeť.² Najmä prítomnosť kontroly nátlakom odlišuje konfliktný vzťah od násilného partnerského vzťahu. V konfliktných vzťahoch je obvykle zriedkavá aj frekvencia násilia, ktoré vedie len k málo, ak vôbec nejakým zraneniam, najmä

¹ Johnson, M. Patriarchal terrorism and common couple violence: two forms of violence against women. *Journal of Marriage and the Family*, 57(2). 1995.

² Stark, E. *Coercive Control: How men entrap women in personal life*. Oxford: Oxford University Press. 2007

však násilie v konfliktných vzťahoch má malé, ak vôbec nejaké, negatívne následky na psychiku.³ Kontrola nátlakom nastoľuje nerovnosť medzi páchatelom a obeťou, zatiaľ čo v konfliktnom vzťahu sú jeho strany v zásade rovnocenné a prítomnosť násilia nemá za následok rozhodovanie a konanie v rozpore so slobodnou vôľou.⁴

Násilie je pre niektorých mužov účinným prostriedkom ako si k sebe pripútať partnerku. Neustála potreba riešiť bezpečia pre seba a deti ženy vyčerpáva, často pociťujú zahanbenie za to, že násilie zažívajú, nezriedka sa ho snažia skrývať kvôli tomu, že ho považujú za vlastné zlyhanie. To vedie k sociálnej izolácii, ktorú ohrozujúca osoba zámerne prehľbuje, nezriedka aj vyhrážkami o negatívnych následkoch, ktoré nastanú v prípade, že sa ohrozená osoba niekomu zdôverí alebo násilie oznámi. Odchod z násilného vzťahu znamená pre ženy často zhoršenie ich sociálno-ekonomického postavenia; a to najmä v prípadoch žien s malými deťmi alebo pracujúcimi v nízkopríjmových povolaniach je to rozhodnutím pre život na sociálnych dávkach.⁵ Prítomnosť kontroly nátlakom zvyšuje riziko eskalácie násilia po odchode z násilného vzťahu, či už fyzického alebo sexuálneho, hovorí sa o tzv. postseparačnom násilí.⁶ Navyše, podľa rôznych výskumov je 40 až 70% pravdepodobnosť, že dieťa matky, ktorá zažíva násilie v párovom vzťahu, sa tiež stane obeťou fyzického, psychologického a sexuálneho násilia a zneužívanie detí je približne 15-krát častejšie v rodinách, kde dochádza k násiliu medzi blízkymi osobami.⁷

2. Aké veľké je ohrozenie?

Moc a kontrola sú konštruované jedinečne a napokon to nie je ani počet násilných incidentov, ani ich výskyt v čase, čo definuje ohrozenie a jeho následky. Väčšina ohrozených osôb ale môže časom pozorovať zmeny v spôsobe svojho života, ktoré sú určované strachom z násilia a prežívaním poníženia.⁸ Napriek tomu, že následky násilia sú jedinečné, v každom prípade je ohrozený život a zdravie. Pre posúdenie toho, v akom veľkom nebezpečenstve sa ohrozená osoba nachádza, je vhodné zhodnotiť nasledujúcich päť oblastí.

► 2.1. Ako vníma nebezpečenstvo ohrozená osoba?

Na jednej strane výskumy ukazujú, že ohrozené osoby pomerne dobre odhadujú, aká intenzita násilia im hrozí. Na strane druhej je preukázané, že majú aj tendenciu podceňovať alebo minimalizovať riziká, ktoré im hrozia. Ide o stratégiu zvládania, ktorá im často pomáha prežiť alebo zvládať každodenné povinnosti, najmä prácu a starostlivosť o deti a rodinu.

³ Dobash, R.P.; Dobash, R.E. (2004). Women's violence to men in intimate relationships: Working on a puzzle. *British Journal of Criminology*, 44(3).

⁴ Tamtiež.

⁵ Brandwein, R. A. a Filiano, D. M. (2000). Toward Real Welfare Reform: The Voices of Battered Women. *Affilia*, 15(2), 224-243.

⁶ Campbell, J.C. (2003) Risk Factors for Femicide in Abusive Relationships: Results From a Multisite Case Control Study. *American Journal of Public Health*, 93(7), 1089–1097.

⁷ Bell, C. (2008). Domestic Violence and Contact: 10 Reasons Why. *Family Law*, 38, 1139-1143.

⁸ Karkošková, S. (2017). Znalecké posudzovanie domáceho násilia v kontexte poručenských sporov o deti. Metodologické východiská pre súdnych znalcov a znalkyne. Bratislava: Inštitút pre výskum práce a rodiny.

V tejto oblasti hodnotenia nebezpečenstva je preto potrebné pýtať sa najmä:

- 1.1. Z koho má ohrozená osoba strach? Je to jedna alebo viac osôb?**
- 1.2. O koho sa bojí ohrozená osoba? Bojí sa len o seba alebo aj o iné, napr. deti?**
- 1.3. Čo hrozí ohrozená osoba - aké konanie a s akými následkami?**

► 2.2. História násilia

Je preukázané, že ak sa ohrozujúca osoba správala násilne v minulosti, obvykle sa bude násilne správať aj v budúcnosti. Je potrebné do tohto uvažovania zahrnúť aj násilné správanie voči deťom, vrátane vynucovania si disciplíny trestaním, vyhrážkami alebo ponižovaním. Zvýšené riziko ohrozenia sa spája aj s tým, ak sa ohrozujúca osoba správa násilne mimo domácnosti.

V tejto oblasti hodnotenia nebezpečenstva je preto potrebné pýtať sa najmä:

- 2.1. Bola niekedy ohrozujúca osoba zdrojom násilia vo vzťahoch v rodine alebo mimo nej?**
- 2.2. Ak áno, bolo voči nej vedené priestupkové alebo trestné konanie?**
- 2.3. Porušila ohrozujúca osoba v minulosti nariadenia polície alebo súdov, napr. podmienky vykázania z obydla, zákazu priblíženia alebo neodkladného opatrenia?**
- 2.4. Nedržala ohrozujúca osoba v minulosti podmienky úpravy styku s deťmi alebo dohodu o styku s deťmi?**

► 2.3. Prítomnosť závažných okolností

Významným rizikovým faktorom, ktorý môže viesť k závažnej ujme či femicíde je odchod z násilného vzťahu. Preto je potrebné identifikovať riziká, ktoré sa môžu s ním spájať.

Osobitným rizikovým faktorom je prítomnosť detí v násilnom vzťahu. Riziko hrozí deťom aj pri zotrúvaní vo vzťahu a aj po jeho ukončení. Dokonca platí, že čím vyšší počet detí v domácnosti, tým vyššie je i riziko násilia. Situácia, keď v domácnosti žije/ú spoločne nevlastné dieťa/deti páchatela, predstavuje rizikový faktor pre femicídy spáchané intímny partnerom. Navyše, kontakt so spoločnými deťmi alebo deťmi po odchode predstavuje riziko opakovaného násilia pre ženu i deti. Násilník môže využívať deti na to, aby získal prístup k obeti, násilné činy sa môžu odohrávať práve v čase povoleného styku s deťmi a v rámci striedavej starostlivosti. Prítomnosť detí zvyšuje riziko násilia pre ženu. Špecifickou situáciou, ktorá je považovaná za rizikový faktor je tehotenstvo a pôrod. Približne 30% prípadov partnerského násilia na ženách začína v období tehotenstva žien. Násilie počas tehotenstva je rizikový faktor pre závažné a smrteľné ohrozenie.

V tejto oblasti hodnotenia nebezpečenstva je preto potrebné pýtať a plánovať bezpečie v súlade s odpoveďami najmä na otázky:

- 3.1. Pokúšala sa ohrozená osoba vymaniť z násilného vzťahu za posledných 12 mesiacov?**
- 3.2. Pokúsila sa o to opakovane aj v minulosti? Aké následky mal pokus o odchod?**

- 3.3. Vyhráza sa ohrozujúca osoba niečím pre prípad odchodu ohrozenej osoby?
Má ohrozená osoba y týchto vyhrážok strach?
- 3.4. Aké sú iné prekážky pre odchod, napr. zahanbenie, tlak rodiny či choroba,
Ekonomická závislosť na ohrozujúcej osobe?
- 3.5. Žijú v situácii násilia deti? Sú z tohto vzťahu alebo z predchádzajúcich?
- 3.6. Existuje nejaká formálna alebo neformálna úprava styku s dieťaťom/deťmi?
- 3.7. Vyhráždal sa násilník únosom dieťaťa/detí alebo ublížením?
- 3.8. Vyhráza sa násilník, že nahlási na úrade práce, sociálnych vecí a rodiny či inde že ohrozená osoba je „zlý rodič“ alebo že jej budú deti odobraté zo starostlivosti?
- 3.9. Aký je vzťah (kvalita vzťahu) medzi násilníkom a nevlastným dieťaťom/nevlastnými deťmi?
- 3.10. Bol násilník niekedy násilný voči nevlastnému dieťaťu/nevlastným deťom?
- 3.11. Je ohrozená osoba tehotná?
- 3.12. Kedy by sa malo dieťa narodiť? Aký je odhadovaný termín pôrodu?
- 3.13. Vie násilník o tom, že je tehotná? Je násilník otcom dieťaťa?
- 3.14. Bola zo strany násilníka úmyselne napadnutá do oblasti brucha?
- 3.15. Je toto tehotenstvo dôsledkom násilného činu zo strany páchatela?
- 3.16. Porodila dieťa v období uplynulých 18 mesiacov?
- 3.17. Bojí sa o svoje dieťa/deti (vrátane toho nenarodeného)?

► 2.4. Formy a vzorce násilia

V súvislosti s formami násilia zvažujeme pri odhade nebezpečenstva všetky formy násilia – fyzické násilie, psychické násilie, sexuálne násilie, ekonomické násilie aj sociálne násilie. Tieto formy môžu byť prítomné jednotlivo, alebo aj v rôznych kombináciách. Pod vzorcami násilia hodnotíme najmä to, či sa násilie stupňuje (rastie). Vzostup závažnosti a frekvencie násilia patria k najvýznamnejším rizikovým faktorom pre závažné a potenciálne smrteľné útoky.

Rizikovým faktorom pre závažné až smrteľné nebezpečenstvo je použitie zbrane alebo vyhrážanie sa jej použitím. Ako riziko je potrebné hodnotiť aj to, že ohrozujúca osoba vlastní strelnú zbraň. Zároveň je ale potrebné zvážiť všetky potenciálne zbrane, čiže napríklad aj nože, nebezpečné predmety rôzneho druhu, najmä, ak sa ohrozujúca osoba vyhráza ich použitím alebo ich použila.

Ďalším rizikovým faktorom sú kontrolujúce správanie a izolácia ženy. Kontrolujúce správanie sa považuje za významný faktor opakovaného, závažného a potenciálne smrteľného ohrozenia. Izolácia je jedným zo spôsobov takéhoto kontrolujúceho správania, kedy násilník kontroluje ženu tým, že sa

snaží obmedziť alebo úplne limitovať jej sociálne kontakty s inými. K izolácii patrí snaha násilníka brániť obeť v stretávaní sa s rodinou, priateľmi, alebo pri vytváraní si akýchkoľvek podporných sietí, zamykanie ženy a iné obmedzovania jej slobody.

Prenasledovanie je ďalší rizikový faktor spojený so smrteľným a závažným ohrozením. V tomto prípade ide aj o prenasledovanie resp. sledovanie počas bežných aktivít, napr. prostredníctvom kontrolujúcich telefonátov, elektronických správ alebo aplikácií, ktoré sledujú, kde sa ohrozená osoba nachádza.

Každý prípad dusenia alebo škrtienia vypovedá o ohrození života. Výskum femicíd ukazuje, že až polovica žien, ktoré boli zavraždené alebo zabitú partnerom, zažila v poslednom roku svojho života pokus o uškrtienie.

Potrebné je aj zvážiť, či sa ohrozujúca osoba správa násilne v sexuálnej oblasti. Sexualizovaným násilím, ktoré vypovedá o vyššom ohrození, môže byť nútenie k sexu, znásilnenie, nútenie k pozeraniu pornografie alebo praktikám, ktoré sú ohrozenej osobe nepríjemné, vrátane zámerného spôsobovania bolesti pri sexe. Sexualizované násilie je často vyskytujúcou sa formou násilia v partnerských vzťahoch. Pokiaľ sú prítomné sexuálne útoky, je pravdepodobnejšie riziko vážnejších zranení aj fyzickým násilím a opakovaného týrania.

Závažnému násiliu často predchádza vyhrážanie sa. Preto je všetko vyhrážanie sa zabitím, ublížením ohrozenej osobe, iným osobám a aj sebe vnímať ako závažný rizikový faktor.

V tejto oblasti hodnotenia nebezpečenstva je preto potrebné pýtať sa najmä:

- 4.1. Kedy došlo k poslednému násilnému činu?**
- 4.2. Bol posledný útok horší ako ten predošlý? V čom?**
- 4.3. Viedol posledný násilný čin k nejakým zraneniam? Aké boli v porovnaní s predchádzajúcimi zraneniami?**
- 4.4. Aký najhorší útok sa udial a k akým najhorším zraneniam došlo?**
- 4.5. Koľko násilných činov sa udialo za posledných 12 mesiacov? Je to častejšie ako v minulosti?**
- 4.6. Vyhrážala sa ohrozujúca osoba použitím zbraní? Akých?**
- 4.7. Použila niekedy zbrane alebo iné predmety za účelom ublížiť ohrozenej osobe? Aké?**
- 4.8. Zahŕňal posledný násilný čin použitie zbrane/i? Akých?**
- 4.9. Vlastní ohrozujúca osoba nejaké zbrane? Má prístup k zbraniam prostredníctvom priateľov, známych alebo svojho zamestnania?**
- 4.10. Absolvovala ohrozujúca osoba vojenský/policajný výcvik alebo výcvik bojových umení?**
- 4.11. Kontroluje, či pokúša sa kontrolovať ohrozujúca osoba všetko, čo ohrozená osoba robí?**
- 4.12. Je ohrozujúca osoba neprimerane žiarlivý/á?**

- 4.13. Musí sa ohrozená osoba pravidelne zodpovedať kedy a kde bola?
- 4.14. Izoluje ohrozujúca osoba ohrozenú osobu od priateľiek, priateľov a rodiny?
Kontroluje zadržuje jej telefonáty, správy a emaily?
- 4.15. Bráni ohrozujúca osoba ohrozenej osobe opustiť dom alebo byt?
- 4.16. Požiadala ohrozujúca osoba niekedy niekoho, aby robil/a tieto veci namiesto neho?
(priatelia, rodina...)
- 4.17. Cíti sa ohrozená osoba izolovaná od priateľov/priateľiek, rodiny?
- 4.18. Sprevádza spravidla ohrozujúca osoba ohrozenú osobu na stretnutia s rodinou, priateľmi,
na návštevu lekára alebo iných?
- 4.19. Je ohrozená osoba finančne závislá na ohrozenej osobe?
- 4.20. Bránia ohrozenej osobe v zdôverení sa, oznámení násilia alebo vyhľadani pomoci
zastrašovanie zo strany ohrozujúcej osoby?
- 4.21. Má ohrozená osoba pocit, že širšia rodina a komunita podporuje násilie?
- 4.22. Kontaktuje ohrozujúca osoba neustále a opakovane ohrozenú osobu prostredníctvom
telefonátov, textových či emailových správ? Posiela neustále listy, odkazy, veci, darčeky?
- 4.23. Sleduje ohrozujúca osoba osobne alebo prostredníctvom aplikácií ohrozenú osobu?
Potuluje sa okolo miesta bydliska, školy alebo pracoviska?
- 4.24. Angažuje iných/iné, aby pomohli s prenasledovaním alebo obťažovaním?
Príkladom môžu byť deti, ktoré násilník zneužíva aby mohol ďalej obťažovať a
prenasledovať ženu, prostredníctvom rôznych informácií či vecí, ktoré môže od detí získať
(kľúče od domu, nové adresy domu, práce, školy, atď.).
- 4.25. Vyhráža sa ohrozujúca osoba so samovraždou alebo s tým, že niekoho zabije, prípadne so
sexuálnym násilím?
- 4.26. Pokúsila sa ohrozujúca osoba niekedy o škrtenie, udusenie či utopenie?
Ako často dochádza k takýmto násilným útokom? K akému následku pritom došlo, napr.
k strate vedomia?
- 4.27. Používa ohrozujúca osoba nátlak a zastrašovanie, prípadne nejaké zbrane, k dosiahnutiu
sexuálneho styku?
- 4.28. Používa ohrozujúca osoba sexuálne urážky?
- 4.29. Využíva ohrozujúca osoba nechcené sexuálne dotyky, vrátane použitia predmetov?
- 4.30. Spôsobuje ohrozujúca osoba počas sexuálneho styku ohrozenej osobe bolesť?

- 4.31. Sú sexuálne zneužívané aj deti?**
- 4.32. Vystavuje ohrozujúca osoba ohrozenú osobu a/alebo deti pornografickým materiálom?**
- 4.33. Odmieta ohrozujúca osoba bezpečný sex a použitie antikoncepcie?**
- 4.34. Zneužíva ohrozujúca osoba ohrozenú osobu na výrobu sexuálnych fotiek a videonahrávok?**
- 4.35. Zastrahuje ohrozujúca osoba, tým že zverejní záznamy intímnej povahy, ukáže jej priateľom/priateľkám, rodine, v práci?**
- 4.36. Núti ohrozujúca osoba k sexuálnemu styku s inými osobami alebo k prostitúcii?**

Pri hodnotení miery nebezpečenstva je potrebné dbať na to, že riziko je dynamické a mení sa. Existujú aj rôzne typy nástrojov, kde je riziko hodnotené podľa počtu kladných odpovedí na napríklad 12 alebo 24 otázok. Tak ako existujú dobré príklady ich používania, ten istý nástroj môže byť využitý aj na minimalizovanie závažnosti ohrozenia nebezpečenstvom.

Vyššie uvedené otázky, ktorých je viac ako v štandardizovaných dotazníkoch, vedú k uvažovaniu o situácii, v ktorej sa ohrozená osoba nachádza a odpovede na ne môžu upozorniť, že v konkrétnom prípade sa nachádza viacero rizikových faktorov, a je preto potrebné uvažovať o opatreniach na posilnenie bezpečia.

Vždy je potrebné spozornieť a prijímať opatrenia na zníženie hrozby nebezpečenstva, ak sú prítomné:

- Neprimeraná žiarlivosť spojená s izoláciou alebo kontrolou až sledovaním
- Vyhrážky použitím zbrane alebo použitie zbrane
- Dusenie alebo škrtenie
- Sexuálne násilie alebo znásilnenie
- Vyhrážky zabitím, samovraždou alebo tým, že páchateľ ublíži iným blízkymi osobám.

3.Právna úprava týkajúca sa domáceho násillia a násillia páchaného na ženách

MEDZINÁRODNÉ ZÁVÄZKY SR

- Medzinárodný dohovor o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie
- Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach
- Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach a jeho Opčný protokol
- Dohovor proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu
- Dohovor OSN o právach dieťaťa
- Dohovor OSN o politických právach žien

- Dohovor OSN o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien a jeho Opčný protokol
- Deklarácia OSN o odstránení násilia páchaného na ženách
- Pekinská Deklarácia a Akčná platforma
- Závery 23. mimoriadneho zasadania Valného zhromaždenia OSN o výsledkoch päťročného vývoja od IV. konferencie o ženách v Pekingu
- Odporúčanie Rec 5 Výboru ministrov členských štátov Rady Európy o ochrane žien proti násiliu
- všeobecné odporúčanie č. 19 Výboru CEDAW o násilí na ženách
- Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím

DOHOVOR RADY EURÓPY O PREDCHÁDZANÍ NÁSILIU NA ŽENÁCH A DOMÁCEMU NÁSILIU A O BOJI PROTI NEMU ZO DŇA 11.05.2011

- Istanbulský dohovor
- Nadobudol platnosť 01.08.2014
- Predstavuje aktuálnu európsku stratégiu na odstránenie násilia páchaného na ženách a domáceho násilia
- Základný cieľ - vytvorenie Európy bez násilia na ženách a domáceho násilia
- Dosiahnutie rodovej rovnosti = odstránenie násilia páchaného na ženách
- Postavený na štyroch pilieroch, tzv. 4 P:
 - Prevention (Prevencia)
 - Protection (Ochrana)
 - Prosecution (Stíhanie)
 - integrated Policies (Integrovaná politika)

PRÁVNÝ PORIADOK SLOVENSKEJ REPUBLIKY

- Ústava Slovenskej republiky
- Občiansky zákonník
- Civilný sporový poriadok
- Civilný mimosporový poriadok
- Trestný zákon
- Trestný poriadok
- Zákon o priestupkoch
- Zákon o rodine
- Zákon o sociálnej pomoci

- Zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele
- Zákon o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon)
- Zákon o policajnom zbore

4. Ako môže pomôcť polícia?

V prípade akútneho ohrozenia života a zdravia každý môže na čísle 158 privolať políciu.

V prípade bezprostrednej hrozby ujmy na živote alebo vážnych zranení s tým netreba otáľať. Len polícia má totiž oprávnenia, ktoré môžu zaistiť ochranu života a zdravia, či už ide o vynútenie si vstupu do domu alebo bytu, zaistenie alebo zadržanie ohrozujúcej osoby alebo jej vykázanie zo spoločného obydlija.

Aj pre tretie osoby, ktoré sú svedkom násilia, platí, že ak ide o bezprostredne hroziace riziko, políciu je potrebné privolať aj to proti vôli obete. Súčasne, ak je to možné napr. pretože sme s ohrozenou osobou v kontakte, je potrebné ju informovať o privolaní polície a vysvetliť jej, že je to potrebné na ochranu jej života.

4.1. Zákon o policajnom zbore: § 27a oprávnenie vykázať zo spoločného obydlija

(1) Policajt je oprávnený **vykázať z bytu alebo domu alebo iného priestoru** spoločne obývaného s ohrozenou osobou a aj z jeho bezprostredného okolia (ďalej len „spoločné obydlie“) osobu, u ktorej možno na základe zistených skutočností očakávať útok na život, zdravie, slobodu alebo zvlášť závažný útok na ľudskú dôstojnosť ohrozenej osoby, najmä vzhľadom na predchádzajúce takéto útoky; súčasťou vykázanania zo spoločného obydlija je aj **zákaz vstupu** vykázanej osobe do spoločného obydlija **počas 14 dní od vykázanania**. Policajt je oprávnený vykázať zo spoločného obydlija takúto osobu aj počas jej neprítomnosti.

(2) Počas vykázanania zo spoločného obydlija je vykázaná osoba povinná **nepribližovať sa k ohrozenej osobe na vzdialenosť menšiu ako 50 metrov**.

(3) Vykázanie zo spoločného obydlija oznámi policajt ústne. Vykázananej osobe policajt presne oznámi priestor, na ktorý sa vykázanie zo spoločného obydlija vzťahuje. Rozsah priestoru policajt určí podľa potreby preventívnej ochrany osoby, ktorá je ohrozená útokom.

(4) Policajt vyhotoví **potvrdenie o vykázaní zo spoločného obydlija**, ktoré odovzdá vykázananej osobe a ohrozenej osobe. V potvrdení o vykázaní zo spoločného obydlija policajt uvedie meno, priezvisko, dátum narodenia vykázananej osoby a ohrozenej osoby, priestor, na ktorý sa vykázanie zo spoločného obydlija vzťahuje a čas, kedy policajt osobu zo spoločného obydlija vykázal. Súčasne s vydaním potvrdenia o vykázaní, vykázaná osoba oznámi policajtovi adresu a telefónne číslo, na ktorom bude zastihnuteľná počas trvania účinkov vykázanania, až do vydania rozhodnutia súdu o neodkladnom opatrení. Telefónne číslo poskytne prípadne policajtovi tiež ohrozená osoba. Ak vykázaná osoba alebo ohrozená osoba odmietne potvrdenie o vykázaní zo spoločného obydlija prevziať, policajt túto skutočnosť uvedie v úradnom zázname.

(5) Ak je s vykázaním zo spoločného obydlija spojené ohrozenie prevádzky objektu alebo znemožnenie výkonu zamestnania vykázananej osoby podľa osobitného predpisu, útvar Policajného zboru o tejto

skutočnosti bezodkladne vyrozumie zamestnávateľa alebo prevádzkovateľa objektu, ktorý prijme príslušné opatrenia na náhradné zaistenie prevádzky objektu.

(6) Policajt vyzve **vykázanú osobu na vydanie kľúčov od spoločného obydla**, poučí ju o následkoch neuposlúchnutia tejto výzvy a súčasne vykázanej osobe umožní vziať si zo spoločného obydla veci slúžiace výlučne jej osobným potrebám, osobné cennosti a dokumenty a prípadne v lehote do 24 hodín od oznámenia vykázania zo spoločného obydla aj ďalšie osobné veci a veci nevyhnutné pre jej podnikanie alebo výkon povolania. Policajt vykázanej osobe poskytne informácie o možnostiach ubytovania a písomné poučenie o ďalšom postupe a následkoch nedostavenia sa na súdne pojednávanie o neodkladnom opatrení, vrátane spôsobu predvolávania na súdne pojednávanie a spôsobu doručenia súdneho rozhodnutia. Písomné poučenie poskytne policajt tiež ohrozenej osobe.

(7) Policajt je povinný **poučiť ohrozenú osobu o možnosti podať návrh na nariadenie neodkladného opatrenia podľa Civilného sporového poriadku a poskytnúť jej, podľa možností v písomnej forme, informácie o organizáciách na pomoc obetiam a intervenčných centrách vrátane informácií o službách nimi poskytovaných a kontaktných údajoch**. Policajt osobitne informuje ohrozenú osobu o činnosti intervenčného centra, poskytnutí údajov obsiahnutých v potvrdení o vykázaní a o poskytnutí telefónneho čísla ohrozenej osoby intervenčnému centru.

(8) Na vykonanie úkonov súvisiacich s vykázaním zo spoločného obydla policajt zabezpečí prítomnosť nezúčastnenej osoby; nemusí tak urobiť, ak by mohlo dôjsť k ohrozeniu života alebo zdravia alebo ak hrozí nebezpečenstvo z omeškania.

(9) Vykázanie zo spoločného obydla končí uplynutím 14 dní od vykázania zo spoločného obydla, ak ďalej nie je ustanovené inak. **Doručením návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia na súd počas vykázania zo spoločného obydla sa trvanie vykázania zo spoločného obydla predlžuje až do nadobudnutia vykonateľnosti rozhodnutia súdu o tomto návrhu**, o čom sa vykázaná osoba upovedomí v rámci poučenia podľa odseku 6; útvar Policajného zboru poskytne ohrozenej osobe súčinnosť pri doručovaní návrhu neodkladného opatrenia.

(10) Ak sa počas vykázania zo spoločného obydla zistí, že neboli splnené podmienky vykázania zo spoločného obydla podľa odseku 1, vykázanie zo spoločného obydla útvar Policajného zboru ukončí, o čom sa ohrozená osoba a vykázaná osoba neodkladne upovedomí. Upovedomenie ohrozenej osoby musí predchádzať upovedomeniu vykázanej osoby.

(11) Útvar Policajného zboru preveruje dodržiavanie vykázania zo spoločného obydla.

(12) O vykonanom postupe podľa odsekov 1 až 11 policajt spíše neodkladne úradný záznam, ktorý obsahuje aj údaje podľa odseku 4 vrátane telefónneho čísla ohrozenej osoby. Do 24 hodín od vykázania zašle policajt v elektronickej podobe kópiu záznamu príslušnému intervenčnému centru. Ak v spoločnom obydli žije dieťa alebo dieťa je ohrozenou osobou, kópia záznamu sa do 24 hodín zašle v elektronickej podobe aj orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

5. TRESTNÉ PRÁVO: Je násilie trestným činom?

Trestné právo slúži na ochranu spoločnosti a spoločenských záujmov pred najzávažnejšími zásahmi či útokmi na život, zdravie, majetok, ľudskú dôstojnosť, či verejný poriadok.

Vzhľadom na vysoké sankcie trestného práva, ktorých súčasťou môže byť až strata slobody na určené obdobie výkonu trestu, neslúži trestné právo na sankcionovanie akéhokoľvek protiprávneho konania.

Na postihovanie konania, ktoré nedosahuje intenzitu trestného činu, ale stále ohrozuje dôležitý spoločenský záujem, slúži správne právo a to najmä zákon o priestupkoch.

Rozhodovanie o tom, či dané konanie dosiahlo závažnosť trestného činu je na orgánoch činných v trestnom konaní (polícia a prokuratúra) a súdoch.

Základným nástrojom v tomto procese je tzv. materiálny korektív – **nepôjde o trestný čin (prečin), ak vzhľadom na spôsob vykonania činu a jeho následky, okolnosti, za ktorých bol čin spáchaný, mieru zavinenia a pohnútku páchatela je jeho závažnosť nepatrná.**

Okrem trestného a správneho práva sú aj nástroje občianskeho práva, ktorými je možné sa brániť v kontexte domáceho a partnerského násillia, napr. vo forme návrhu na uloženie neodkladného opatrenia (nepribližovanie sa), rozvod manželstva, vylúčenie manžela s užívania bytu, či úpravou výkonu rodičovských práv a povinností.

TRESTNÉ PRÁVO

- **Hmotné** – určuje, ktoré konanie je trestné a aké opatrenia možno použiť voči páchatelom trestných činov.

Trestný zákon 300/2005 Z. z. (trestné činy, sankcie, zánik trestnosti a trestu)

- **Procesné** – upravuje postup orgánov činných v trestnom konaní pri zisťovaní a prejednávaní trestných činov a pri výkone rozhodnutí, ako aj práva a povinnosti osôb zúčastňujúcich sa v trestnom konaní.

Trestný poriadok 301/2005 Z. z. (predsúdne a súdne konanie, výkon rozhodnutia, právny styk s cudzinou)

- patrí do oblasti verejného práva – prokurátor, ochrana spoločnosti, postavenie poškodeného
- trestné konanie x civilné konanie

5.1. Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov

- **Trestný čin** je protiprávny čin, ktorého znaky sú uvedené v tomto zákone, ak tento zákon neustanovuje inak.
- **Skutkové podstaty trestných činov** sú systematicky zaradené do dvanástich hláv osobitnej časti trestného zákona podľa významu chráneného záujmu alebo špeciálnej ochrany spoločenských vzťahov.

5.2. DRUHY TRESTNÝCH ČINOV

- Trestné činy sa formálne delia na prečiny a zločiny. V podstate je týmto delením vyjadrené iba základné rozlíšenie menej závažných od závažnejších trestných činov. Kľúčové pre ich rozlíšenie je iba zavinenie a výška trestnej sadzby uvedená v zákone, bez ohľadu na to, aký trest bol nakoniec skutočne v danej veci uložený.

Prečin

Prečin je jednak každý neúmyselný trestný čin, teda čin spáchaný z nedbanlivosti ako aj úmyselný trestný čin pre ktorý Trestný zákon ustanovuje trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby neprevyšujúcou päť rokov. To znamená, že napríklad trestný čin výtržníctva (§ 364), v ktorého

skutkovej podstate sa uvádza, že sa páchatel' potrestá trestom odňatia slobody „až na tri roky“ je prečinom, pretože zaň nemožno uložiť viac ako 5 rokov trestu odňatia slobody.

Zločin

Zločinom je potom úmyselný trestný čin, za ktorý Trestný zákon v osobitnej časti ustanovuje trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby prevyšujúcou päť rokov.

Zločin, za ktorý Trestný zákon ustanovuje trest odňatia slobody s dolnou hranicou trestnej sadzby najmenej desať rokov, sa považuje za obzvlášť závažný. Napríklad trestný čin vraždy (§ 145) už v základnej skutkovej podstate ukladá trestnú sadzbu na pätnásť až dvadsať rokov a je teda obzvlášť závažným zločinom.

Pokus o trestný čin

Trestný zákon umožňuje pri zločinoch sankcionovať aj prípravu naň a pri trestných činoch všeobecne sankcionovať aj pokus.

Trestný čin bude spáchaný v štádiu pokusu vtedy, ak sa páchatel' dopustí úmyselne konania, ktoré bezprostredne smeruje k dokonaniu trestného činu, hoci k jeho dokonaniu nedošlo. Ak by páchatel' dobrovoľne od dokonania upustil, teda rozmyslel si konanie a zabránil ďalším následkom, nebol by síce sankcionovaný za pokus, ale stále by mohol byť sankcionovaný za iný trestný čin, ktorého sa dopustil. Príklad nájdete aj v kazuistike nižšie, keď napríklad možno určité konanie vnímať ako pokus o trestný čin vraždy alebo dokonaný trestný čin ublíženia na zdraví v závislosti od úmyslu páchatel'a a ďalších okolností prípadu. Posúdenie týchto otázok orgánmi činnými v trestnom konaní a súdmi má potom zásadný vplyv na výšku trestnej sadzby, pretože pokus je sankcionovaný podľa trestnej sadzby ustanovenej za dokonaný trestný čin.

ZAVINENIE

Trestný čin je **spáchaný úmyselne**, ak páchatel'

a) chcel spôsobom uvedeným v Trestnom zákone porušiť alebo ohroziť záujem chránený týmto zákonom (PRIAMY ÚMYSEL), alebo

b) vedel, že svojím konaním môže také porušenie alebo ohrozenie spôsobiť, a pre prípad, že ho spôsobí, bol s tým uzrozumený (NEPRIAMY ÚMYSEL).

NEDBANLIVOSŤ

- Trestný čin je **spáchaný z nedbanlivosti**, ak páchatel'

a) vedel, že môže spôsobom uvedeným v Trestnom zákone porušiť alebo ohroziť záujem chránený týmto zákonom, ale bez primeraných dôvodov sa spoliehal, že také porušenie alebo ohrozenie nespôsobí (VEDOMÁ NEDBANLIVOSŤ), alebo

b) nevedel, že svojím konaním môže také porušenie alebo ohrozenie spôsobiť, hoci o tom vzhľadom na okolnosti a na svoje osobné pomery vedieť mal a mohol (NEVEDOMÁ NEDBANLIVOSŤ).

- Pre trestnosť činu spáchaného fyzickou osobou treba úmyselné zavinenie, ak Trestný zákon výslovné neustanovuje, že stačí zavinenie z nedbanlivosti.

OKOLNOSTI VYLUČUJÚCE TRESTNÚ ZODPOVEDNOSŤ

Trestný zákon upravuje dve základné okolnosti za ktorých nie je osoba trestne zodpovedná za konanie, ktorého sa dopustila a to vek a nepričetnosť.

Vek

Kto v čase spáchania činu inak trestného nedovršil štrnásť rok svojho veku, nie je trestne zodpovedný.

Pre trestný čin sexuálneho zneužívania podľa § 201 nie je trestne zodpovedný, kto v čase spáchania činu nedovršil pätnásť rok svojho veku.

Nepříčetnosť

Kto pre duševnú poruchu v čase spáchania činu inak trestného nemohol rozpoznať jeho protiprávnosť alebo ovládať svoje konanie, nie je za tento čin trestne zodpovedný, ak Trestný zákon neustanovuje inak.

Duševnou poruchou sa rozumie dlhodobá aj prechodná. Naplnenie tejto okolnosti sa preukazuje znaleckým dokazovaním.

OKOLNOSTI VYLUČUJÚCE PROTIPRÁVNOSŤ ČINU (§ 22 – 30)

Popri okolnostiach vylučujúcich trestnú zodpovednosť danej osoby, upravuje Trestný zákon aj sedem okolností, ktoré vylučujú protiprávnosť daného konania - činu ako takého. Z nich pre účely tejto príručky uvádzame krajnú núdzu, nutnú obranu a súhlas poškodeného. Okrem nich pôjde ešte o oprávnené použitie zbrane, dovolené riziko, výkon práva a povinnosti a plnenie úlohy agenta.

Krajná núdza

Čin inak trestný, ktorým niekto odvracia nebezpečenstvo priamo hroziace záujmu chránenému Trestným zákonom, nie je trestným činom.

Takýmto nebezpečenstvom môže byť prírodná sila, napríklad požiar, a čin inak trestný, ktorým sa odvracia nebezpečenstvo je napríklad vniknutie do cudzieho bytu s cieľom zachrániť život osobe ohrozenej požiarom.

Nejde o krajnú núdzu, ak bolo možné nebezpečenstvo priamo hroziace záujmu chránenému týmto zákonom za daných okolností odvrátiť inak alebo ak spôsobený následok je zjavne závažnejší ako ten, ktorý hrozil. Rovnako nejde o krajnú núdzu, ak ten, komu nebezpečenstvo priamo hrozilo, bol podľa všeobecne záväzného právneho predpisu povinný ho znášať.

Nutná obrana

Čin inak trestný, ktorým niekto odvracia priamo hroziaci alebo trvajúci útok na záujem chránený Trestným zákonom, nie je trestným činom.

Pri nutnej obrane je nebezpečenstvom útok človeka na iného, a obranou je odvrátenie tohto nebezpečenstva konaním namiereným proti útočníkovi. Čin inak trestný je teda ohrozenie života, zdravia alebo osobnej slobody útočníka, avšak nejde o nutnú obranu, ak obrana bola celkom zjavne neprimeraná útoku, najmä k jeho spôsobu, miestu a času, okolnostiam vzťahujúcim sa k osobe útočníka alebo k osobe obrancu. Avšak aj od týchto okolností možno odhliadnuť, ak osoba konajúca proti útočníkovi bola v silnom rozrušení spôsobenom útokom, najmä v dôsledku zmätku, strachu alebo zľaknutia, vtedy nebude trestne zodpovedná aj ak by bola obrana neprimeraná útoku.

Súhlas poškodeného

Čin inak trestný nie je trestným činom, ak bol vykonaný so súhlasom poškodeného a nesmeruje proti jeho životu alebo zdraviu. Nejde o súhlas poškodeného, ak súhlas nebol daný vopred, nebol vážny a dobrovoľný alebo ak v súvislosti s ním bol spáchaný iný trestný čin. Výnimkou sú trestné činy pri ktorých je vyslovene uvedené, že je čin trestný aj ak bol daný súhlas poškodeného.

Od tejto okolnosti je potrebné rozlišovať „súhlas poškodeného“ podľa Trestného poriadku, ktorý v § 211 upravuje, že niektoré trestné činy možno stíhať, alebo v trestnom stíhaní pokračovať len so súhlasom poškodeného. Pre naše účely je potrebné k tomu poznamenať, že takými trestnými činmi sú aj trestné činy ublíženia na zdraví, či nebezpečného prenasledovania (stalking).

SPÔSOBY SPÁCHANIA TRESTNÉHO ČINU

Trestný zákon v § 122 definuje niektoré základné pojmy súvisiace so spôsobmi spáchania trestných činov. Uvádza napríklad, že trestný čin je spáchaný **verejne** ak je spáchaný v médiách, či na sociálnej sieti, alebo „obdobne účinným spôsobom“ alebo za fyzickej prítomnosti dvoch ďalších osôb.

Upravuje tiež spáchanie trestného činu so zbraňou, pričom zbraňou sa všeobecne rozumie každý predmet, ktorým je možné urobiť útok proti telu dôraznejším, ako aj napodobenina zbrane ak ju páchatel' vydáva za skutočnú.

O spáchanie trestného činu **vlámaním** pôjde ak páchatel' vnikne do uzavretého priestoru nedovoleným prekonaním uzamknutia alebo prekonaním inej zabezpečovacej prekážky použitím sily alebo ľstou.

Ľstou sa rozumie využitie omylu, ktorý páchatel' vyvolal (napr. páchatel' dá do dverí zábranu, aby majiteľ domu nemohol dvere zamknúť), alebo použitie úskoku.

Spáchanie trestného činu **násilím** znamená s použitím fyzického násillia proti telesnej integrite inej osoby, alebo spáchania trestného činu na osobe, ktorú do stavu bezbrannosti uviedol páchatel' ľstou (napr. sedatívom do pitia), alebo s použitím fyzického násillia proti veci iného (napr. proti autu).

Násillie, pokiaľ nie je znakom trestného činu, môže byť príťažujúcou okolnosťou.

Nátlakom sa rozumie priame aktívne pôsobenie páchatel'a psychického charakteru na inú osobu, ktoré sa svojím dopadom na psychickú integritu približuje fyzickému násilliu.

Toto ustanovenie Trestného zákona tiež upravuje trestný čin spáchaný opakovane, pokračovací, hromadný a trváci trestný čin. S týmito kategóriami sa možno stretnúť pri klasifikácii konania, ktorého sa páchatel' dopustil, napr. že spáchal pokračovací trestný čin vydierania.

Keď je **trestný čin spáchaný opakovane**, znamená to, že páchatel' spáchal rovnaký trestný čin viac-krát, samostatnými konaniami, medzi ktorými nebola súvislosť. Trestnosť každého z nich sa potom posudzuje samostatne.

Pri **pokračovacom trestnom čine** pokračoval páchatel' v páchaní toho istého trestného činu, a teda čiastkové útoky napíňajú rovnakú skutkovú podstatu trestného činu. Tu už musí byť súvislosť, jednak objektívna, teda napríklad časová súvislosť, alebo konanie rovnakým spôsobom, na rovnakej osobe a podobne. A potom aj súvislosť subjektívna, teda páchatel' mal stále rovnaký zámer, alebo plán.

V prípade pokračovacieho trestného činu sa všetky čiastkové útoky spoločne posudzujú ako jeden trestný čin, pričom najmä pri majetkových trestných činoch sa škody spôsobené jednotlivými čiastkovými útokmi spočítavajú.

Pri **hromadných trestných činoch** na trestnú zodpovednosť nestačí jeden akt, ale je ich potrebných niekoľko na to aby išlo o trestný čin, napríklad keď sa vyžaduje sústavnosť určitého konania. Aj tu sa však vyžaduje objektívna a subjektívna súvislosť.

Pri **trvácom trestnom čine** môžu nastať dve alternatívy, a to keď páchatel' vyvolá a udržiava protiprávny stav, napríklad pri trestnom čine obmedzovania osobnej slobody podľa § 183, alebo len udržiava protiprávny stav, ktorý sám nevyvolal.

Predpokladá sa, že pri trvácich trestných činoch bude spôsobený protiprávny stav trvať aj po dokonaní trestného činu a že páchatel' tento stav bude zámerne udržiavať.

SPÁCHANIE TRESTNÉHO ČINU NA BLÍZKEJ OSOBE

Blízkou osobou sa v trestnom práve (§ 127 ods. 4 Trestného zákona) vo všeobecnosti myslí príbuzný v priamom pokolení, osvojiteľ, osvojenec, súrodenec a manžel a iné osoby v rodinnom alebo obdobnom pomere sa pokladajú za navzájom blízke osoby len vtedy, ak by ujmu, ktorú utrpela jedna z nich, druhá právom pociťovala ako ujmu vlastnú.

Blízke osoby patria do kategórie chránených osôb podľa § 139 (podobne ako všeobecne deti, osoby vyššieho veku, či odkázané osoby) Trestného zákona. **Chránená osoba** je osobitný kvalifikačný pojem, čo znamená, že je to pojem, ktorý sa objavuje v kvalifikovaných skutkových podstatách trestných činov, a teda spáchanie trestného činu na chránenej osobe má **pri niektorých trestných činoch za následok vyššiu trestnú sadzbu**. Ak daný trestný čin nebol spáchaný v súvislosti s postavením, stavom alebo vekom chránenej osoby, tak sa nemôže čin klasifikovať ako spáchaný na chránenej osobe.

Pre oblasť domáceho a partnerského násillia je dôležité, že popri blízkych osobách v kontexte chránených osôb, uvádza Trestný zákon aj **špecifickú kategóriu blízkych osôb v § 127 ods. 5**. V tomto ustanovení sa rozširuje definícia blízkej osoby aj o bývalého manžela, druha, bývalého druha, rodiča spoločného dieťaťa a osobu, ktorá je vo vzťahu k nim blízkou osobou podľa všeobecnej definície, ako aj osoba, ktorá s páchatel'om žije alebo žila v spoločnej domácnosti a to špecificky na účely trestných činov vydierania podľa § 189, znásillenia podľa § 199 ods. 2, sexuálneho násillia podľa § 200 ods. 2, sexuálneho zneužívania podľa § 201 ods. 2, týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208, nebezpečného vyhrážania podľa § 360 ods. 2, nebezpečného prenasledovania podľa § 360a, nebezpečného elektronického obťažovania podľa § 360b alebo financovania terorizmu podľa § 419c ods. 2.

Táto osobitná úprava pre vymenované trestné činy reflektuje predovšetkým na partnerské násillie a síce, aby nedochádzalo k pochybám, že aj bývalý partner, alebo druh, či rodič spoločného dieťaťa, je osobou v „obdobnom pomere“ ako napríklad manžel.

TRESTNÉ ČINY V RÁMCI DOMÁCEHO A PARTNERSKÉHO NÁSILLIA

Trestný zákon neobsahuje trestný čin domáceho násillia. Základným trestným činom postihujúcich domáce násillie je trestný čin týrania blízkej a zverenej osoby podľa § 208. Avšak domáce a partnerské násillie môže mať rôzne formy od tých najzávažnejších činov ako je úkladná vražda, po sexualizované násillie až po nebezpečné prenasledovanie (stalking). Popri tých, pre ktoré Trestný zákon rozširuje definíciu blízkych osôb ako uvádzame vyššie, je možné identifikovať aj ďalšie, ako napríklad obmedzovanie osobnej slobody.

- trestný čin úkladnej vraždy podľa § 144 a vraždy podľa § 145 Trestného zákona,
- trestný čin zabitia podľa § 147 až § 148 Trestného zákona,
- trestný čin ublíženia na zdraví podľa § 155 až § 158 Trestného zákona,
- trestný čin pozbavenia, obmedzenia alebo obmedzovania osobnej slobody podľa § 182 až 184 Trestného zákona,
- trestný čin vydierania podľa § 189 Trestného zákona,

- trestný čin znásilnenia podľa § 199 Trestného zákona,
- trestný čin sexuálneho násillia podľa § 200 Trestného zákona,
- trestný čin sexuálneho zneužívania podľa § 201 Trestného zákona,
- trestný čin týrania blízkej a zverenej osoby podľa § 208 Trestného zákona,
- trestný čin nebezpečného vyhrážania podľa § 360 Trestného zákona a
- trestný čin nebezpečného prenasledovania podľa § 360a Trestného zákona.
- nebezpečného elektronického obťažovania podľa § 360b

BLIŽŠIE K VYBRANÝM TRESTNÝM ČINOM

Úkladná vražda podľa § 144 ods. 1 a 2 Trestného zákona:

(1) Kto iného úmyselne usmrtí s vopred uváženou pohnútkou, potrestá sa odňatím slobody na dvadsať rokov až dvadsaťpäť rokov.

(2) Odňatím slobody na dvadsaťpäť rokov alebo trestom odňatia slobody na doživotie sa páchatel potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

a) a už bol odsúdený za trestný čin vraždy, b) na dvoch osobách, c) závažnejším spôsobom konania, d) na chránenej osobe, e) z osobitného motívu, alebo f) v úmysle získať majetkový prospech.

Vražda podľa § 145 ods. 1 a 2 Trestného zákona

(1) Kto iného úmyselne usmrtí, potrestá sa odňatím slobody na pätnásť rokov až dvadsať rokov.

(2) Odňatím slobody na dvadsať rokov až dvadsaťpäť rokov alebo trestom odňatia slobody na doživotie sa páchatel potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

a) na dvoch osobách, b) závažnejším spôsobom konania, c) na chránenej osobe, d) z osobitného motívu, alebo e) v úmysle získať majetkový prospech

Zabitie podľa § 147 ods. 1 Trestného zákona

Kto v úmysle spôsobiť ťažkú ujmu na zdraví inému z nedbanlivosti spôsobí smrť, potrestá sa odňatím slobody na sedem rokov až desať rokov.

Keby Karol nebol v útoku pokračoval, teda situácia by bola taká, že po údere do zátylku na schodoch by sa Petra zapotácala, spadla zo schodov a podľahla zraneniam spôsobeným týmto pádom, išlo by o trestný čin usmrtienia podľa § 149 Trestného zákona.

Usmrtenie podľa § 149 ods. 1 Trestného zákona

Kto inému z nedbanlivosti spôsobí smrť, potrestá sa odňatím slobody až na tri roky.

Ublíženie na zdraví podľa § 155 ods. 1 a 2 Trestného zákona

(1) Kto inému úmyselne spôsobí ťažkú ujmu na zdraví, potrestá sa odňatím slobody na štyri roky až desať rokov.

(2) Odňatím slobody na päť rokov až dvanásť rokov sa páchatel potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 a) závažnejším spôsobom konania, b) na chránenej osobe, alebo c) z osobitného motívu.

Obmedzovanie osobnej slobody podľa § 183 ods. 1 a 2 Trestného zákona

(1) Kto inému bez oprávnenia bráni užívať osobnú slobodu, potrestá sa odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky.

(2) Odňatím slobody na tri roky až osem rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

a) závažnejším spôsobom konania, b) z osobitného motívu, c) ako verejný činiteľ, d) na chránenej osobe, alebo e) a spôsobí ním väčšiu škodu.

Trestný čin nebezpečného vyhrážania podľa § 360 ods. 1 a 2 Trestného zákona

(1) Kto sa inému vyhráža smrťou, ťažkou ujmov na zdraví alebo inou ťažkou ujmov takým spôsobom, že to môže vzbudiť dôvodnú obavu, potrestá sa odňatím slobody až na jeden rok.

(2) Odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 a) závažnejším spôsobom konania, b) na chránenej osobe, c) preto, aby inému zmaril alebo sťažil uplatnenie jeho základných práv a slobôd, d) z osobitného motívu, alebo e) verejne.

Pozbavenie osobnej slobody podľa § 182 ods. 1 Trestného zákona

Kto iného neoprávnene pozbaví osobnej slobody, potrestá sa odňatím slobody na štyri roky až desať rokov.

Obmedzovanie slobody pobytu podľa § 184 ods. 1 Trestného zákona

Kto ľstou alebo násilím, hrozbou násilia alebo inej ujmy a) iného neoprávnene núti k pobytu na určitom mieste, alebo b) inému neoprávnene bráni v pobyte na určitom mieste, potrestá sa odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky.

Vydieranie podľa § 189 ods. 1 a 2 Trestného zákona

(1) Kto iného násilím, hrozbou násilia alebo hrozbou inej ťažkej ujmy núti, aby niečo konal, opomenul alebo trpel, potrestá sa odňatím slobody na dva roky až šesť rokov.

(2) Odňatím slobody na štyri roky až desať rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 a) závažnejším spôsobom konania, b) na chránenej osobe, c) z osobitného motívu, d) a spôsobí ním väčšiu škodu, alebo e) spoločným konaním najmenej dvoch osôb.

Znásilnenie podľa § 199 ods. 1 a 2 Trestného zákona

(1) Kto násilím alebo hrozbou bezprostredného násilia donúti ženu k súložiu alebo kto na taký čin zneužije jej bezbrannosť, potrestá sa odňatím slobody na päť rokov až desať rokov.

(2) Odňatím slobody na sedem rokov až pätnásť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 a) závažnejším spôsobom konania, b) na chránenej osobe, c) z osobitného motívu, d) na žene vo výkone väzby alebo vo výkone trestu odňatia slobody, alebo e) spoločným konaním najmenej dvoch osôb.

Sexuálne násilie podľa § 200 ods. 1 a 2 Trestného zákona

(1) Kto násilím alebo hrozbou bezprostredného násilia donúti iného k orálnemu styku, análnemu styku alebo k iným sexuálnym praktikám alebo kto na taký čin zneužije jeho bezbrannosť, potrestá sa odňatím slobody na päť rokov až desať rokov.

(2) Odňatím slobody na sedem rokov až pätnásť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 a) závažnejším spôsobom konania, b) na chránenej osobe, c) z osobitného motívu, d) na osobe vo výkone väzby alebo vo výkone trestu odňatia slobody, alebo e) spoločným konaním najmenej dvoch osôb.

Trestný čin týrania blízkej a zverenej osoby podľa § 208 ods. 1 a 3 Trestného zákona

(1) Kto blízkej osobe alebo osobe, ktorá je v jeho starostlivosti alebo výchove, spôsobí fyzické utrpenie alebo psychické utrpenie

a) bitím, kopaním, údermi, spôsobením rán a popálenín rôzneho druhu, ponižovaním, pohrdavým zaobchádzaním, neustálym sledovaním, vyhrázaním, vyvolávaním strachu alebo stresu, násilnou izoláciou, citovým vydieraním alebo iným správaním, ktoré ohrozuje jej fyzické alebo psychické zdravie alebo obmedzuje jej bezpečnosť,

b) bezdôvodným odopieraním stravy, oddychu alebo spánku alebo odopieraním nevyhnutnej osobnej starostlivosti, ošatenia, hygieny, zdravotnej starostlivosti, bývania, výchovy alebo vzdelávania,

c) nútením k žobrote alebo k opakovanému vykonávaniu činnosti vyžadujúcej jej neúmernú fyzickú záťaž alebo psychickú záťaž vzhľadom na jej vek alebo zdravotný stav alebo spôsobilej poškodiť jej zdravie,

d) vystavovaním vplyvu látok spôsobilých poškodiť jej zdravie, alebo

e) neodôvodneným obmedzovaním v prístupe k majetku, ktorý má právo užívať,

potrestá sa odňatím slobody na tri roky až osem rokov.

(3) Odňatím slobody na sedem rokov až pätnásť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 a) a spôsobí ním ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť, b) z osobitného motívu, c) hoci bol v predchádzajúcich dvadsiatich štyroch mesiacoch za taký čin odsúdený alebo z výkonu trestu odňatia slobody uloženého za taký čin prepustený, alebo d) závažnejším spôsobom konania.

Trestný čin nebezpečného prenasledovania podľa § 360a ods. 1 a 2 Trestného zákona

Kto iného dlhodobo prenasleduje takým spôsobom, že to môže vzbudiť dôvodnú obavu o jeho život alebo zdravie, život alebo zdravie jemu blízkej osoby alebo podstatným spôsobom zhoršiť kvalitu jeho života, tým, že

a) sa vyhráža ublížením na zdraví alebo inou ujmu jemu alebo jemu blízkej osobe,

b) vyhľadáva jeho osobnú blízkosť alebo ho sleduje,

c) ho kontaktuje prostredníctvom tretej osoby alebo elektronickej komunikačnej služby, písomne alebo inak proti jeho vôli,

d) zneužije jeho osobné údaje na účel získania osobného alebo iného kontaktu, alebo

e) ho inak obmedzuje v jeho obvyklom spôsobe života, potrestá sa odňatím slobody až na jeden rok.

(2) Odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 a) na chránenej osobe, b) závažnejším spôsobom konania, c) z osobitného motívu, alebo d) verejne.

Popri nebezpečnému prenasledovaniu bol v roku 2021 zavedený aj **nový trestný čin nebezpečného elektronického obťažovania v § 360b**, ktorý je špecificky zameraný na cyber-stalking alebo teda kyberšikanu. Tento trestný čin pokrýva aj situácie, bohužiaľ známe z praxe, ako je nedovolené zverejňovanie fotografií a videí, ktoré vznikli napríklad konsenzuálne počas vzťahu, a to zverejňovanie aj ich zavesením na webové stránky s telefónnym číslom bývalej partnerky predstierajúc ponuku sexuálnych služieb. Takisto dlhodobé obťažovanie napríklad formou využívania aplikácií umožňujúcich vykonávanie tisícov automatizovaných telefonátov denne na určené telefónne čísla, alebo

objednávanie rôznych vecí na dobierku v mene bývalej partnerky, zakladanie falošných účtov na sociálnych sieťach v mene obete a uverejňovanie statusov s cieľom poškodiť dobré meno a podobne.

Nebezpečné elektronické obťažovanie teda spočíva buď vo **zverejnení akéhokoľvek osobného prejavu zachyteného so súhlasom obete a jeho následné „zneužitie“**, ktorého následkom je **podstatné zhoršenie kvality života obete, alebo dlhodobé obťažujúce, ponižujúce, zastrašujúce konanie, či konanie v mene obete**, ktoré rovnako podstatným spôsobom zhorší kvalitu života obete.

Od tohto trestného činu treba odlišovať trestný čin ohovárania a trestný čin porušenia dôvernosti ústneho prejavu a iného prejavu osobnej povahy. Pri ohováraní sa vážna ujma na živote obete má narušiť oznámením nepravdivého alebo falošného údaja, pričom pri kyberšikane môže ísť aj o zverejnení pravdivých, no citlivých údajov alebo záznamov. Pri trestnom čine porušenia dôvernosti ústneho prejavu a iného prejavu osobnej povahy, je zas porušená dôvernosť neverejného prejavu a ich neoprávnené zachytenie a sprístupnenie tretej osobe so spôsobením ujmy obeti. Na rozdiel od toho, pri kyberšikane nepôjde o neoprávnené zachytenie prejavov, pretože v čase keď vznikli, s ich zachytením obeť súhlasila.

Trestný čin nebezpečného elektronického obťažovania podľa § 360b ods. 1 a 2 Trestného zákona

(1) Kto úmyselne prostredníctvom elektronickej komunikačnej služby, počítačového systému alebo počítačovej siete podstatným spôsobom zhorší kvalitu života iného tým, že

a) ho dlhodobo ponižuje, zastrašuje, neoprávnene koná v jeho mene alebo dlhodobo inak obťažuje, alebo b) neoprávnene zverejní alebo sprístupní tretej osobe obrazový, zvukový alebo obrazovo-zvukový záznam jeho prejavu osobnej povahy získaný s jeho súhlasom, spôsobilý značnou mierou ohroziť jeho vážnosť alebo prívodiť mu inú vážnu ujmu na právach, potrestá sa odňatím slobody až na tri roky.

(2) Odňatím slobody na jeden rok až štyri roky sa páchatel potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

a) na chránenej osobe, alebo b) z osobitného motívu.

Porušenie dôvernosti ústneho prejavu a iného prejavu osobnej povahy podľa § 377 Trestného zákona

(1) Kto poruší dôvernosť neverejne prednesených slov alebo iného prejavu osobnej povahy tým, že ho neoprávnene zachytí záznamovým zariadením a takto zhotovený záznam sprístupní tretej osobe alebo ho iným spôsobom použije a inému tým spôsobí vážnu ujmu na právach, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.

Ohováranie podľa § 373 Trestného zákona

(1) Kto o inom oznámi nepravdivý údaj, ktorý je spôsobilý značnou mierou ohroziť jeho vážnosť u spoluobčanov, poškodiť ho v zamestnaní, v podnikaní, narušiť jeho rodinné vzťahy alebo spôsobiť mu inú vážnu ujmu, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.

ĎALŠIE TRESTNÉ ČINY

Popri vyššie uvedených trestných činoch sa možno v rámci domáceho a partnerského násillia stretnúť aj s inými trestnými činmi súvisiacimi so starostlivosťou o spoločné deti partnerov. Tiež sa môže obeť stretnúť so šikanóznymi trestnými oznámeniami proti sebe, napríklad pre trestný čin krivého obvinenia alebo krivej výpovede.

Odloženie dieťaťa podľa § 205 Trestného zákona

(1) Kto odloží dieťa, o ktoré má povinnosť starať sa a ktoré si nemôže zadovážiť pomoc, na mieste, kde mu nehrozí nebezpečenstvo ohrozenia života alebo zdravia, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.

(2) Odňatím slobody na dva roky až šesť rokov sa páchatel potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

a) závažnejším spôsobom konania, alebo b) na dieťati mladšom ako tri roky.

Úpravou tohto trestného činu sa sleduje ochrana dieťaťa, ktoré si samo nemôže zadovážiť pomoc. Páchateľom môže byť len osoba, ktorá má povinnosť starať sa o dieťa, spravidla rodič, ktorý má povinnosť starostlivosti o dieťa (28 a nasl. Zákona o rodine). Keďže je starostlivosť o dieťa povinnosťou, odloženie je trestné hoci pri ňom nehrozí nebezpečenstvo ohrozenia života alebo zdravia. Z toho dôvodu je trestná sankcia nižšia ako pri opustení dieťaťa.

Opustenie dieťaťa podľa § 206 Trestného zákona

(1) Kto opustí dieťa, o ktoré má povinnosť starať sa a ktoré si nemôže zadovážiť pomoc, a vystaví ho tým nebezpečenstvu smrti alebo ublíženia na zdraví, potrestá sa odňatím slobody na jeden rok až päť rokov.

(2) Odňatím slobody na tri roky až desať rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 a) závažnejším spôsobom konania, alebo b) na dieťati mladšom ako šesť rokov.

(3) Odňatím slobody na sedem rokov až dvanásť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 a) a spôsobí ním ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť, alebo b) za krízovej situácie.

Tu už na rozdiel od odloženia dochádza k situácii keď osoba, ktorá má povinnosť starať sa o dieťa, toto dieťa opustí a vystaví ho nebezpečenstvu smrti alebo ublíženia na zdraví. Nie je pri tom podstatné či opustenie spočíva v konaní, ktorým napríklad rodič zanechá dieťa na opustenom mieste, alebo či pôjde o opomenutie, a teda páchatel' sa nevráti po dieťa, ktoré bolo niekde zanechané. Nebezpečenstvom smrti alebo ublíženia na zdraví treba rozumieť situáciu, v ktorej je záchrana dieťaťa, ktoré si samo nemôže zadovážiť pomoc, ponechaná náhode alebo na pomoc osoby pri ktorej nie je isté že sa dieťaťa ujme a poskytne pomoc. Nepôjde teda o situáciu, keď je dieťa zanechané v materskej škole alebo u starých rodičov.

Zanedbanie povinnej výživy podľa § 207 Trestného zákona

(1) Kto najmenej dva mesiace v období dvoch rokov neplní, čo aj z nedbanlivosti, zákonnú povinnosť vyživovať alebo zaopatrováť iného, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.

(2) Kto sa najmenej dva mesiace v období dvoch rokov úmyselne vyhýba plneniu svojej zákonnej povinnosti vyživovať alebo zaopatrováť iného, potrestá sa odňatím slobody až na tri roky.

(3) Odňatím slobody na jeden rok až päť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 alebo 2 a) a vydá oprávnenú osobu do nebezpečenstva núdze, b) závažnejším spôsobom konania, alebo c) hoci bol v predchádzajúcich dvadsiatich štyroch mesiacoch za taký čin odsúdený alebo z výkonu trestu odňatia slobody uloženého za taký čin prepustený.

Zákonná povinnosť vyživovať alebo zaopatrováť iného je upravená Zákonom o rodine. Patrí sem napríklad vyživovacia povinnosť rodičov k deťom (§ 62 až 65 zákona o rodine), vyživovacia povinnosť detí k rodičom (§ 66 a 67), či vyživovacia povinnosť medzi manželmi (§ 71 ZR). Trestnosť je založená neplnením si tejto povinnosti a preto sa na ňu nevyžaduje aby bola povinnosť alebo jej rozsah určená súdom. No v praxi pri trestnom stíhaní tohto trestného činu pôjde najčastejšie o neplnenie si povinnosti určenej rozhodnutím súdu, napr. výživné na dieťa, alebo príspevok na výživu rozvedeného manžela.

Únos podľa § 209 ods. 1 Trestného zákona

(1) Kto dieťa alebo osobu postihnutú duševnou poruchou alebo duševne nedostatočne vyvinutú odníme z opatrovania toho, kto má podľa zákona alebo podľa úradného rozhodnutia povinnosť starať sa o nich, potrestá sa odňatím slobody na tri roky až osem rokov.

Pri tomto trestnom čine ide o odňatie dieťaťa alebo iných uvedených osôb z opatrovania, to znamená fyzické zabránenie osobe, ktorá má povinnosť sa o dieťa starať, napríklad rodič, ústav, alebo opatrovník určený súdom, vykonávať túto povinnosť. Nezáleží pri tom či je obeť niekde odnesená, alebo niekde zadržovaná, či mal páchatel' úmysel odňať obeť na dlhý alebo krátky čas, alebo či obeť išla s páchatel'om dobrovoľne a podobne.

Ohrozovanie mravnej výchovy mládeže podľa § 211 ods. 1 Trestného zákona

(1) Kto vydá, čo aj z nebanlivosti, osobu mladšiu ako osemnásť rokov nebezpečenstvu spustnutia tým, že

- a) zvädza ju k záhalčivému alebo nemravnému životu,*
 - b) umožní jej viesť záhalčivý alebo nemravný život,*
 - c) umožní jej dopúšťať sa konaní, ktoré sú podľa tohto zákona trestnými činmi,*
 - d) umožní jej dopúšťať sa konaní, ktoré sú podľa osobitných zákonov priestupkami alebo*
 - e) bráni jej v povinnej školskej dochádzke,*
- potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.*

Úprava tohto trestného činu je trochu zastaraná a používa pojmy, ktoré môžu mať široký výklad. Podstatou je, že na vznik trestnej zodpovednosti stačí, ak sa páchatel' koná z nebanlivosti. Nebezpečenstvom spustnutia treba rozumieť najmä negatívny vplyv na mravnosť, či zdravý vývoj dieťaťa. Spravidla pôjde o nevytváranie vhodných návykov detí plniť si povinnosti, ako je napríklad školská dochádzka, základná hygiena, vystavovanie riziku drog, alkoholizmu, či prostitúcii. Prípadne nezasiachnutie výchovne v situáciách, keď dieťa porušuje svoje povinnosti, alebo inak vytvára podmienky na to, aby si ich dieťa neplnilo, či dokonca sa dopúšťalo konania ktoré je priestupkom, alebo trestným činom.

Najčastejšou formou využívania tohto ustanovenia je tzv. záškoláctvo a to s využitím písmena b). Keďže pri písmene e) sa vyžaduje aktívne bránenie v školskej dochádzke, spravidla sa v praxi trestajú rodičia za záškoláctvo s využitím písm. b) pri ktorom postačuje nevyvíjanie aktivity v záujme plnenia si povinnosti školskej dochádzky dieťaťom a teda umožnenie záhalčivého života.

Neoprávnený zásah do práva k domu, bytu alebo nebytovému priestoru podľa § 218 ods. 1 a 2 Trestného zákona

(1) Kto protiprávne obsadí alebo užíva dom alebo byt iného alebo kto oprávnenej osobe v užívaní domu alebo bytu neoprávnenne bráni, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.

(2) Kto protiprávne vnikne, obsadí alebo užíva nebytový priestor iného alebo kto oprávnenej osobe v užívaní nebytového priestoru neoprávnenne bráni, potrestá sa odňatím slobody až na jeden rok.

Protiprávne obsadenie alebo užívanie znamená zotrvanie v dome alebo byte iného, alebo používanie týchto priestorov na vlastné účely bez legitímneho, teda právneho dôvodu. Obsadiť či užívať byt alebo nebytový priestor možno napríklad aj nasťahovaním svojho nábytku doň, zaparkovaním auta v garáži iného a podobne.

Oprávnená osoba je predovšetkým vlastník, ak je zároveň užívateľ, inak ňou môže byť napríklad nájomca na základe nájomnej zmluvy a podobne.

Brániť oprávnenej osobe potom možno akýmkoľvek spôsobom, ktorý jej znemožní obnoviť právny stav, napríklad uzavretím, uzamknutím priestoru.

Krivé obvinenie podľa § 345 ods. 1 Trestného zákona

Kto iného lživó obviní z trestného činu v úmysle privodiť jeho trestné stíhanie, potrestá sa odňatím slobody na jeden rok až päť rokov.

Krivým obvinením treba rozumieť úmyselné nepravdivé obvinenie iného, ktorého cieľom je privodiť trestné stíhanie. Môže byť vykonané napríklad nepravdivým trestným oznámením, alebo aj iným oznámením, ktoré má slúžiť ako podnet na trestné stíhanie nevinnej osoby. Ako príklad možno uviesť zasielanie klamlivých obvinení na bývalého partnera orgánom štátnej správy s cieľom dosiahnuť, aby tieto orgány adresovali podnet orgánom činným v trestnom konaní.

Môže ísť aj o lživé obvinenie urobené počas vlastnej obhajoby, napríklad počas vypočúvania obvineného.

Takéto obvinenie musí smerovať na konkrétnu osobu, alebo osoby, uvádzať nepravdivé informácie alebo vymyslené okolnosti za ktorých malo dôjsť k spáchaniu trestného činu.

Trestné je už samotné obvinenie, teda bez ohľadu na to, či malo žiadaný následok (začatie trestného stíhania) alebo nie.

Krivá výpoveď a krivá prísaha podľa § 346 ods. 1 a 2 Trestného zákona

(1) Kto ako svedok v konaní pred súdom alebo v trestnom konaní alebo na účely trestného konania v cudzine pred prokurátorom alebo policajtom, alebo pred sudcom medzinárodného orgánu uznaného Slovenskou republikou uvedie nepravdu o okolnosti, ktorá má podstatný význam pre rozhodnutie, alebo kto takú okolnosť zamlčí, potrestá sa odňatím slobody na jeden rok až päť rokov.

(2) Kto v trestnom konaní pred súdom alebo na účely trestného konania v cudzine po zložení prísahy uvedie nepravdu o okolnosti, ktorá má podstatný význam pre rozhodnutie, alebo takú okolnosť zamlčí, potrestá sa odňatím slobody na dva roky až päť rokov.

Páchateľom tohto trestného činu môže byť len svedok, nemôže ním byť napr. obvinený. Podstatou je úmyselné aktívne (klamanie) alebo pasívne (zamlčanie) konanie, ktoré sa týka okolností, ktoré majú podstatný význam pre rozhodnutie v danom konaní. Pôjde spravidla o okolnosti, ktoré musí daný orgán brať v konaní v úvahu. Napríklad ak svedok úmyselne zamlčí že páchatel mal zbraň, čo by neumožnilo klasifikovať konanie páchatela prísnejšie ako závažnejšiu formu konania.

Marenie výkonu úradného rozhodnutia podľa § 348 ods. 1 Trestného zákona

(1) Kto marí alebo podstatne sťažuje výkon rozhodnutia súdu alebo iného orgánu verejnej moci tým, že

- a) bez vážneho dôvodu nenastúpi výkon trestu odňatia slobody v lehote stanovenej súdom,*
- b) bez povolenia a bez vážneho dôvodu sa počas výkonu trestu zákazu pobytu zdržiava v mieste alebo obvode, na ktorý sa tento trest vzťahuje, alebo nedodríava obmedzenia a povinnosti, ktoré mu uložil súd v súvislosti s výkonom tohto trestu,*
- c) bez povolenia a bez vážneho dôvodu sa neoprávnene zdržiava na území Slovenskej republiky, hoci mu bol uložený trest vyhostenia alebo mu bol pobyt na území Slovenskej republiky zakázaný,*
- d) vykonáva činnosť, na ktorú sa vzťahuje rozhodnutie súdu alebo iného štátneho orgánu o zákaze činnosti,*
- e) napriek právoplatnému rozhodnutiu súdu, ktorým sa zakazuje prijímať dotácie, subvencie alebo pomoc a podporu poskytovanú z fondov Európskej únie, sa uchádza alebo prijíma dotáciu, subvenciu alebo pomoc a podporu poskytovanú z fondov Európskej únie, alebo napriek právoplatnému*

rozhodnutiu súdu, ktorým sa zakazuje účasť vo verejnom obstarávaní, sa zúčastní verejného obstarávania,

f) dopustí sa závažného konania, aby zmaril účel ochranného liečenia alebo ochrannej výchovy, ktoré mu uložil súd, alebo inak, najmä útekem z ústavu, výkon takých rozhodnutí podstatne sťažuje,

g) dopustí sa závažného konania, aby zmaril účel väzby alebo trestu,

h) dopustí sa závažného alebo opakovaného konania, aby zmaril vykázanie zo spoločného obydlika vydané podľa osobitného predpisu alebo na základe neodkladného opatrenia súdu,

i) dopustí sa závažného alebo opakovaného konania, aby zmaril zákaz alebo obmedzenie kontaktu, vstupu alebo priblíženia sa vydané a osvedčené podľa osobitného predpisu alebo vydané na základe rozhodnutia súdu v civilnom procese,

j) zúčastní sa na verejnom podujatí, na ktoré sa vzťahuje trest zákazu účasti na verejných podujatiach alebo nedodržiava obmedzenia a povinnosti, ktoré mu súd uložil v súvislosti s výkonom tohto trestu,

k) dopustí sa závažného konania, ktorým marí výkon uloženého ochranného dohľadu, alebo

l) napriek právoplatnému rozhodnutiu, ktorým sa zakazuje pokračovať v prácach, úpravách alebo v uskutočňovaní stavby alebo jej zmeny, vykonáva práce, úpravy alebo inak pokračuje v uskutočňovaní stavby alebo jej zmeny, pričom nejde o jednoduchú stavbu alebo drobnú stavbu podľa stavebných predpisov, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.

Týmto trestným činom sa sleduje zabezpečenie riadneho výkonu súdov alebo iných orgánov verejnej moci. Páchatel "marí alebo podstatne sťažuje" znamená, že v dôsledku jeho konania sa rozhodnutie nemôže vykonať alebo sa konaním snaží zabrániť vykonaniu, prípadne konal tak, že sa muselo vykonať za podstatne sťažených podmienok.

Jednotlivé formy takéhoto konania sú upravené v písmenách a) až l). Pre naše účely budú kľúčové najmä ustanovenia písm. h) a i).

V prípade písm. h) pôjde o závažné alebo opakované konanie, ktorým páchatel marí vykázanie zo spoločného obydlika vykonané policajtom podľa § 27a zákona o Policajnom zbore alebo uložené neodkladným opatrením súdu (§ 325 ods. 2 písm. e) Civilného sporového poriadku). Súčasťou vykázaní je zákaz približovať sa k ohrozeným osobám. Závažným konaním bude treba rozumieť správanie páchatela, ktorým sa marí podstata vykázaní, a teda ochrana ohrozených osôb, a teda najmä pokračovanie v ohrozovaní, či domáhanie sa vstupu do obydlika z ktorého bol vykázaný. Opakovane, môže byť aj viac ako raz, napríklad pri porušení zákazu nepribližovania sa.

Podobne pri písm. i) pôjde najmä o marenie neodkladného opatrenia v civilnom konaní, ktorým bol uložený zákaz vstupu, na miesta kde sa zdržiava ohrozovaná osoba, zákaz približovania sa, alebo zákaz písomnej, telefonической či elektronickej komunikácie (§ 325 ods. 2 písm. f), g) a h) Civilného sporového poriadku).

DRUHY SANKCIÍ

Sankcie sú tresty a ochranné opatrenia, ktoré sú právnym následkom spáchaného trestného činu alebo činu inak trestného.

- **Trest** je ujma na osobnej slobode, majetkových alebo iných právach odsúdeného, ktorú môže uložiť páchatelovi len súd podľa Trestného zákona za spáchaný trestný čin.

- **Ochranné opatrenie** je ujma na osobnej slobode alebo majetku odsúdeného alebo inej osoby, ktorú môže uložiť len súd podľa Trestného zákona v záujme ochrany spoločnosti pred trestnými činmi alebo činmi inak trestnými.

ZÁSADY UKLADANIA TRESTOV (§ 34 TRESTNÉHO ZÁKONA)

Trest plní funkciu ochrany spoločnosti pred páchatelom trestného činu, voči ktorému sa prejavuje prvok represie (zabránenie v ďalšej trestnej činnosti) a výchovy k riadnemu životu, a tiež funkciu prevencie voči ďalším občanom, výchovným pôsobením trestu na ostatných členov spoločnosti. Trest by tak mal byť primeraný, ale zároveň odstrašujúci.

Základné zásady ukladania trestov kladú dôraz predovšetkým na zásadu zákonnosti (nulla poena sine lege), v zmysle ktorej možno tresty ukladať len na základe zákona. Preto len zákon môže ustanoviť druh trestu a podmienky jeho ukladania.

Trest má mať zároveň čo najmenší vplyv na rodinu páchatela a jemu blízke osoby s tým, že trest má postihovať len páchatela. Dopad na rodinu môže preto byť faktorom pri určovaní výmery trestu.

Zákon umožňuje ukladať aj iné tresty, než je trest odňatia slobody, a to ako samostatných trestov, pričom trestné sadzby pri jednotlivých trestných činoch osobitnej časti Trestného zákona obsahujú len sadzbu trestu odňatia slobody.

Tieto základné zásady sú potom spresnené alebo doplnené inými ustanoveniami trestného zákona, napr. o poľahčujúcich a priťažujúcich okolnostiach, či mimoriadnom znížení trestu a pod.

Výmerou trestu sa rozumie nielen určenie trestu v rámci sadzby, napr. obdobie trestu odňatia slobody, alebo suma pokuty, ale aj určenie rôznych spôsobov, foriem alebo obsahu trestov, ak je toto určenie vyhradené súdom, napr. určenie druhu a rozsahu zakázanej činnosti.

Pri určovaní výmery trestu je súd povinný prihliadnúť najmä na spôsob spáchania trestného činu a jeho následok, zavinenie, pohnútku, priťažujúce a poľahčujúce okolnosti, ako aj osobu páchatela, jeho pomery a možnosť jeho nápravy. Osoba páchatela a jeho pomery síce nemusia súvisieť so spáchaným trestným činom, ale môžu ovplyvniť úvahu súdu o adekvátnom a vhodnom treste. Patria sem rôzne okolnosti, ako napríklad povaha páchatela nasvedčujúca efektívnu nápravu, alebo pomery akými sú starostlivosť o početnú rodinu, či zdravotný stav.

DRUHY TRESTOV

- a) trest odňatia slobody,
- b) trest domáceho väzenia,
- c) trest povinnej práce,
- d) peňažný trest,
- e) trest prepadnutia majetku
- f) trest prepadnutia vecí,
- g) trest zákazu činnosti,
- h) trest zákazu pobytu,
- i) trest zákazu účasti na verejných podujatiach,
- j) trest straty čestných titulov a vyznamenaní,

- k) trest straty vojenskej a inej hodnosti,
- l) trest vyhostenia.

DRUHY OCHRANNÝCH OPATRENÍ

- a) ochranné liečenie,
- b) ochranná výchova,
- c) ochranný dohľad,
- d) detencia,
- e) zhabanie vecí,
- f) zhabanie peňažnej čiastky,
- g) zhabanie majetku.

Trestný zákon určuje, že popri sebe nemožno uložiť trest odňatia slobody a domáceho väzenia; odňatia slobody a povinnej práce; peňažný trest a prepadnutie majetku; prepadnutie vecí a prepadnutie majetku a zákaz pobytu a vyhostenie.

POĽAHČUJÚCE A PRIŤAŽUJÚCE OKOLNOSTI (§ 36 – 38 TRESTNÉHO ZÁKONA)

Súdy si povinné pri určovaní druhu trestu a jeho výmery prihliadnúť na pomer a mieru závažnosti poľahčujúcich a priťažujúcich okolností. Ak prevažuje pomer poľahčujúcich okolností, znižuje sa horná hranica zákonom stanovenej trestnej sadzby, ktorú môže súd za dané konanie uložiť o jednu tretinu a naopak, ak prevažuje pomer priťažujúcich okolností, zvyšuje sa horná hranica sadzby o jednu tretinu..

Zisťovanie týchto okolností je teda kľúčové pre ukladanie trestov. Preto sú tieto okolnosti v zákone vymedzené taxatívne, je to uzatvorený zoznam situácií, a zároveň veľmi podrobne.

Ako sme už uviedli vyššie, v prípadoch keď je priťažujúca alebo poľahčujúca okolnosť už súčasťou skutkovej podstaty trestného činu, nemožno ju opätovne brať v úvahu pri výmere trestu. Napríklad spáchanie trestného činu verejne je priťažujúcou okolnosťou podľa § 37 písm. f), avšak napríklad pri trestnom čine nebezpečného vyhrážania, je spáchanie tohto činu verejne súčasťou kvalifikovanej skutkovej podstaty, zakladajúcej vyššiu trestnú sadzbu, nemožno preto potom túto okolnosť použiť druhý raz, aj ako priťažujúcu pri výmere trestu.

Kým priťažujúce okolnosti sú dané už dokonaním trestného činu (teda bol spáchaný za určitých okolností, alebo určitým spôsobom), poľahčujúce môžu vzniknúť aj neskôr, počas trestného stíhania napríklad, ako je priznanie sa páchatel'a, či úprimné oľutovanie.

§ 36 Poľahčujúcou okolnosťou je to, že páchatel':

- a) spáchal trestný čin v ospravedlniteľnom silnom citovom rozrušení,*
- b) spáchal trestný čin v dôsledku nedostatku vedomostí alebo skúseností,*
- c) spáchal trestný čin v spojitosti s negatívnymi dôsledkami svojej choroby,*
- d) spáchal trestný čin vo veku blízkom veku mladistvých alebo ako osoba vo vyššom veku, ak táto skutočnosť mala vplyv na jeho rozumovú alebo vôľovú spôsobilosť,*
- e) spáchal trestný čin pod tlakom odkázanosti alebo podriadenosti,*
- f) spáchal trestný čin pod vplyvom hrozby alebo nátlaku,*
- g) spáchal trestný čin v dôsledku núdze, ktorú si sám nespôsobil,*

- h) spáchal trestný čin pod vplyvom tiesnivých osobných pomerov alebo rodinných pomerov, ktoré si sám nespôsobil,*
- i) spáchal trestný čin, odvracajúc útok alebo iné nebezpečenstvo alebo konajúc za okolností, ktoré by za splnenia ďalších predpokladov inak vylučovali trestnosť činu, ale konal bez toho, že by boli celkom splnené podmienky nutnej obrany, krajnej núdze, výkonu práva a povinnosti alebo súhlasu poškodeného, oprávneného použitia zbrane, dovoleného rizika alebo plnenia úloh agenta,*
- j) viedol pred spáchaním trestného činu riadny život,*
- k) pričínil sa o odstránenie škodlivých následkov trestného činu alebo dobrovoľne nahradil spôsobenú škodu,*
- l) priznal sa k spáchaniu trestného činu a trestný čin úprimne oľutoval,*
- m) sám oznámil trestný čin príslušným orgánom,*
- n) napomáhal pri objasňovaní trestnej činnosti príslušným orgánom, alebo*
- o) prispel k odhaleniu alebo usvedčeniu organizovanej skupiny, zločineckej skupiny alebo teroristickej skupiny.*

§ 37 Príťažujúcou okolnosťou je to, že páchatel'

- a) spáchal trestný čin z obzvlášť zavrhnutiahodnej pohnútky,*
- b) spáchal trestný čin ako odplatu voči inému za to, že voči páchatel'ovi plnil povinnosť vyplývajúcu zo zákona alebo iného všeobecne záväzného právneho predpisu, najmä proti pedagogickému zamestnancovi alebo odbornému zamestnancovi,*
- c) spáchal trestný čin preto, aby inému zmaril alebo sťažil uplatnenie jeho základných práv a slobôd, alebo preto, aby uľahčil alebo zakryl iný trestný čin,*
- d) spáchal trestný čin za živelnej pohromy alebo inej mimoriadnej udalosti vážne ohrozujúcej život alebo zdravie ľudí, iné základné práva a slobody, ústavné zriadenie, majetok, verejný poriadok alebo mravnosť,*
- e) zneužil svoje zamestnanie, povolanie, funkciu alebo postavenie na dosiahnutie neoprávnenej alebo neprimeranej výhody,*
- f) spáchal trestný čin verejne,*
- g) spáchal trestný čin na mieste požívajúcom podľa všeobecne záväzného právneho predpisu osobitnú ochranu, najmä v dome alebo byte iného,*
- h) spáchal viac trestných činov,*
- i) zneužil na spáchanie trestného činu osobu, ktorá nie je trestne zodpovedná,*
- j) zvedol na spáchanie trestného činu mladistvého,*
- k) spáchal trestný čin ako organizátor,*
- l) spáchal trestný čin v spojení s cudzou mocou alebo cudzím činiteľom,*
- m) bol už za trestný čin odsúdený; súd môže podľa povahy predchádzajúceho odsúdenia na túto okolnosť neprihliadať,*
- n) spáchal trestný čin ako člen skupiny osôb počas premiestňovania sa na miesto konania verejného podujatia alebo z miesta konania verejného podujatia, alebo*
- o) spáchal trestný čin z dôvodu príslušnosti k športovému klubu.*

MIMORIADNE ZNÍŽENIE TRESTU (§ 39 TRESTNÉHO ZÁKONA)

Toto ustanovenie umožňuje súdu mimoriadne zohľadniť okolnosti prípadu, alebo pomery páchatel'a, za ktorých má za to, že použitie trestnej sadzby, ktorá by inak musela byť uložená, by bolo neprimerané prísne, pričom zabezpečenie ochrany spoločnosti sa dosiahne aj trestom kratšieho trvania. Za takých okolností môže súd uložiť trest aj pod dolnú hranicu ustanovenú zákonom.

K mimoriadnemu zníženiu trestu môže dôjsť aj v prípade, že bola trestná sadzba zvýšená prevažujúcim pomerom priťažujúcich okolností.

Nastupujú sem okolnosti, ktoré vedú súd k zhovievavosti a malo by ísť najmä o výnimočné situácie, keď daný individuálny prípad vybočuje z bežnej praxe, alebo potom pomery páchatelia ako uvádzame vyššie, osobitne odkázanosť rodiny na páchatelia podobne.

V našej kazuistike, pri prípade Denisy odsúdenej za vraždu, napríklad súd uložil mimoriadne znížený trest pretože vzal v úvahu, že Denisa konanie okamžite oľutovala, privolala pomoc a jej samotné konanie bolo vyvrcholením celoživotnej traumy obeť násillia.

PRIMERANÉ OBMEDZENIA A POVINNOSTI (§ 49 - 51 TRESTNÉHO ZÁKONA)

Ďalšou možnosťou súdu ako zohľadniť okolnosti prípadu a osobu páchatelia je ukladanie tzv. podmienok, teda podmiennečného odloženia výkonu trestu odňatia slobody.

Súd môže podmiennečne odložiť výkon trestu odňatia slobody neprevyšujúceho dva roky, ak

a) vzhľadom na osobu páchatelia, najmä s prihliadnutím na jeho doterajší život a prostredie, v ktorom žije a pracuje, a na okolnosti prípadu, má dôvodne za to, že na zabezpečenie ochrany spoločnosti a nápravu páchatelia výkon trestu odňatia slobody nie je nevyhnutný, alebo

b) prijme záruku za nápravu páchatelia a ak vzhľadom na výchovný vplyv toho, kto záruku ponúkol, má za to, že výkon trestu odňatia slobody nie je nevyhnutný.

Súd pri povolení tzv. podmienky stanoví skúšobnú lehotu na jeden až päť rokov. Súčasťou rozhodnutia súdu môže byť páchatelovi uložiť povinnosť, aby v skúšobnej dobe podľa svojich schopností nahradil škodu spôsobenú trestným činom alebo zaplatil dlh alebo zameškané výživné.

Ak odsúdený viedol v skúšobnej dobe riadny život a splnil povinnosť nahradiť škodu spôsobenú trestným činom alebo zaplatiť dlh alebo zameškané výživné, ak boli uložené, súd vysloví, že sa osvedčil; inak rozhodne, a to prípadne už v priebehu skúšobnej doby, že sa trest odňatia slobody vykoná. Rovnako súd postupuje aj v prípade iných obmedzení alebo povinností uvedených nižšie, ak boli uložené.

Súd môže podmiennečne odložiť výkon trestu odňatia slobody neprevyšujúceho tri roky, za rovnakých podmienok ako je uvedené vyššie a zároveň ustanoví probačný dohľad. Zároveň súd uloží obmedzenia alebo povinnosti, ktoré sú súčasťou probačného dohľadu.

Obmedzenia spočívajú najmä v zákaze

- a) účasti na určených verejných podujatiach,
- b) požívania alkoholických nápojov a iných návykových látok,
- c) stretávania sa s osobami, ktoré majú na páchatelia negatívny vplyv alebo ktoré boli jeho spolupáchateľmi alebo účastníkmi na trestnom čine,
- d) vstupu na vyhradené miesta alebo priestory, na ktorých trestný čin spáchal,
- e) účasti na hazardných hrách, hrania na hracích automatoch a uzatvárania stávok,
- f) kontaktu s určenou osobou v akejkoľvek forme vrátane kontaktovania prostredníctvom elektronickej komunikačnej služby alebo inými obdobnými prostriedkami.

Povinnosti spočívajú najmä v príkaze

- a) nepriblížiť sa k určenej osobe na vzdialenosť menšiu ako päť metrov a nezdržiavať sa v blízkosti obydliu určenej osoby alebo v určenom mieste, kde sa takáto osoba zdržuje alebo ktoré navštevuje,
- b) zdržiavať sa v určenom čase na určenej adrese,
- c) vystahovať sa z bytu alebo domu, v ktorom sa neoprávnenne zdržuje alebo ktorý protiprávne obsadil,
- d) nahradiť v skúšobnej dobe spôsobenú škodu,
- e) zaplatiť v skúšobnej dobe dlh alebo zameškané výživné,
- f) osobne alebo verejne sa ospravedlniť poškodenému,
- g) v skúšobnej dobe získať určitú pracovnú kvalifikáciu alebo zúčastniť sa na rekvalifikačnom kurze,
- h) podrobiť sa v súčinnosti s probačným a mediačným úradníkom alebo iným odborníkom programu sociálneho výcviku alebo inému výchovnému programu,
- i) podrobiť sa liečeniu závislosti od návykových látok, ak mu nebolo uložené ochranné liečenie,
- j) podrobiť sa v skúšobnej dobe psychoterapii alebo zúčastniť sa na psychologickom poradenstve,
- k) zamestnať sa v skúšobnej dobe alebo uchádzať sa preukázateľne o zamestnanie,
- l) dostaviť sa v určenom čase na príslušný útvar Policajného zboru určený podľa miesta pobytu, v odôvodnených prípadoch aj opakovane.

Ak odsúdený viedol v skúšobnej dobe riadny život, dodržiaval podmienky probačného dohľadu a splnil uložené obmedzenia a povinnosti, súd vysloví, že sa osvedčil; inak nariadi nepodmienečný trest odňatia slobody, a to prípadne už v priebehu skúšobnej doby.

5.2 Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov

Hlavným cieľom trestného konania je objasnenie spáchaného trestného činu, zistenie okolností jeho spáchania a spravodlivé potrestanie páchatel'a.

V trestnom konaní sa zisťuje najmä:

- či sa určitý skutok, ktorý možno považovať za trestný čin, stal;
- kto spáchal tento skutok – páchatel';
- prečo a ako bol spáchaný skutok, čo viedlo páchatel'a k jeho spáchaniu;
- aký trestný čin ide, t.j. určuje sa ako označiť skutok, ktorý bol spáchaný;
- komu a aká škoda bola spôsobená trestným činom.

Následne sa v trestnom konaní rozhoduje o:

- splnení podmienok pre odsúdenie páchatel'a;
- treste pre páchatel'a (napr. väzenie, pokuta, prepadnutie majetku);
- možnosti uzavrieť dohodu o vine a treste alebo zmier;

- výške náhrady škody a odškodnení pre poškodeného - obeť trestného činu.

Trestné konanie je možné rozčleniť do dvoch hlavných štádií:

predsúdne konanie, ktoré sa člení na:

- postup pred začatím trestného stíhania
- prípravné konanie

súdne konanie

- preskúmanie obžaloby súdom
- hlavné pojednávanie
- konanie o opravnom prostriedku
- vykonávacie konanie

Trestné konanie sa riadi viacerými zásadami upravenými v § 2 Trestného poriadku. Vzhľadom na veľký zásah do práv človeka, ktorý môže byť následkom trestného konania, je veľká časť zásad namierená na ochranu obvineného pred nespravodlivým, svojvoľným, či zdĺhavým procesom.

Medzi základné zásady trestného konania patrí napríklad zásada stíhania len zo zákonných dôvodov a zákonným spôsobom, zásada primeranosti a zdržanlivosti, zásada rovnosti procesných strán, či zásada zabezpečenia práva na obhajobu. Medzi zásady začatia konania patrí zásada oficiality (to znamená, že orgány činné v trestnom konaní sú povinné konať z úradnej povinnosti), či obžalovacia zásada (trestné stíhanie pre súdom možno začať len na základe návrhu alebo obžaloby vznesenej prokurátorom). Posledná osobitná kategória sú zásady týkajúce sa dokazovania, ako napríklad právo súdu vykonať aj dôkazy, ktoré strany nenavrhl, či zásada voľného hodnotenia dôkazov (orgány činné v trestnom konaní a súdy hodnotia dôkazy podľa svojho vnútorného presvedčenia založeného na starostlivom uvážení všetkých okolností prípadu).

TRESTNÉ KONANIE A TRESTNÉ STÍHANIE

Trestný konaním sa rozumie celé konanie podľa Trestného poriadku. Trestné stíhanie je jeho časť, ktorá sa začína uznesením policajta. Ak hrozí nebezpečenstvo z omeškania, začne policajt trestné stíhanie vykonaním zaisťovacieho úkonu, neopakovateľného úkonu alebo neodkladného úkonu. Po ich vykonaní vyhotoví ihneď uznesenie o začatí trestného stíhania, v ktorom uvedie, ktorým z týchto úkonov už bolo začaté trestné stíhanie. Trestné stíhanie potom trvá až do právoplatnosti rozsudku, prípadne iného rozhodnutia orgánu činného v trestnom konaní alebo súdu vo veci samej.

ĎALŠIE POJMY TRESTNÉHO KONANIA (§10 TRESTNÉHO PORIADKU)

Policajt

Príslušník Policajného zboru, ktorý má na starosti vyšetrovanie. Spolu s prokurátorom patrí medzi orgány činné v trestnom konaní (označované aj ako OČTK).

Prokurátor

Úlohou prokurátora je hájiť záujem spoločnosti na odhaľovaní trestných činov a spravodlivom potrestaní páchatel'ov. V predsúdnom konaní dohliada na postup policajta a rozhoduje o podaní obžaloby a začatí súdneho konania.

Súd

- 3. Uznesením vec odložiť, ak je trestné stíhanie neprípustné (napr. z dôvodu, že poškodený neudelil súhlas k trestnému stíhaniu pri trestných činoch Ublíženia na zdraví, Ohrozovanie pohlavnou chorobou, Nebezpečné prenasledovanie) alebo ak zanikla trestnosť činu;

ZAČATIE TRESTNÉHO STÍHANIA A VZNESENIE OBVINENIA

Trestné stíhanie sa spravidla začína vydaním uznesenia o začatí trestného stíhania vo veci (§ 199 ods. 1 Trestného poriadku). Policajt začne trestné stíhanie bez meškania, najneskôr však do 30 dní od prijatia trestného oznámenia, ak ho treba doplniť. Pre jeho začatie nemusí byť známe, kto je páchatelom trestného činu, postačujúce je to, že sa stal skutok, ktorý považuje policajt za trestný čin.

Ak naopak nie je dôvod na začatie trestného stíhania, prokurátor alebo policajt uznesením vec odovzdá príslušnému orgánu na prejednanie priestupku alebo iného správneho deliktu, prípadne vec odovzdá inému orgánu na disciplinárne konanie, vec odloží, ak je trestné stíhanie neprípustné alebo ak zanikla trestnosť činu, alebo ho odmietne.

Ak je však na podklade trestného oznámenia alebo zistených skutočností dostatočne odôvodnený záver, že trestný čin spáchala určitá osoba, policajt bez meškania vydá uznesenie o vznesení obvinenia, ktoré ihneď oznámi obvinenému. O začatí trestného stíhania a vznesení obvinenia možno rozhodnúť jedným uznesením, ktoré policajt oznámi bez meškania obvinenému. O tomto úkone policajt upovedomí aj oznamovateľa a poškodeného.

PRÍPRAVNÉ KONANIE - VYŠETROVANIE

Toto štádium trestného konania nasleduje po rozhodnutí policajta o začatí trestného stíhania.

Hlavnou úlohou tohto štádia je získať a zabezpečiť všetky dôkazy, ktoré sú použité v ďalšom konaní. Tieto slúžia na to, aby bolo objasnené, aký skutok sa stal, komu a aká škoda vznikla a kto je páchatelom. Preto je jeho súčasťou vyšetrovanie, príp. skrátené vyšetrovanie. Typ vyšetrovania, ktorý prebehne závisí od závažnosti spáchaného trestného činu.

V prípade, ak existuje dostatočne odôvodnené podozrenie, že skutok spáchala konkrétna osoba, tak policajt/prokurátor vznesie obvinenie voči tejto konkrétnej osobe. Táto bude ďalej vystupovať v konaní ako obvinený. Súd môže rozhodnúť o tom, či obvinený bude počas ďalšieho konania na slobode alebo vo väzbe.

V niektorých prípadoch **môže dokonca nariadiť obvinenému napr. zákaz priblíženia sa alebo obmedzenie kontaktu** (vrátane telefonovania, SMSiek, emailov) k obeti alebo iným blízkym osobám. Pre bezpečnosť obete je dôležité, aby ste sa pýtali, či je to možné aj vo Vašom prípade.

V tomto štádiu môže byť obeť opätovne predvolaná svedčiť, otázky sa prípadne môže pýtať aj obvinený alebo jeho advokát. Mali by však konať s úctou a rešpektom, otázky sa obete môžu pýtať až potom, čo bolo umožnené súvisle vypovedať a potom, čo otázky položil policajt. Obeť má právo požiadať policajta/prokurátora, aby sa obvinený vášho výsluchu nezúčastnil, ak je jeho prítomnosť neželená alebo by bola nepríjemná či zastrešujúca.

Nad prípravným konaním vykonáva dozor prokurátor. V prípade, ak máte pochybnosti o postupe policajta alebo sa zdá, že koná príliš dlho, nemáte od neho informácie o ďalšom postupe a vývoji vo Vašom prípade, **môžete požiadať prokurátora o preskúmanie postupu policajta**. Túto žiadosť je policajt povinný predložiť prokurátorovi, ktorý ju preskúma a následne Vám doručí informáciu o tom, k čomu dospel.

Vyšetovanie vykonáva policajt (spravidla vyšetrovateľ, resp. poverený príslušník Policajného zboru) osobne. V závislosti od druhu trestného činu (prečin, zločin) sa vykonáva tzv. skrátené vyšetovanie pre prečiny, alebo štandardné vyšetovanie pre zločiny. V zmysle § 200 Trestného poriadku možno vykonať vyšetovanie aj vo vzťahu prečinom ak je napr. obvinený stíhaný väzobne, pri trestných činoch extrémizmu alebo ak tak nariadi prokurátor.

Pri **skrátenom vyšetovaní** postupuje policajt podľa ustanovení Trestného poriadku o vyšetovaní s týmito odchýlkami: výsluch svedka vykoná, ak ide o neopakovateľný úkon, neodkladný úkon alebo ak ide o svedka, ktorý bol osobne prítomný pri páchaní trestného činu. V ostatných prípadoch vyžiada iba vysvetlenie, o ktorom spíše záznam, policajt vyhľadá a zabezpečí dôkazy, aby mohli byť vykonané v ďalšom konaní, o čom urobí záznam. Skrátené vyšetovanie treba skončiť spravidla do dvoch mesiacov od vzniesenia obvinenia (§ 203 Trestného poriadku).

Úlohou policajta (vyšetrovateľa) vo vyšetovaní je zhromaždiť dôkazy, ktoré preukazujú či sa stal skutok a či má znaky trestného činu, kto tento skutok spáchal a z akých pohnútok, závažnosť činu vrátane príčin a podmienok jeho spáchania, osobné pomery páchatela v rozsahu potrebnom na určenie druhu a výmery trestu a uloženie ochranného opatrenia a iné rozhodnutia, následok a výšku škody spôsobenú trestným činom (§ 119 Trestného poriadku).

Za **dôkaz** môže slúžiť všetko, čo môže prispieť na náležité objasnenie veci a čo sa získalo z dôkazných prostriedkov podľa Trestného poriadku alebo podľa osobitného zákona (najmä zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v neskorších predpisov). Dôkaznými prostriedkami sú najmä výsluch obvineného, svedkov, znalcov, posudky a odborné vyjadrenia, previerka výpovede na mieste, rekognícia, rekonštrukcia, vyšetrovací pokus, obhliadka, veci a listiny dôležité pre trestné konanie, oznámenie, informácie získané použitím informačno-technických prostriedkov alebo prostriedkov operatívno-pátracej činnosti. Dôkazy môžu obstarávať aj strany (obvinený, poškodený) na vlastné náklady.

V trestných konaniach týkajúcich sa rodovo-podmieneného násillia a domáceho násillia možno predpokladať spravidla vykonanie týchto dôkazných prostriedkov:

- **výsluch poškodeného,**
- **výsluch obvineného,**
- **výsluch ostatných svedkov,**
- **znalecké dokazovanie,**
- **prehliadka tela.**

Osobitosťou konania vo veciach rodovo-podmieneného násillia a domáceho násillia je **zákaz konfrontácie** v § 125 ods. 5. V zmysle tohto ustanovenia sa v trestnom konaní nemôže použiť konfrontácia pri trestných činoch proti ľudskej dôstojnosti (ako napr. sexuálne násillie), o trestnom čine týrania blízkej osoby a zverenej osoby alebo o trestnom čine obchodovania s ľuďmi, alebo v prípade svedkov, na ktorých bol spáchaný trestný čin násillím alebo hrozbou násillia, **ak hrozí nebezpečenstvo spôsobenia druhotnej viktimizácie alebo opakovanej viktimizácie**, najmä s ohľadom na vek, pohlavie, sexuálnu orientáciu, rasu, národnosť, náboženské vyznanie, rozumovú vyspelosť alebo na vzťah k páchatelovi trestného činu alebo závislosti na ňom.

Konfrontácia sa za normálnych okolností môže použiť ak sa výpoveď obvineného a svedka či spoluobvineného zásadne odlišujú a **znamená postavenie obvineného a svedka tvárou v tvár a kladenie otázok.**

AKÉ PRÁVA MÁM AKO POŠKODENÝ (OBEŤ) V TRESTNOM KONANÍ?

Podľa § 46 ods. 1 Trestného poriadku je poškodeným osoba, ktorej bolo trestným činom ublížené na zdraví, spôsobená majetková, morálna alebo iná škoda alebo boli porušené či ohrozené jej iné zákonom chránené práva alebo slobody.

Právo na náhradu škody od páchatel'a

Nárok na náhradu škody je možné uplatniť len do skončenia vyšetrovania. Je dôležité, aby ste túto lehotu nezmeškali a nárok si uplatnili najneskôr v tomto štádiu. Obete násilných trestných činov si môžu po začatí trestného konania uplatniť na ministerstve spravodlivosti nárok na odškodnenie. Takto uhradenú škodu bude následne vymáhať od páchatel'a ministerstvo. Je však dôležité, aby ste spolu s podaním žiadosti na ministerstvo uplatnili aj nárok na náhradu škody od páchatel'a.

V trestnom konaní o Vašom návrhu rozhodne buď súd v rámci trestného konania, alebo Vás odkáže na samostatné civilné konanie.

Právo nazerať do spisov

Poškodený má právo nazerať do trestných spisov, preštudovať si ich, robiť si z nich výpisy a poznámky ako aj **podávať návrhy na doplnenie vyšetrovania**.

Poškodený sa tiež môže kedykoľvek v priebehu trestného konania **informovať o stave trestného konania**. Informáciu v zmysle Trestného poriadku poskytne orgán činný v trestnom konaní alebo súd, ktorý vo veci koná. Informácia o stave konania sa ale neposkytne, ak by poskytnutím takej informácie mohol byť zmarený účel trestného konania.

Poškodený má súčasne právo uplatňovať konkrétne návrhy na účely uzavretia zmluvy alebo dohody s páchatel'om, pričom tieto návrhy môže uplatňovať aj prostredníctvom probačného a mediačného úradníka.

V prípade, ak nerozumiete dobre po slovensky, máte **právo na tlmočníka a preklad** rozhodnutí do jazyka, ktorému rozumiete. V tejto súvislosti Vám nevznikajú žiadne finančné náklady, tie znáša štát.

Poškodený má právo v prípadoch ustanovených Trestným poriadkom predovšetkým sa vyjadriť, či súhlasí s trestným stíhaním. V prípadoch keď sa súhlas poškodeného pre trestné konanie vyžaduje, ako v prípade trestného činu ublíženia na zdraví, je udelenie súhlasu poškodeného aj podmienkou získania odškodnenia podľa zákona o obetiach.

Ďalej má poškodený **právo zúčastniť sa na hlavnom pojednávaní** a na verejnom zasadnutí konanom o odvolaní alebo o dohode o priznaní viny a prijatí trestu, **vyjadriť sa k vykonaným dôkazom**, má **právo záverečnej reči a právo podávať opravné prostriedky** v rozsahu vymedzenom Trestným poriadkom a to len pokiaľ ide o nárok poškodeného o náhradu škody.

Podľa § 46 ods. 9 Trestného poriadku môže poškodený už v prípravnom konaní požiadať prokurátora a v konaní pred súdom súd, aby bol **informovaný o skutočnostiach, že obvinený bol prepustený z väzby alebo z nej ušiel, alebo že odsúdený bol prepustený z výkonu trestu odňatia slobody alebo z neho ušiel**. Ak je odsúdený vo výkone trestu odňatia slobody, žiadosť sa podáva na súde, ktorý rozhodol v prvom stupni. Informovanie poškodeného vykoná orgán činný v trestnom konaní alebo súd aj bez žiadosti poškodeného a to v tých prípadoch ak zistí, že poškodenému hrozí nebezpečenstvo v súvislosti s pobytom obvineného alebo odsúdeného na slobode.

Pre účely väčšiny úkonov (napr. nahliadnutie do spisu, podávanie rôznych návrhov) sa **môžete nechať zastupovať splnomocnencom**, ktorý ich bude robiť namiesto Vás. Splnomocnenec nemusí byť právnik

a môže to byť tá istá osoba ako dôverník. Výnimkou sú úkony, ktoré je nevyhnutné, aby poškodený vykonal osobne (napr. výsluch, či rekognícia).

Poškodený má ďalej **právo na sprievod dôverníka** na úkonoch trestného konania, ktoré je upravené v § 48a Trestného poriadku. Takýmto dôverníkom môže byť fyzická osoba spôsobilá na právne úkony, ktorú si poškodený zvolí. Úlohou dôverníka je poskytovať poškodenému potrebnú pomoc, najmä psychickú, v rámci vykonávania úkonov trestného konania s cieľom jednak náležitej podpory pre obeť v rámci vedenia trestného konania ako aj zamedzenia neželanej sekundárnej viktimizácie obeť násilných trestných činov.

Informačná povinnosť orgánov činných v trestnom konaní voči obeti

V kontexte trestných konaní týkajúcich sa problematiky rodovo-podmieneného a domáceho násillia môžu mať pozitívny vplyv aj ostatné zákonom určené informačné povinnosti pre orgány činné v trestnom konaní vo vzťahu k poškodenému, a to predovšetkým povinnosť pri prvom kontakte s poškodeným **poskytnúť mu v písomnej forme informácie o jeho právach v trestnom konaní a o organizáciách na pomoc poškodeným vrátane služieb nimi poskytovaných** (§ 49 ods. 1 Trestného poriadku). Súčasne v závislosti od osobitných potrieb a osobných pomerov poškodeného a od druhu alebo povahy trestného činu má orgán činný v trestnom konaní povinnosť poskytnúť poškodenému aj informácie o možnostiach poskytnutia nevyhnutnej zdravotnej starostlivosti, druhoch špecializovanej podpory vrátane psychologickkej podpory, o ostatných druhoch podpory, ktorá sa mu môže poskytnúť, o náhradnom ubytovaní, a o podmienkach poskytnutia ochrany v prípade hrozby nebezpečenstva ohrozenia života alebo zdravia alebo značnej škody na majetku.

PRÁVA A POVINNOSTI SVEDKA

Právo svedka odoprieť výpoveď

Právo odoprieť výpoveď ako svedok má príbuzný obvineného v priamom rade, jeho súrodenec, osvojiteľ, osvojenec, manžel a druh.

Svedok je oprávnený odoprieť vypovedať, ak by výpoveďou spôsobil nebezpečenstvo trestného stíhania sebe, svojmu príbuznému v priamom rade, svojmu súrodencovi, osvojiteľovi, osvojencovi, manželovi alebo druhovi, alebo iným osobám v rodinnom alebo obdobnom pomere, ktorých ujmu by právom pociťoval ako vlastnú ujmu.

Svedok je oprávnený odoprieť vypovedať aj vtedy, ak by výpoveďou porušil spovedné tajomstvo alebo tajomstvo informácie, ktorá mu bola zverená ústne alebo písomne pod podmienkou mlčanlivosti ako osobe poverenej pastoračnou starostlivosťou.

V prípadoch domáceho a partnerského násillia tiež prichádza do úvahy právo svedka ako obeť odoprieť výpoveď, avšak v takom prípade je to na škodu záujmov obeť, pretože jej presvedčivá výpoveď je kľúčová pre objasnenie takýchto činov.

Povinnosť svedčiť

Mimo práva uvedeného vyššie, či ochrany utajovaných skutočností, je svedok povinný vypovedať o tom, čo je svedkovi známe o trestnom čine, o páchatelovi alebo o okolnostiach dôležitých pre trestné konanie.

Zároveň má povinnosť dostaviť sa na predvolanie, prípadne zúčastniť sa konfrontácie alebo rekognície. Svedok môže byť tiež požiadaný napísať potrebný počet slov na zistenie pravosti rukopisu, poskytnúť hlasovú vzorku, ak treba identifikovať hlas, pri pochybnostiach, podrobiť sa vyšetreniu duševného stavu znalcom, strpieť prehliadku tela a iný podobný úkon a zložiť prísahu pri výsluchu na hlavnom pojednávaní (pri osobách starších ako 14 rokov).

VÝSLUCH POŠKODENÉHO

Výsluch poškodeného sa riadi všeobecnou úpravou o výsluchu svedka (§ 127 až 140 Trestného poriadku).

Svedka, vrátane poškodeného možno vypočúvať len do miery nevyhnutnej pre trestné konanie. Môžu sa mu klásť otázky na doplnenie výpovede alebo na objasnenie neúplností, nejasností alebo rozporov. Otázky sa musia klásť ohľaduplne a zrozumiteľne. Svedkovi sa nesmú klásť otázky, v ktorých je obsiahnuté, ako na otázku odpovedať, otázky klamlivé ani otázky, ktoré by obsahovali skutočnosti, ktoré sa majú zistiť až z jeho výpovede. Otázky nesmú neodôvodnene zasahovať do súkromia vypočúvaného.

Tieto pravidlá výsluchu sa vzťahujú na prípravné konanie. V prípade konania pred súdom platí § 262a, podľa ktorého predseda senátu vypočuje svedka, ktorý je obzvlášť zraniteľnou obeťou alebo rodinným príslušníkom takejto obete tak, aby sa zabránilo vizuálnemu kontaktu s obžalovaným, najmä využitím technických zariadení.

OSOBITNÉ POSTUPY PRI VÝSLUCHU ŠPECIFICKÝCH KATEGÓRIÍ SVEDKOV (POŠKODENÝCH)

Trestný poriadok dbá na osobitné potreby špecifických kategórií svedkov a poškodených, ktorými sú osoby mladšie ako 18 rokov, obeť trestných činov proti ľudskej dôstojnosti a obzvlášť zraniteľné obeť podľa zákona o obetiach. Cieľom týchto osobitných úprav je zamedziť sekundárnej viktimizácii spôsobenej výkonom alebo neodôvodneným opakovaním niektorých procesných úkonov v rámci trestného konania. Ide predovšetkým o špecifickú úpravu vykonávania výsluchov a konfrontácie.

A . Vypočúvanie obzvlášť zraniteľnej obete

V prvom rade upravuje § 134 ods. 4 osobitný postup pri vypočúvaní obzvlášť zraniteľných obetí. Podľa zákona o obetiach trestných činov, patria do tejto kategórie napr. aj obeť domáceho násillia.

Pri vypočúvaní obzvlášť zraniteľnej obete ako aj jej rodinných príslušníkov je potrebné vykonávať výsluch **ohľaduplne a po obsahovej stránke tak, aby sa výsluch v ďalšom konaní už nemusel opakovať.**

Výsluch sa vykoná s využitím **kamerového záznamu**. Jeho použitie vyžaduje súhlas obete, avšak v záujme neopakovaní výsluchu by malo byť v záujme obete s použitím záznamu súhlasiť.

Všetky výsluchy v prípravnom konaní by mala viesť tá istá osoba, za účelom vybudovania dôvery. Zákon počíta s tým, že ak je obzvlášť zraniteľná obeť vypočúvaná o „veciach, ktorých oživovanie v pamäti by vzhľadom na jej osobné vlastnosti, vzťah k páchatelovi alebo závislosť od páchatel'a, povahu a okolnosti spáchania trestného činu mohlo nepriaznivo ovplyvniť jej telesnú integritu alebo duševnú integritu alebo vystaviť ju riziku druhej viktimizácie“ **priberie sa k výsluchu psychológ alebo znalec** s ktorým policajt prekonzultuje spôsob vedenia výsluchu tak, aby bol vedený správne a predišlo sa sekundárnej viktimizácii.

B. Vypočúvanie osobou rovnakého pohlavia

Rovnako so zámerom zamedzovania sekundárnej viktimizácii ako aj v záujme budovania dôvery medzi vyšetrovateľom a obeťou, požaduje § 134 ods. 5, aby sa v prípravnom konaní vykonával výsluch pri trestných činoch proti ľudskej dôstojnosti (napr. sexuálne násillie), trestnom čine obchodovania s ľuďmi a trestnom čine týrania blízkej a zverenej osoby osobou rovnakého pohlavia ako je obeť, pokiaľ tomu nebránia závažné dôvody. V prípade, že existujú takéto závažné dôvody, pre ktoré sa týmto spôsobom výsluch nevykoná, je policajt alebo prokurátor, ktorí vedú výsluch povinní uviesť ich v zápisnici.

C. Vypočúvanie maloletých

Podobne ako pri ostatných obzvlášť zraniteľných obetiach, aj pri osobách mladších ako 18 rokov (§ 135) je potrebné postupovať ohľaduplne a tak, aby sa výsluch nemusel opakovať. K výsluchu maloletých sa spravidla priberie psychológ, zástupca orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, eventuálne zákonný zástupca alebo pedagóg.

V ďalšom konaní má byť dieťa vypočúvané znova len v nevyhnutných prípadoch a v prípravnom konaní len so súhlasom prokurátora. V konaní pred súdom možno na podklade rozhodnutia súdu vykonať dôkaz prečítaním zápisnice.

UKONČENIE VYŠETROVANIA A ROZHODNUTIA V PRÍPRAVNOM KONANÍ

Ak policajt považuje vyšetrovanie alebo skrátené vyšetrovanie za skončené a jeho výsledky za postačujúce na podanie návrhu na obžalobu alebo na iné rozhodnutie, umožní obvinenému, obhajcovi, poškodenému, jeho splnomocnencovi alebo opatrovníkovi, zúčastnenej osobe a jej splnomocnencovi v primeranej lehote preštudovať spisy a podať návrhy na doplnenie vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania; týchto práv sa môžu tieto osoby výslovne vzdať, o čom musia byť poučené.

Ak nejde o skrátené vyšetrovanie, **vyšetrovanie je v zmysle Trestného poriadku potrebné skončiť do štyroch mesiacov** od vzniesenia obvinenia; v prípade obzvlášť závažných zločinov do šiestich mesiacov. Ak v týchto lehotách nie je možné vyšetrovanie skončiť, musí policajt písomne oznámiť dôvody prokurátorovi vrátane uvedenia aké úkony je potrebné ešte vykonať a predpokladaný nevyhnutný čas na jeho ukončenie. Prokurátor môže pokynom zmeniť rozsah týchto úkonov, resp. určiť inú lehotu na ukončenie vyšetrovania.

V závislosti od výsledkov vyšetrovania prichádzajú do úvahy nasledovné rozhodnutia policajta (vyšetrovateľa), resp. prokurátora:

- návrh na podanie obžaloby podľa § 209 Trestného poriadku
- postúpenie veci podľa § 214 Trestného poriadku (ak výsledky vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania preukazujú, že nejde o trestný čin, ale ide o skutok, ktorý by mohol byť priestupkom alebo iným správnym deliktom alebo by mohol byť prejednaný v disciplinárnom konaní),
- zastavenie trestného stíhania podľa § 215 Trestného poriadku (spravidla z dôvodu, že je nepochybné, že sa nestal skutok, pre ktorý sa vedie trestné stíhanie, alebo nie je tento skutok trestným činom a nie je dôvod na postúpenie veci)
- podmieňané zastavenie trestného stíhania podľa § 216 Trestného poriadku
- zmier podľa § 220 Trestného poriadku,
- prerušenie trestného stíhania podľa § 228 Trestného poriadku (ak sa nezistili skutočnosti oprávňujúce vykonať trestné stíhanie proti určitej osobe).

ZMIER

V trestných konaniach o prečinoch, t.j. trestných činoch, na ktorý Trestný zákon ustanovuje trest odňatia slobody, ktorého horná hranica neprevyšuje päť rokov, môže prokurátor so súhlasom obvineného a poškodeného rozhodnúť o schválení zmiaru a zastaviť trestné stíhanie. Zmier je osobitný trestnoprávny inštitút, ktorý umožňuje, aby na základe dohody medzi štátom zastúpenom prokurátorom a poškodeným na jednej strane, a samotným páchatelom na druhej strane, došlo k skončeniu trestného stíhania a vydaniu rozhodnutia bez vykonania riadneho súdneho procesu v prípadoch, ak páchatel splní zákonom stanovené podmienky.

Týmito podmienkami sú vyhlásenie, že spáchal skutok, za ktorý je stíhaný, nahradil škodu poškodenému, pokiaľ škoda bola spôsobená a zloží na účet súdu alebo prokuratúry určenú sumu ministerstvu spravodlivosti na ochranu a podporu obetí trestných činov.

Účelom zmieru je snaha o urovanenie a vysporiadanie vzájomných vzťahov medzi obvineným a poškodeným bez potreby vedenia súdneho konania. O možnosti uzavretia zmieru a možnosti zastavenia trestného stíhania poučí obvineného a poškodeného policajt pri výsluchu. Prokurátor však nie je viazaný návrhom na uzavretie zmieru medzi páchatelom a poškodeným, ak takýto spôsob ukončenia trestnej veci nepovažuje za dostačujúci.

DOHODA O VINE A TRESTE

Konanie **o dohode o uznaní viny a prijatí trestu** môže prokurátor začať z vlastnej iniciatívy, alebo na podnet obvineného (alebo poškodeného). Konanie o dohode o vine a treste možno začať za predpokladu, že sú splnené podmienky:

- výsledky vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania dostatočne odôvodňujú záver, že **skutok, pre ktorý je obvinený stíhaný, je trestným činom a spáchal ho obvinený,**
- **obvinený sa k spáchaniu skutku priznal a uznal vinu,**
- **a vykonané dôkazy nasvedčujú pravdivosti priznania obvineného.**

Dohodu o vine a treste potom **schvaľuje súd**. Jej obsahom je okrem iného opis skutku, druh, výmera spôsob výkonu trestu, rozsah a spôsob náhrady škody ak bola spôsobená a prípadne aj ochranné opatrenie ak prichádza do úvahy.

Ak sa v tomto konaní napríklad dosiahne len uznanie viny, ale nie dohoda o treste, podá prokurátor na obvineného obžalobu a požiada súd aby rozhodol na hlavnom pojednávaní. Obdobne, ak by obvinený uznal vinu len sčasti, podá prokurátor obžalobu a požiada súd, aby vykonal hlavné pojednávanie v rozsahu, v ktorom obvinený spáchanie skutku nepriznal.

Konanie o dohode o vine a treste je skrátená forma prejednávania veci v konaní pred súdom, v rámci, ktorej sa obžalovaný vzdáva práva na verejný súdny proces. Je ju možné aplikovať v prípade splnenia zákonom stanovených podmienok, v rámci ktorých sa obžalovaný okrem iného dobrovoľne prizná a uzná vinu za spáchaný skutok a prijme navrhovaný trest prokurátorom.

Trestné konanie sa v prípadoch jej schválenia súdom končí vydaním rozsudku, ktorým sa potvrdí dohoda o vine a treste. Voči takémuto rozsudku sa nie je možné odvolať. Ak súd návrh na dohodu o vine a treste odmietne, vracia sa vec spravidla do štádia prípravného konania.

TRESTNÝ ROZKAZ

Trestný rozkaz je formou rozhodnutia súdu v trestnom konaní, ktorý je oprávnený vydať samosudca **bez toho, aby sa uskutočnilo hlavné pojednávanie za predpokladu že bol skutkový stav spoľahlivo zistený a teda pojednávanie nie je potrebné a nebolo ani uskutočnené**. Použitie trestného rozkazu prichádza do úvahy **pri menej závažných trestných činoch**. Sudca rozhoduje o vydaní trestného rozkazu na základe spisového materiálu (zadováženého v rámci vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania) a obžaloby.

Trestný rozkaz môže samosudca vydať do začatia hlavného pojednávania, a to aj vtedy, ak bolo hlavné pojednávanie už nariadené.

Či došlo k spoľahlivému zisteniu skutkového stavu musí hodnotiť sudca a síce, či predložené dôkazy preukazujú skutkový stav v rozsahu, o ktorom nie sú dôvodné pochybnosti.

Podobne ako pri dohode o vine a treste nebude stačiť priznanie obvineného, ale sú potrebné aj ďalšie potvrdzujúce skutočnosti (napr. výpovede svedkov, listinné dôkazy a pod.).

Trestný rozkazom možno uložiť trest odňatia slobody maximálne na tri roky, ako aj uložiť ochranné opatrenie.

KONANIE PRED SÚDOM

Podkladom na začatie trestného stíhania pred súdom môže byť **obžaloba alebo návrh na dohodu o vine a treste**, ktoré podáva a pred súdom zastupuje prokurátor.

Ak je podkladom pre začatie trestného stíhania obžaloba, v závislosti od závažnosti prejednávaneho trestného činu, samosudca alebo predsedá senátu obžalobu preskúma, resp. ju predbežne prejedná a v závislosti od výsledku buď rozhodne (postúpenie veci, zastavenie, prerušenie trestného stíhania, prípadne vydanie trestného príkazu) alebo nariadi hlavné pojednávanie určí jeho termín a rozsah dokazovania.

Základné zásady trestného konania pred súdom sú vyjadrené v § 2 Trestného poriadku, v zmysle ktorých:

- súd prejednáva trestné veci verejne,
- vylúčiť verejnosť z hlavného pojednávania alebo verejného zasadnutia možno len v prípadoch ustanovených Trestným poriadkom, rozsudok musí byť vždy vyhlásený verejne,
- konanie pred súdom je ústne, výnimky ustanovuje Trestný poriadok,
- dokazovanie riadi súd, ktorý však výsluch obžalovaného, svedkov, poškodeného a znalcov spravidla ponecháva stranám, najprv tej, ktorá dôkaz navrhla či obstarala,
- pri rozhodovaní na hlavnom pojednávaní, na verejnom zasadnutí alebo na neverejnom zasadnutí smie súd prihliadnúť len na tie dôkazy, ktoré boli v tomto konaní vykonané, ak Trestný poriadok neustanovuje inak,
- súd môže vykonať aj dôkazy, ktoré strany nenavrhli. Strany majú právo nimi navrhnutý dôkaz zabezpečiť.

Vo všeobecnosti platí, že termín hlavného pojednávania určí súd tak, aby obžalovaný od doručenia predvolania, prokurátor a obhajca od upovedomenia mali lehotu aspoň päť pracovných dní. U ostatných osôb, ktoré sa na hlavné pojednávanie predvolávajú alebo o ňom upovedomujú, treba spravidla zachovať aspoň trojdňovú lehotu. O hlavnom pojednávaní sa upovedomí aj zákonný zástupca, poškodený a zúčastnená osoba. Poškodený, ak sa na hlavné pojednávanie nedostaví, bude sa o jeho nároku na náhradu škody rozhodovať na podklade jeho návrhov obsiahnutých v spise o čom ho súd musí v upovedomení upozorniť.

Hlavné pojednávanie **koná súd zásadne verejne**, aby verejnosti bola poskytnutá v čo najširšej miere možnosť sledovať prejednanie veci a aby sa tak čo najúčinnšie prejavilo výchovné pôsobenie trestného stíhania na verejnosť. **Ak to vyžaduje iný dôležitý záujem obžalovaného, poškodeného, jeho blízkych osôb alebo svedkov možno verejnosť s účasti na hlavnom pojednávaní vylúčiť.** Takýmto dôležitým záujmom na strane poškodeného môže byť aj citlivosť voči súkromiu poškodeného pri výpovedi v trestných konaniach o násilných trestných činoch proti ľudskej dôstojnosti. Ak súd rozhodol o vylúčení verejnosti, je zakázané zverejňovať z takéhoto konania informácie týkajúce sa skutočností a okolností, pre ktoré bola verejnosť vylúčená.

Na začiatku hlavného pojednávania prokurátor prednesie obžalobu. Ak má obžalovaný obhajcu, po prednesení obžaloby ho súd vyzve, aby zaujal k obžalobe stanovisko. **Poškodeného, ktorý si uplatňuje nárok na náhradu škody, súd vyzve, aby sa vyjadril, či navrhuje, aby sa obžalovanému uložila povinnosť na náhradu škody a v akom rozsahu.** V prípade, že sa poškodený nedostavil na hlavné pojednávanie a jeho návrh na náhradu škody je už zaznamenaný v spise, tento návrh sa prečíta.

Následne súd poučí obžalovaného o možnosti podať vyhlásenie k svojej vine za spáchaný skutok. V závislosti od vyhlásenia obžalovaného súd určí rozsah dokazovania v konaní pred súdom. Dokazovanie

sa vykonáva najmä výsluchom obžalovaného, výsluchom svedkov vrátane samotného poškodeného, znaleckým dokazovaním a ostatnými vecnými dôkazmi.

Ak ide o výsluch svedkov starších ako 14 rokov, takýto svedkovia vypovedajú pod prisahou.

Po vykonaní každého dôkazu má obžalovaný i poškodený možnosť sa k nemu vyjadriť, v prípade výsluchov majú súčasne právo klásť vypočúvaným otázky. Po vykonaní všetkých dôkazov môžu strany podať návrhy na doplnenie dokazovania. Ak niet ďalších dôkazných návrhov alebo ak súd rozhodol, že sa ďalšie dôkazy vykonávať nebudú, vyhlási sa dokazovanie za skončené a udelí sa slovo na záverečné reči. Ak po ich vykonaní nevystane potreba na doplnenie dokazovania súd rozhodne.

Ak súd nerozhodne o inom postupe, o tom či obžalovaný uznáva za vinného alebo či sa spod obžaloby oslobodzuje rozhodne rozsudkom. Voči takémuto rozsudku môže v lehote do 15 dní od oznámenia podať prokurátor, obžalovaný ako aj poškodený (ten však len pre nesprávnosť výroku o náhrade škody) **odvolanie**, ktoré má odkladný účinok. Odvolanie sa doručí ostatným stranám, ktoré by mohli byť rozhodnutím o odvolaní priamo dotknuté a umožní sa im sa k odvolaniu vyjadriť. O odvolaní rozhoduje nadriadený súd.

V prípade uznania viny môže súd uložiť odsúdenému jeden alebo viacero druhov trestov podľa § 32 Trestného zákona alebo ochranných opatrení podľa § 33 Trestného zákona. Účelom trestu je zabezpečiť ochranu spoločnosti pred páchatelom tým, že sa mu zabráni v páchaní ďalšej trestnej činnosti a vytvorí sa podmienky na jeho výchovu k tomu, aby viedol riadny život a súčasne iných odradil od páchania trestných činov; trest zároveň vyjadruje morálne odsúdenie páchatela spoločnosťou. Pri určovaní druhu trestu a jeho výmery súd prihliadne najmä na spôsob spáchania činu a jeho následok, zavinenie, pohnútku, príťažujúce okolnosti, poľahčujúce okolnosti a na osobu páchatela, jeho pomery a možnosť jeho nápravy. Pri ukladaní ochranných opatrení sa súd neriadi zásadou úmernosti k spáchanému činu, ale potrebou ochrany spoločnosti, pričom prihliada aj na potrebu liečenia, výchovy alebo dovŕšenia nápravy páchatela alebo inej osoby.

ROZHODNUTIA SÚDU NA HLAVNOM POJEDNÁVANÍ

Súd môže rozhodovať len o skutku, ktorý je uvedený v obžalobe, alebo v dohode o vine a treste. Je viazaný obžalobným návrhom, v rozhodnutí môže skutok spresniť, ak bol nepresne uvedený v návrhu, nesmie však zmeniť podstatu skutku.

O skutku rozhoduje **spravidla rozsudkom, odsudzujúcim alebo oslobodzujúcim**, prípadne uzneseniami o postúpení veci podľa § 280, o zastavení trestného stíhania podľa § 281, o podmienenečnom zastavení trestného stíhania podľa § 282 ods. 1 a 2, o schválení zmieru a o zastavení trestného stíhania podľa § 282 ods. 3), prípadne uznesením o schválení zmieru, alebo o dohode o vine a treste.

ODVOLANIE

Odvolenie je možné proti rozsudku, ktorý vyhlásil súd prvého stupňa, teda súd ktorý rozhodoval vo veci ako prvý (väčšinou okresný súd). O odvolaní rozhoduje súd vyššej inštancie (väčšinou krajský súd). Podanie odvolania oprávnenou osobou a včas má odkladný účinok, čo znamená, že týmto riadnym opravným prostriedkom napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa nie je vykonateľný, respektíve sa nevykoná v rozsahu v akom bolo napadnutý odvolaním.

Napríklad rozsudok, ktorým bol páchatel odsúdený na trest odňatia slobody, nebude vykonaný tým, že páchatel do rozhodnutia o odvolaní nenastúpi do výkonu trestu.

Odvolanie môže podať

- a) prokurátor pre nesprávnosť ktoréhokoľvek výroku, a to rozsudok oslobodzujúci aj odsudzujúci,
- b) obžalovaný pre nesprávnosť výroku, ktorý sa ho priamo týka, okrem výroku o vine v rozsahu, v ktorom súd prijal jeho vyhlásenie, že je vinný, alebo vyhlásenie, že nepopiera spáchanie skutku uvedeného v obžalobe,
- c) **poškodený pre nesprávnosť výroku o náhrade škody,**
- d) zúčastnená osoba (osoba ktorej vec alebo majetok bola rozsudkom zhabaná) pre nesprávnosť výroku o zhabaní veci.

Tieto osoby môžu napadnúť aj to, že taký výrok nebol súdom urobený.

V prospech obžalovaného môžu rozsudok odvolaním napadnúť okrem obžalovaného a prokurátora i príbuzní obžalovaného v priamom rade, jeho súrodenci, osvojiteľ, osvojenec, manžel a druh. Prokurátor môže tak urobiť i proti vôli obžalovaného. Ak je obžalovaný pozbavený spôsobilosti na právne úkony alebo ak je jeho spôsobilosť na právne úkony obmedzená, môže i proti vôli obžalovaného za neho v jeho prospech odvolanie podať aj jeho zákonný zástupca alebo jeho obhajca.

5.3. ZÁKON O PRIESTUPKOCH - Zákon č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov

Konanie, ktoré nedosahuje intenzitu trestného činu, ale stále narúša dôležitý spoločenský záujem môže byť predmetom priestupkového konania s uložením sankcie, ktorou je väčšinou pokuta. **Priestupkom** bude také konanie (skutok), keď ide o **menej závažné protiprávne konanie**, teda ktorého závažnosť je nepatrná, resp. pri mladistvých malá. V téme domáceho a partnerského násillia pôjde najmä o priestupky proti občianskemu spolunažívaniu podľa § 49 zákona o priestupkoch.

Za priestupok možno uložiť **ako sankciu pokarhanie, pokutu, zákaz činnosti alebo prepadnutie veci**. Od uloženia sankcie možno v rozhodnutí o priestupku upustiť, ak k náprave páchatel'a postačí samotné prejednanie priestupku. Okrem sankcie možno uložiť aj ochranné opatrenie a to zhabanie veci, alebo obmedzujúce opatrenie.

Obmedzujúce opatrenie je najmä zákaz navštevovania športových alebo kultúrnych podujatí, či verejných miest kde sa podávajú alkoholické nápoje. Tieto opatrenia možno uložiť len pri vymedzených priestupkoch (vrátane priestupkov proti občianskemu spolunažívaniu) a ak je to primerané povahe a závažnosti priestupku a zároveň najviac na jeden rok.

PRIESTUPKY PROTI OBČIANSKEMU SPOLUNAŽÍVANIU

(1) Priestupku sa dopustí ten, kto

a) inému ublíži na cti tým, že ho urazí alebo vydá na posmech,

b) inému z nedbanlivosti ublíži na zdraví,

c) úmyselne uvedie nesprávny alebo neúplný údaj pred štátnym orgánom, pred orgánom obce alebo pred organizáciou za účelom získania neoprávnenej výhody,

d) úmyselne naruší občianske spolunažívanie vyhrázaním ujmu na zdraví, drobným ublížením na zdraví, nepravdivým obvinením z priestupku, schválnosťami alebo iným hrubým správaním,

e) sa dopustí konania podľa písmena a) alebo písmena d) na blízkej osobe alebo osobe, ktorá mu bola zverená do starostlivosti alebo výchovy,

f) od iného násilím sám alebo za pomoci ďalších osôb vymáha majetkové práva alebo práva z nich vyplývajúce, o ktorých sa domnieva, že mu patria bez vykonateľného rozhodnutia príslušného orgánu,

g) napomáha osobnou účasťou násilnému vymáhaniu majetkových práv alebo práv z nich vyplývajúcich, hoci na ich vymáhanie niet vykonateľného rozhodnutia príslušného orgánu.

(2) Za priestupok podľa odseku 1 písm. a) možno uložiť pokutu do 33 eur, za priestupok podľa odseku 1 písm. b) až d) a písm. g) pokutu do 99 eur, za priestupok podľa odseku 1 písm. e) pokutu do 200 eur a za priestupok podľa odseku 1 písm. f) pokutu do 331 eur.

KONANIE O PRIESTUPKOC

Priestupky prejednávajú obvodné úrady, ak zákon neustanovuje inak. Obvodné úrady boli v roku 2013 zrušené, a túto pôsobnosť vykonávajú okresné úrady a ich odbory všeobecnej a vnútornej správy. Vymedzené priestupky prejednávajú orgány Policajného zboru (napríklad priestupky extrémizmu). Môže však ísť aj o iné orgány a to najmä v prípadoch, keď ide o priestupky upravené v osobitných zákonoch s ustanovením orgánu, ktorý o nich koná (napr. priestupky v medzinárodnej cestnej doprave podľa zákona o cestnej doprave prejednáva ministerstvo dopravy a pod.).

Každý je povinný podať orgánom oprávneným objasňovať priestupky nevyhnutné vysvetlenia na preverenie došlého oznámenia o priestupku, pričom podanie vysvetlenia je možné odoprieť, ak by sebe alebo blízkej osobe spôsobil nebezpečenstvo trestného stíhania.

Podklady potrebné pre rozhodnutie správneho orgánu, a to najmä k tomu či sa skutok stal, či ho spáchala osoba podozrivá zo spáchania priestupku a k uloženiu sankcie či ochranného opatrenia získava buď orgán, ktorý priestupok prejednáva alebo iné orgány. Pri priestupkoch proti občianskemu spolunažívaniu môže ísť o Policajný zbor, alebo obecnú/mestskú políciu.

Objasňovanie priestupku sa skončí spravidla do jedného mesiaca odo dňa, keď sa správny orgán alebo orgán oprávnený objasňovať priestupky o priestupku dozvedel.

Orgány oprávnené objasňovať priestupky sú pri objasňovaní priestupkov oprávnené

- a) vyžadovať vysvetlenie od fyzických osôb alebo právnických osôb;
- b) vyžadovať vysvetlenie od štátnych orgánov alebo obcí,
- c) vyžadovať odborné vyjadrenie od príslušných orgánov,
- d) vykonávať alebo vyžadovať úkony potrebné na zistenie totožnosti osôb a ich pobytu,
- e) vyžadovať predloženie potrebných podkladov, najmä spisov a iných písomných materiálov.

O uvedených úkonoch napíše orgán oprávnený objasňovať priestupky záznam alebo ich výsledok zapíše do správy o výsledku objasňovania priestupku.

O priestupku koná správny orgán v prvom stupni ústne pojednávanie.

ZAČATIE PRIESTUPKOVÉHO KONANIA

Priestupky sa prejednávajú z úradnej povinnosti, ak nejde o priestupky, ktoré sa prejednávajú len na návrh (priestupky na úseku práva na prístup k informáciám a priestupok proti občianskemu spolunažívaniu – urážka na cti).

Podkladom na začatie konania o priestupku je správa o výsledku objasňovania priestupku, oznámenie štátneho orgánu obce, organizácie alebo občana o priestupku, poznatok z vlastnej činnosti správneho orgánu alebo postúpenie veci orgánom činným v trestnom konaní.

Ak správny orgán vec neodloží, ani nezistí dôvod pre postúpenie veci inému orgánu, začne konanie o priestupku bezodkladne, najneskôr do 30 dní.

Ak o to požiada oznamovateľ, upovedomí ho správny orgán do jedného mesiaca od oznámenia o urobenej opatreniach.

VÝROK ROZHODNUTIA

Výrok rozhodnutia o priestupku, ktorým je obvinený z priestupku uznaný vinným, musí obsahovať:

- popis skutku s označením miesta a času spáchania priestupku,
- vyslovenie viny,
- druh a výšku sankcie,
- rozhodnutie o upustení od uloženia sankcie,
- o započítaní času do času zákazu činnosti,
- o uložení ochranného opatrenia,
- o nároku na náhradu škody a
- o trovách konania.

ODVOLANIE

Proti rozhodnutiu o priestupku môže sa odvolať v plnom rozsahu len obvinený z priestupku, a ak ide o mladistvého, v jeho prospech aj jeho zákonný zástupca a orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

Poškodený sa môže odvolať len vo veci náhrady škody.

Vlastník zhabanej veci sa môže odvolať len proti časti rozhodnutia, v ktorej sa vyslovuje zhabanie veci.

Pri priestupkoch, ktoré možno prejednať len na návrh, sa môže navrhovateľ odvolať len proti tej časti rozhodnutia, ktorá sa týka vyslovenia viny obvineného z priestupku alebo povinnosti navrhovateľa uhradiť trovy konania; môže sa tiež odvolať proti rozhodnutiu o zastavení konania (§ 76 ods. 2).

Včas podané odvolanie proti rozhodnutiu o priestupku má **odkladný účinok**, ktorý nemožno vylúčiť.

V odvolacom konaní správny orgán nemôže zmeniť uloženú sankciu v neprospech obvineného z priestupku, ak nezistí nové podstatné skutkové okolnosti.

BLOKOVÉ KONANIE

Blokové konanie je špecifickou formou konania o priestupku. Ak je priestupok spoľahlivo zistený, nestačí napomenutie a páchatel' je ochotný hneď na mieste zaplatiť pokutu, možno blokované konanie použiť. V opačnom prípade sa prejedná štandardným spôsobom vyššie.

Použitie tohto konania je teda do istej miery v dispozícii osoby, čo sa priestupku dopustila, a teda môže odmietnuť zaplataenie pokuty a požadovať tým riadne konanie a vykonanie dokazovania.

Ak páchateľ priestupku odmietne pokutu na mieste zaplatiť, predloží príslušný orgán správu o výsledku objasňovania priestupku príslušnému správneému orgánu, ktorý následne priestupok prejedná na ústnom pojednávaní. Pri prejednávaní priestupku nie je správny orgán viazaný výškou pokuty, ktorá bola zamýšľaná na uloženie v blokovom konaní.

V blokovom konaní možno prejednať všetky druhy priestupkov uvedených v zákone o priestupkoch, okremn priestupkov, ktoré je možné prejedávať len na návrh.

► 5.4. ZÁKON Č. 274/2017 Z. Z. O OBETIACH TRESTNÝCH ČINOV A O ZMENE A DOPLNENÍ NIEKTORÝCH ZÁKONOV V ZNENÍ NESKORŠÍCH PREDPISOV

Zákon o obetiach trestných činov upravuje predovšetkým práva obetí trestných činov, poskytovanie podporných služieb obetiam a odškodňovanie obetí násilných trestných činov.

OBEŤ

Obeťou je každá fyzická osoba, ktorej bolo ublížené na zdraví, spôsobená majetková škoda, morálna alebo iná škoda alebo ublížené iným spôsobom v dôsledku trestného činu. Pod ublížením na zdraví sa rozumie konanie, ktoré spôsobilo zranenie - od modrín, odrením až po vážnejšie zranenia. Ublížené iným spôsobom sa vzťahuje najmä na ohrozenie alebo zásah do iných práv, napr. práva na súkromie (šírenie nepravdivej správy či vyhrážanie, obmedzovanie osobnej slobody).

Každý, kto sa cíti ako obeť trestného činu sa za ňu aj považuje, a to až dovedy, kým nie je preukázaný opak alebo nie je zrejmé, že ide o zneužitie postavenia obete. Pôjde najmä o prípady, keď sa trestný čin nestal alebo keď sa niekto snaží získať „výhody“ z postavenia obete, napr. požaduje odškodnenie za škodu, ktorá nebola spáchaná trestným činom.

Pre status obete nie je podstatné či bolo podané trestné oznámenie alebo či bol páchateľ zistený alebo trestne stíhaný. Človek sa stáva obeťou ihneď potom ako mu bolo ublížené v dôsledku trestného činu. Nie je potrebné, aby trestný čin ohlásil alebo požiadal niekoho iného, aby ho ohlásil. Rovnako tak, pre využitie práv, ktoré obeti prislúchajú, nie je potrebné podávať žiadnu žiadosť alebo čakať na rozhodnutie.

Príbuzní nie sú považovaní za tzv. primárnu obeť, avšak podľa zákona o obetiach im prislúchajú niektoré práva. Najmä právo na poskytnutie odbornej pomoci.

Za obeť sa však považujú príbuzní toho, kto v dôsledku trestného činu zomrel. Títo príbuzní majú rovnaké práva ako akákoľvek iná obeť (vrátane práva na odbornú pomoc či odškodnenie).

Pod príbuzným je potrebné rozumieť rodičov, deti, súrodencov, manžela/ku, osvojenca, osvojiteľa, osobu, ktorá žila so zomrelým v jednej domácnosti alebo bola na ňom závislá.

OBZVLÁŠŤ ZRANITEĽNÉ OBETE

Právna úprava odlišuje aj kategóriu tzv. obzvlášť zraniteľných obetí. Tieto obete sa často stávajú obeťami pre niektorú zo svojich charakteristík alebo ide o obeť trestných činov, ktoré majú závažný dopad na obeť a zasahujú ju vo viacerých aspektoch (napr. kombinácia telesných zranení spojených s inou tramou), príp. vzhľadom na vzťah páchateľa k obeti je možné, že dôjde k opakovaniu trestného činu.

Zákon o obetiach tieto obeť vymedzil osobitne za účelom zdôraznenia potreby ich ochrany, zabezpečenia špecifického prístupu orgánov činných v trestnom konaní a umožnenia prístupu k špecializovanej odbornej pomoci.

Obzvlášť zraniteľnými obeťami sú:

- deti
- osoby staršie ako 75 rokov,
- osoby so zdravotným postihnutím,
- obeť domáceho násilia, obchodovania s ľuďmi, niektorého z trestných činov proti ľudskej dôstojnosti (napr. znásilnenie, sexuálne zneužívanie),
- obeť nenávisťne motivovaných trestných činov (t. j. trestných činov, ktoré sa udiali kvôli určitej vlastnosti človeka, napr. etnickej príslušnosti, sexuálnej orientácie, viery, atď.)
- obeť iných trestných činov, ktoré sú vystavené vyššiemu riziku viktimizácie (t.j. vzniku ďalšej ujmy v dôsledku trestného činu, napr. vo forme opakovaného vyhrážania, zastrašovania alebo pokračovania v páchaní trestného činu páchatelom, necitlivého správania štátnych orgánov alebo ich nečinnosti pri zabezpečení ochrany). Toto vyššie riziko je zisťované na základe individuálneho posúdenia a previazané najmä na vzťah obeť k páchatelovi alebo závislosti od páchatela.

Obzvlášť zraniteľným obeťam prislúcha najmä právo na poskytnutie špecializovanej odbornej pomoci, ktorá reaguje na ich potreby. V trestnom konaní sú jednotlivé orgány (t. j. polícia, prokuratúru, súd) povinné k nim pristupovať so zvýšenou citlivosťou a napr. konzultovať výsluch s psychológom.

ĎALŠIE POJMY ZÁKONA O OBEŤIACH

- **TRESTNÝ ČIN DOMÁCEHO NÁSILIA** - trestný čin spáchaný násilím alebo hrozbou násilia na príbuznom v priamom rade, osvojiteľovi, osvojencovi, súrodencovi, manželovi, bývalom manželovi, druhovi, bývalom druhovi, rodičovi spoločného dieťaťa alebo inej osobe, ktorá s páchatelom žije alebo žila v spoločnej domácnosti,
- **DRUHOTNÁ VIKTIMIZÁCIA** - ujma, ktorá obeť vznikla v dôsledku konania alebo nekonania orgánu verejnej moci, subjektu poskytujúceho pomoc obeťam, poskytovateľa zdravotnej starostlivosti, znalca, tlmočníka, obhajcu alebo oznamovacích prostriedkov,
- **OPAKOVANÁ VIKTIMIZÁCIA** - ujma, ktorá obeť vznikla v dôsledku pokračujúceho konania páchatela, ktoré spočíva v pôsobení na obeť vyhrázaním, zastrašovaním, nátlakom, zneužívaním moci nad obeťou, pomstnením sa alebo inou formou s cieľom pôsobiť na fyzickú integritu obeť alebo psychickú integritu obeť,
- **AKREDITOVANÝ SUBJEKT** - osoba, ktorej bola rozhodnutím Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo spravodlivosti“) udelená akreditácia programu podpory obeť,

ZÁKLADNÉ ZÁSADY OCHRANY A PODPORY OBEŤÍ

- **Každá osoba, ktorá tvrdí, že je obeťou, sa považuje za obeť**, kým sa nepreukáže opak, alebo ak nejde o zjavné zneužitie postavenia obeť podľa tohto zákona, a to bez ohľadu na to, či bol páchatel trestného činu zistený, trestne stíhaný alebo odsúdený.
- Práva priznané obeť týmto zákonom sa uplatňujú bez diskriminácie založenej na pohlaví, náboženskom vyznaní alebo viere, rase, príslušnosti k národnosti alebo etnickej skupine,

zdravotnom stave, veku, sexuálnej orientácii, rodinnom stave, farbe pleti, jazyku, politickom alebo inom zmýšľaní, národnom alebo sociálnom pôvode, majetku alebo inom postavení.

- ▶ Subjekty poskytujúce pomoc obetiam sú povinné správať sa k obeti ohľaduplne, profesionálne, s rešpektom a podľa možností jej vychádzať v ústrety, pritom prihliadajú na jej vek, pohlavie, zdravotný stav vrátane psychického stavu a rozumovú vyspelosť tak, aby nedochádzalo k druhotnej viktimizácii alebo opakovanej viktimizácii.
- ▶ **Orgány činné v trestnom konaní, súdy a subjekty poskytujúce pomoc obetiam sú povinné informovať obeť o jej právach** jednoduchým a pre ňu zrozumiteľným spôsobom. Osobitne prihliadajú na ťažkosti pri porozumení alebo komunikácii vyplývajúce z určitého druhu zdravotného postihnutia, znalosti jazyka, ako aj na obmedzenú schopnosť obeť vyjadrovať sa.
- ▶ **Orgány činné v trestnom konaní a súdy sú povinné umožniť obeť uplatnenie jej práv podľa tohto zákona a Trestného poriadku** a v prípade odôvodnenej potreby, najmä v záujme zabezpečenia práva a ochrany obeť, spolupracujú so subjektmi poskytujúcimi pomoc obetiam.
- ▶ Obeť má v trestnom konaní postavenie oznamovateľa trestného činu, poškodeného alebo svedka a patria jej práva a povinnosti upravené v Trestnom poriadku súvisiace s uvedeným postavením.
- ▶ Orgány činné v trestnom konaní, súdy a subjekty poskytujúce pomoc obetiam sú povinné v prípade obzvlášť zraniteľnej obeť, ktorou je dieťa, prihliadať na najlepší záujem dieťaťa.

5.5. Práva obetí podľa zákona č. 274/2017 Z. z.

PRÁVO NA INFORMÁCIE

- ▶ Obeť má v rozsahu ustanovenom zákonom právo na prístup k informáciám, ktoré sa týkajú veci, v ktorej je obeťou. Informácie sa obeť poskytujú pre ňu zrozumiteľným spôsobom v ústnej forme a písomnej forme.
- ▶ Polícia je povinná pri prvom kontakte poskytnúť obeť pri zohľadnení odôvodnených potrieb obeť v závislosti od jej veku, rozumovej a vôľovej vyspelosti, zdravotného stavu vrátane psychického stavu a charakteru trestného činu informácie o
 - a) postupoch týkajúcich sa podania oznámenia o skutočnostiach, že bol spáchaný trestný čin a o právach a povinnostiach obeť, ktorá má postavenie poškodeného v trestnom konaní v súvislosti s týmito postupmi,
 - b) subjektoch poskytujúcich pomoc obetiam, kontaktných údajoch na tieto subjekty a forme odbornej pomoci, ktorá sa jej môže poskytnúť podľa tohto zákona,
 - c) možnostiach poskytnutia nevyhnutnej zdravotnej starostlivosti,
 - d) prístupe k právnej pomoci,
 - e) podmienkach poskytnutia ochrany v prípade hrozby nebezpečenstva ohrozenia života alebo zdravia alebo značnej škody na majetku,
 - f) práve na tlmočenie a preklad,

g) opatreniach na ochranu jej záujmov, o ktoré môže požiadať, ak má bydlisko v inom členskom štáte,

h) postupoch domáhania sa nápravy v prípade porušenia svojich práv v trestnom konaní zo strany orgánov činných v trestnom konaní,

i) kontaktných údajoch na komunikáciu v súvislosti s vecou, v ktorej je obeťou,

j) postupoch súvisiacich s uplatnením nároku na náhradu škody v trestnom konaní,

k) postupoch mediácie v trestnom konaní,

l) možnosti a podmienkach uzavretia zmluvy,

m) možnosti a podmienkach náhrady trov trestného konania obeť, ktorá má postavenie poškodeného.

► Prokurátor je povinný poskytnúť obeť pri prvom kontakte pri zohľadnení odôvodnených potrieb obeť v závislosti od jej veku, rozumovej a vôľovej vyspelosti, zdravotného stavu vrátane psychického stavu a charakteru trestného činu informácie podľa odseku 2, ak jej tieto informácie neboli poskytnuté skôr.

► Policajt alebo prokurátor je povinný pri poskytovaní informácií obeť poskytnúť obeť súčinnosť pri kontaktovaní subjektov poskytujúcich pomoc obetiam, ak o to obeť požiada.

► Subjekty poskytujúce pomoc obetiam poskytnú obeť v súlade s jej osobitnými potrebami informácie o

a) forme a rozsahu odbornej pomoci, ktorá je poskytovaná obetiam, vrátane informácie v akom rozsahu je poskytovaná bezplatne; ak odbornú pomoc, ktorú obeť potrebuje neposkytujú, odkážu obeť na iný subjekt poskytujúci potrebnú pomoc obetiam,

b) právach obeť, ktoré jej patria podľa tohto zákona vrátane práva na odškodnenie obeť násilného trestného činu,

c) právach obeť, ktorá má postavenie poškodeného alebo svedka v trestnom konaní,

d) finančných a praktických záležitostiach vzniknutých ako následok trestného činu.

► Poskytovateľ zdravotnej starostlivosti pri prvom kontakte s obeťou poskytne obeť kontaktné údaje subjektov poskytujúcich pomoc obetiam.

PRÁVO NA POSKYTNUTIE ODBORNEJ POMOCI

► Subjekty poskytujúce pomoc obetiam poskytujú alebo zabezpečujú odbornú pomoc obetiam za podmienok ustanovených týmto zákonom alebo osobitným predpisom.

► Formy odbornej pomoci sú všeobecná odborná pomoc obeť a špecializovaná odborná pomoc obzvlášť zraniteľnej obeť.

► Všeobecná odborná pomoc obeť je odborná činnosť a poskytovanie služieb, ktorými sa rozumie

a) poskytnutie a náležité vysvetlenie informácií podľa § 4 ods. 2 a 5,

b) právna pomoc na uplatnenie práv obeť, ktoré jej patria podľa tohto zákona,

c) právna pomoc na uplatnenie práv obete, ktorá má postavenie poškodeného alebo svedka v trestnom konaní,

d) psychologická pomoc,

e) poradenstvo týkajúce sa rizika a predchádzania opakovanej viktimizácii.

► Špecializovaná odborná pomoc obzvlášť zraniteľnej obeti je cielená a integrovaná odborná činnosť a poskytovanie služieb, ktorými sa rozumie

a) poskytovanie všeobecnej odbornej pomoci,

b) poskytnutie krízovej psychologickej intervencie,

c) vyhodnotenie hrozby nebezpečenstva ohrozenia života alebo zdravia,

d) sprostredkovanie poskytovania sociálnych služieb v zariadení núdzového bývania a špecializovaného sociálneho poradenstva,⁶⁾ ak život alebo zdravie obzvlášť zraniteľnej obete je bezprostredne ohrozené.

► Právo na poskytnutie odbornej pomoci sa obeti zaručuje bez ohľadu na podanie trestného oznámenia alebo jej aktívnu účasť v trestnom konaní.

Podmienky poskytnutia odbornej pomoci

► Subjekt poskytujúci pomoc obetiam je povinný poskytnúť obeti na požiadanie všeobecnú odbornú pomoc bez zbytočného odkladu.

► Obzvlášť zraniteľnej obeti je subjekt poskytujúci pomoc obetiam povinný poskytnúť špecializovanú odbornú pomoc na požiadanie bez zbytočného odkladu a bezplatne.

► Subjekt poskytujúci pomoc obetiam poskytne všeobecnú odbornú pomoc bezplatne alebo za poplatok.

Ak subjekt poskytujúci pomoc obetiam získal dotáciu, poskytne všeobecnú odbornú pomoc obetiam po dobu 90 dní bezplatne, ak to odôvodňuje závažnosť spáchaného trestného činu, a to bez ohľadu na podanie trestného oznámenia alebo jej aktívnu účasť v trestnom konaní.

Ak subjekt poskytujúci pomoc obetiam nezískal dotáciu a je zapísaný v registri subjektov poskytujúcich pomoc obetiam, môže poskytnúť všeobecnú odbornú pomoc, okrem prvej konzultácie s obeťou, za poplatok.

V odôvodnených prípadoch subjekt poskytujúci pomoc obetiam, ktorý získal dotáciu, je povinný po uplynutí 90 dní na požiadanie obete pokračovať v poskytovaní všeobecnej odbornej pomoci v súlade s jej osobitnými potrebami a v rozsahu primeranom ujme spôsobenej trestným činom bezplatne.

► Subjekt poskytujúci pomoc obetiam poskytne obzvlášť zraniteľnej obeti špecializovanú odbornú pomoc po dobu 90 dní, a to bez ohľadu na podanie trestného oznámenia alebo jej aktívnu účasť v trestnom konaní. V odôvodnených prípadoch možno po uplynutí 90 dní na požiadanie obzvlášť zraniteľnej obete pokračovať v poskytovaní špecializovanej odbornej pomoci v súlade s jej osobitnými potrebami a v rozsahu primeranom ujme spôsobenej trestným činom počas celého trestného konania a primeraný čas po ňom.

Právna pomoc

- ▶ Právnu pomocou sa rozumie poskytovanie právnych informácií a právne zastupovanie obeť v trestnom konaní a v civilnom procese, ak si obeť uplatnila nárok na náhradu škody v trestnom konaní a o jej nároku nebolo rozhodnuté.
- ▶ Právnu pomoc poskytuje obetiam subjekt poskytujúci pomoc obetiam akreditovaný ministerstvom spravodlivosti. Obetiam v materiálnej núdzi poskytuje môže poskytnúť právnu pomoc Centrum právnej pomoci za podmienok a v rozsahu ustanovenom v osobitnom predpise (zákon č. 327/2005, centrum poskytuje právnu pomoc v občianskoprávných veciach; medzi podmienky pomoci patrí aj príjem neprevyšujúci 1,4 násobok životného minima). Právnu pomoc poskytuje aj advokát za podmienok a v rozsahu ustanovenom podľa Trestného poriadku (napríklad podľa §47 ods. 6 môže súd ustanoviť advokáta poškodenému, ktorý si uplatňuje nárok na náhradu škody a nemá dostatočné prostriedky, aby uhradil náklady s tým spojené).

Právo na ochranu pred druhotnou viktimizáciou alebo opakovanou viktimizáciou

- ▶ Obeť má právo na ochranu pred druhotnou viktimizáciou alebo opakovanou viktimizáciou.
- ▶ **Orgán činný v trestnom konaní, súd a subjekt poskytujúci pomoc obetiam postupuje tak**, aby jeho činnosť nespôsobovala obeť druhotnú viktimizáciu a **prijíma účinné opatrenia**, ktoré majú zabrániť opakovanej viktimizácii. Na tento účel orgán činný v trestnom konaní a súd používa vhodne prispôbené úradné miestnosti, ak to ich priestorové možnosti umožňujú.
- ▶ V záujme ochrany obeť pred druhotnou viktimizáciou možno lekárske vyšetrenie prikázať v nevyhnutnej miere a len vtedy, ak je to potrebné na účely trestného konania.
- ▶ V záujme ochrany obeť pred opakovanou viktimizáciou alebo hroziacim nebezpečenstvom je príslušný orgán oprávnený rozhodnúť o uložení osobitných opatrení podľa osobitného predpisu.

Právo na odškodnenie

Podľa zákona o obetiach môže obeť násilného trestného činu požiadať o odškodnenie ministerstvo spravodlivosti. Obeťou násilného trestného činu fyzická osoba, ktorej bola:

- úmyselným násilným trestným činom spôsobená ujma na zdraví; ak táto osoba v dôsledku tohto činu zomrela (ďalej len "zomretý"), obeťou násilného trestného činu je aj pozostalý manžel po zomretom a pozostalé dieťa po zomretom, a ak ich niet, pozostalý rodič po zomretom, a osoba, ktorá žila so zomretým najmenej po dobu jedného roka pred smrťou v spoločnej domácnosti a ktorá sa so zomretým starala o spoločnú domácnosť, alebo osoba, ktorá bola odkázaná výživou na zomretého, ak odsek 3 neustanovuje inak,
- spôsobená nemajetková ujma trestným činom obchodovania s ľuďmi, znásilnenia, sexuálneho násillia, sexuálneho zneužívania, týrania blízkej osoby a zverenej osoby alebo nedobrovoľného zmiznutia.

Odškodnenie môže byť poskytnuté:

- občanovi Slovenskej republiky,
- občanovi iného členského štátu EÚ,
- osobe bez štátnej príslušnosti, ktorá má na území Slovenskej republiky alebo na území iného členského štátu trvalý pobyt,
- cudziemu štátnemu príslušníkovi za podmienok a v rozsahu ustanovenom medzinárodnou zmluvou,
- osobe, ktorá má v Slovenskej republike udelený azyl, doplnkovú ochranu, dočasné útočisko, pobyt alebo tolerovaný pobyt.

Vznik nároku na odškodnenie

Nárok na odškodnenie obeť násilného trestného činu podľa zákona o obetiach vzniká:

- v priebehu trestného konania, **ak došlo k začatiu trestného stíhania a doterajšie výsledky vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania orgánov činných v trestnom konaní nevyvolávajú dôvodné pochybnosti o tom, že obeť násilného trestného činu bola spôsobená ujma na zdraví skutkom, ktorý má znaky trestného činu** alebo
- ak v trestnom konaní **nadobudol právoplatnosť rozsudok alebo trestný rozkaz**, ktorým sa páchateľ uznáva vinným zo spáchania trestného činu, ktorým bola obeť násilného trestného činu spôsobená ujma na zdraví, alebo rozsudok, ktorým bol obžalovaný spod obžaloby oslobodený, pretože nie je trestne zodpovedný pre nedostatok veku alebo nepríčetnosť a ujma na zdraví nebola obeť násilného trestného činu plne uhradená inak.
- ak **dôjde k prerušeniu trestného stíhania z dôvodov** podľa § 228 ods. 1 a ods. 2 písm. a) až e) Trestného poriadku, k zastaveniu trestného stíhania z dôvodov podľa § 215 ods. 1 písm. c) až f) a h) Trestného poriadku alebo z dôvodu podľa § 215 ods. 2 písm. a) Trestného poriadku, prípadne k odloženiu veci z dôvodu podľa § 215 ods. 2 písm. a) Trestného poriadku, a výsledky vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania orgánov činných v trestnom konaní nevyvolávajú dôvodné pochybnosti o tom, že sa stal trestný čin, ktorým bola obeť násilného trestného činu spôsobená ujma na zdraví.

Obeť trestného činu sexuálneho zneužívania nemá nárok na odškodnenie podľa zákona o obetiach, ak dôjde k oslobodeniu obžalovaného spod obžaloby alebo k zastaveniu trestného stíhania z dôvodu, že obžalovaný alebo obvinený pre nedostatok veku nie je trestne zodpovedný.

V prípade, **ak si obeť násilného trestného činu uplatní nárok na odškodnenie až po skončení trestného konania, podmienkou vzniku nároku na odškodnenie je uplatnenie si nároku na náhradu škody od páchatela násilného trestného činu v trestnom konaní** - do skončenia vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania (to neplatí, ak bola trestným činom spôsobená smrť alebo ak ide o ujmu na zdraví spôsobenú trestným činom obchodovania s ľuďmi, znásilnenia, sexuálneho násillia, sexuálneho zneužívania, týrania blízkej osoby a zverenej osoby alebo nedobrovoľného zmiznutia).

Obeť násilného trestného činu ale nemožno priznať odškodnenie, ak:

- jej bola ujma na zdraví plne uhradená inak;
- obeť násilného trestného činu (pozostalý v prípade smrti obeť) je zároveň páchatelom trestného činu, v súvislosti s ktorým sa považuje za obeť násilného trestného činu;
- nedala súhlas na trestné stíhanie podľa § 211 Trestného poriadku, alebo
- nemôže vykonávať oprávnenie poškodeného podľa § 47 ods. 1 Trestného poriadku.

Výška odškodnenia

Celková suma odškodnenia poskytnutá podľa zákona o obetiach nesmie v jednotlivom prípade presiahnuť päťdesiatnásobok sumy mesačnej minimálnej mzdy platnej na obdobie kalendárneho roka, v ktorom došlo k spáchaniu trestného činu.

Na výpočet odškodnenia, ak ide o ujmu na zdraví, sa použijú ustanovenia zákona č. 437/2004 Z. z. o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia. Rozhodujúci pre určenie výšky odškodnenia je v najbežnejšom prípade znalecký posudok vypracovaný na účely trestného konania (s bodovým ohodnotením podľa vyššie označeného zákona), ak takýto nie je k dispozícii, lekársky posudok vyhotovený podľa vyššie označeného zákona.

Ak bola trestným činom spôsobená smrť, obeť násilného trestného činu má nárok na vyplatenie odškodnenia vo výške dvadsaťpäťnásobku sumy mesačnej minimálnej mzdy platnej na obdobie kalendárneho roka, v ktorom došlo k spáchaniu trestného činu. Ak bola trestným činom spôsobená smrť a je len jedna pozostalá obeť násilného trestného činu, ktorá bola odkázaná výživou na zomretého, má nárok na vyplatenie odškodnenia vo výške päťdesiatnásobku sumy mesačnej minimálnej mzdy platnej na obdobie kalendárneho roka, v ktorom došlo k spáchaniu trestného činu. Odškodnenie si ale musí uplatniť každá obeť násilného trestného činu samostatne, teda každý z pozostalých osobitnou žiadosťou.

Pri trestnom čine obchodovania s ľuďmi, trestnom čine znásilnenia, trestnom čine sexuálneho násillia, trestnom čine sexuálneho zneužívania, trestnom čine týrania blízkej osoby a zverenej osoby alebo trestnom čine nedobrovoľného zmiznutia, má obeť násilného trestného činu nárok aj na vyplatenie odškodnenia za spôsobenú nemajetkovú ujmu vo výške desaťnásobku sumy mesačnej minimálnej mzdy platnej na obdobie kalendárneho roka, v ktorom došlo k spáchaniu trestného činu.

Odškodnenie možno primerane znížiť, ak obeť násilného trestného činu spoluzavinila ujmu na zdraví alebo neuplatnila svoje práva tak, aby získala odškodnenie od páchatel'a trestného činu (napr. uplatnenie si nároku v rámci trestného konania, podanie návrhu na vykonanie exekúcie alebo uplatnenie si nároku v civilnom konaní).

Žiadosť o odškodnenie

O poskytnutí odškodnenia rozhoduje a odškodnenie vypláca na základe písomnej žiadosti obeť násilného trestného činu ministerstvo spravodlivosti.

Žiadosť sa podáva na tlačive zverejneného ministerstvom, pričom v ňom žiadateľ uvedie požadovanú výšku odškodnenia, rozsah, v akom už bola ujma na zdraví uhradená, údaje o opatreniach, ktoré prijal za účelom získania odškodnenia priamo od páchatel'a trestného činu a pravdivý opis rozhodujúcich skutočností pre posúdenie žiadosti.

Žiadosť je možné doručiť ministerstvu už po začatí trestného stíhania podľa § 11 ods. 3 zákona o obetiach. Žiadosť je potrebné doručiť ministerstvu najneskôr do jedného roka odo dňa nadobudnutia právoplatnosti rozsudku alebo trestného rozkazu podľa § 11 ods. 1 alebo rozhodnutia podľa § 11 ods. 2 zákona o obetiach. Uplynutím tejto lehoty nárok na odškodnenie zaniká.

Ak súd v trestnom konaní odkázal obeť násilného trestného činu s jej nárokom na náhradu škody, ktorá vznikla v dôsledku ujmy na zdraví, na civilný proces alebo konanie pred iným orgánom, žiadosť je potrebné doručiť ministerstvu do jedného roka odo dňa nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia, ktorým sa rozhodlo o nároku obeť násilného trestného činu v civilnom procese alebo v konaní pred iným orgánom. Uplynutím tejto lehoty nárok na odškodnenie podľa zákona o obetiach zaniká.

Tieto lehoty neplynú počas konania pred príslušným orgánom, najmä počas civilného procesu a exekučného konania, v ktorom si obeť násilného trestného činu uplatňuje nárok na odškodnenie ujmy na zdraví priamo od osoby, ktorá jej ujmu na zdraví spôsobila.

Ministerstvo je povinné rozhodnúť o žiadosti do štyroch mesiacov odo dňa doručenia úplnej žiadosti. Táto lehota sa predlžuje o čas od vyžiadania súčinnosti alebo dokladov nevyhnutných pre rozhodnutie do ich poskytnutia od príslušných orgánov činných v trestnom konaní, súdov, iných štátnych orgánov, vyšších územných celkov, obcí a iných osôb.

Poskytnutím odškodnenia podľa zákona o obetiach prechádza nárok obeť násilného trestného činu na náhradu škody voči páchatel'ovi na štát, a to v rozsahu poskytnutého odškodnenia (§ 21 ods. 1). V

tomto rozsahu si obeť nárok nemôže uplatňovať od páchatel'a, toto právo patrí po poskytnutí odškodnenia štátu.

6. CIVILNÉ PRÁVO

Civilné právo poskytuje **ochranu súkromnoprávnym vzťahom** a najmä subjektívnym právam, t.j. právam, ktoré na základe právnej normy prislúchajú, resp. patria konkrétnej osobe. Primárne medzi vzťahy upravené civilným právom **patria majetkové vzťahy, osobnomajetkové vzťahy** (práva z výsledkovej duševnej tvorivej činnosti, napr. autorské práva) **a osobnostné vzťahy** (napr. v súvislosti s ochranou osobnosti). Ďalej do úpravy civilného práva radíme **aj oblasť rodinného práva**, ktoré upravuje vzťahy osobné a majetkové vzťahy v manželstve a rodine.

Obdobne ako pri trestnom práve aj v civilnom práve **rozlišujeme medzi hmotným a procesným právom**. Hmotné právo upravuje konkrétne práva a právne situácie, zatiaľ čo procesné právo upravuje primárne spôsob, akým je možné dosiahnuť ochranu hmotných práv.

HMOTNÉ PRÁVO

- ▶ Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov
- ▶ Zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- ▶ Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov
- ▶ Zákon č. 405/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
- ▶ Zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších predpisov

PROCESNÉ PRÁVO

- ▶ Zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov
- ▶ Zákon č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok v znení neskorších predpisov
- ▶ Vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 207/2016 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti výkonu rozhodnutia vo veciach maloletých

6.1 Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník

- ▶ Občiansky zákonník **upravuje občianskoprávne vzťahy** fyzických a právnických osôb, a to najmä v oblasti vlastníctva (či už hmotného majetku alebo duševného vlastníctva) a ochrany osobnosti (napr. úprava možnosti vyhotoviť a použiť obrazové alebo obrazovo-zvukové záznamy zachytávajúce konkrétnu fyzickú osobu). Tieto vzťahy vznikajú z právnych skutočností (napr. právny úkon ako prejav slobodnej vôle) alebo zo zákona (napr. ak vznik práv alebo vzťahov je za splnenia určitých okolností stanovený zákonom).
- ▶ Pre občianskoprávne vzťahy platí, že **všetci účastníci majú rovnaké postavenie** a že **vzájomné práva a povinnosti môžu upraviť dohodou**, a to aj odchyľne od občianskeho zákonníka (ak priamo

neustanovuje, že sa od zákonnej úpravy nemožno odchyliť, napr. v prípade povinnej formy úkonu – notárskej zápisnici). Zásah štátu do týchto vzťahov nie je tak výrazný ako v prípade trestného práva, kde je chránený záujem spoločnosti, a preto občiansky zákonník ponúka možnosť vzťahu upraviť vzájomnou dohodou.

- Najčastejšími právnymi vzťahmi, ktoré v súvislosti s domácim násilím je potrebné upraviť, sú práve majetkové vzťahy a situácie spoluvlastníctva.

SPOLUVLASTNÍCTVO (§ 136 A NASL. OBČIANSKEHO ZÁKONNÍKA)

Spoluvlastníctvo vyjadruje, že určité veci nie sú vo výlučnom vlastníctve len jednej osoby, ale viacerých. A teda aj právo vec držať, užívať alebo s ňou inak nakladať prislúcha viacerým osobám.

Občiansky zákonník stanovuje, že **vec môže byť v spoluvlastníctve viacerých vlastníkov** (bez obmedzenia maximálneho počtu vlastníkov). Pod vecou je potrebné rozumieť **hnuteľné veci ako aj nehnuteľnosti** (režim pri nakladaní alebo vyporiadaní spoluvlastníctva sa líši v niektorých ohľadoch pri hnuteľných a pri nehnuteľných veciach). Živé zvieratá majú osobitný status, ale pri ich spravovaní je potrebné sa riadiť úpravou platnou pre hnuteľné veci.

Spoluvlastníctvo môže existovať v dvoch formách - **podielové** alebo **bezpodielové**. Bezpodielové spoluvlastníctvo môže vzniknúť len medzi manželmi, a to až po vzniku manželstva (resp. počas doby jeho trvania).

1. PODIELOVÉ SPOLUVLASTNÍCTVO (§ 137 – 142 OZ)

Podielové spoluvlastníctvo môže vzniknúť napr. na základe zmluvy alebo v prípade dedenia. Vyjadruje to, že **každý zo spoluvlastníkov je vlastníkom určitého podielu na veci** (napr. ½ domu) **a v rozsahu tohto podielu sa spoluvlastník podieľa na právach a povinnostiach** (napr. podľa spoluvlastníckeho podielu sa určuje výška podielu zo zisku).

Ak nie je právnym predpisom ustanovené alebo účastníkmi dohodnuté inak, **sú podiely všetkých spoluvlastníkov rovnaké**. Z právnych úkonov týkajúcich sa spoločnej veci sú **oprávnení a povinní všetci spoluvlastníci spoločne a nerozdielne** (zodpovedajú spoločne za škodu, dlhy a sú v pozícii solidárnych veriteľov alebo dlžníkov, t.j. veriteľ môže požadovať úhradu celej dlžnej sumy aj len od jedného spoluvlastníka).

O hospodárení so spoločnou vecou rozhodujú spoluvlastníci väčšinou počítanou podľa veľkosti podielov, a teda sa nepočíta počet hlasov jednotlivých vlastníkov, ale počet podielov (napr. jeden vlastník vlastní 2/3 a druhý 1/3). Pri rovnosti hlasov, alebo ak sa väčšina alebo dohoda nedosiahne, rozhodne na návrh ktoréhokoľvek spoluvlastníka súd. Ak ide o dôležitú zmenu (napr. predaj) spoločnej veci, môžu prehlasovaní spoluvlastníci žiadať, aby o zmene rozhodol súd.

ZRUŠENIE PODIELOVÉHO SPOLUVLASTNÍCTVA

V prípade, ak spoluvlastníci chcú zrušiť spoluvlastníctvo ku konkrétnej veci, tak sa môžu **dohodnúť o zrušení spoluvlastníctva a o vzájomnom vyporiadaní**. Ak sa spoluvlastníctvo týka **nehnuteľnosti musí byť takáto dohoda písomná**, v ostatných prípadoch nemusí byť dohoda v písomnej forme. Každý zo spoluvlastníkov je však povinný vydať ostatným na požiadanie písomné potvrdenie o tom, ako sa vyporiadali.

Ak nedôjde k dohode, **na návrh ktoréhokoľvek spoluvlastníka zruší spoluvlastníctvo a vykoná vyporiadanie súd. Prihliadne pritom na veľkosť podielov a na účelné využitie veci**. Pri rozhodovaní súd prihliadne na to, aby sa vec mohla účelne využiť a na **násilné správanie podielového spoluvlastníka voči ostatným spoluvlastníkom**.

- Vec môže súd pri vypořádání **rozdeliť podľa jednotlivých podielov**, resp. nariadiť jej rozdelenie podľa veľkosti podielov. V takom prípade môže súd **zriadiť aj vecné bremeno k novovznikutej nehnuteľnosti v prospech vlastníka inej novovznikutej nehnuteľnosti** (napr. právo prechodu cez pozemok, ktoré sa viaže na novú nehnuteľnosť a pri predaji prechádza na nového majiteľa).
- **Ak rozdelenie vecí nie je dobre možné**, rozhodne súd o tom, že vec **pripadne jednému alebo viacerým spoluvlastníkom a určí primeranú náhradu** pre ostatných spoluvlastníkov. Túto vypláca ten spoluvlastník/spoluvlastníci, ktorým vec pripadla.
- Ak **žiadny zo spoluvlastníkov vec nechce**, súd **nariadi jej predaj** a výťažok rozdelí podľa podielov.

Zrušenie a vypořádanie spoluvlastníctva nemôže byť na ujmu osobám, ktorým patria práva viaznúce na nehnuteľnosti a tieto zostávajú spravidla zachované (ak už niekto má vecné alebo osobné bremeno na nehnuteľnosti, napr. pozemok bol rozdelený na dva nové pozemky, sused z vedľajšieho domu mal právo prechodu cez pozemok pred rozdelením, preto bude mať právo prechodu cez oba novovzniknuté pozemky).

2. BEZPODIELOVÉ SPOLUVLASTNÍCTVO MANŽELOV

Bezpodielové spoluvlastníctvo manželov (ďalej aj len „BSM“) znamená, že manželia nemajú kvantitatívne určený podiel k spoločnej veci, a teda ani rozsah práv a povinností k spoločnej veci nie je určeným výškou podielu.

BSM môže vzniknúť len medzi manželmi a automaticky vzniká po uzatvorení manželstva (vo vzťahu k veciam, ktoré môžu byť predmetom BSM). V prípade iných vzťahov je možné vlastnícke vzťahy upraviť vo forme podielového spoluvlastníctva.

Vznik BSM je však možné vyhradiť ku dňu zániku manželstva a/alebo rozsah BSM je možné zúžiť (alebo aj rozšíriť) na základe dohody uzatvorenej **vo forme notárskej zápisnice**. Zúžiť BSM možno aj voči konkrétnej veci počas trvania manželstva (napr. po vzniku manželstva vznikne BSM, jeden z manželov následne kúpi nehnuteľnosť a uzatvorí s druhým manželom zmluvu o vylúčení tejto nehnuteľnosti z BSM).

V prípade, ak nebol vznik BSM vyhradený ku dňu zániku manželstva alebo nie je zúžený platí, že v **BSM je všetko, čo môže byť predmetom vlastníctva a čo nadobudol niektorý z manželov za trvania manželstva. Súčasťou BSM však nie sú:**

- veci získané dedičstvom alebo darom,
- veci, ktoré podľa svojej povahy slúžia osobnej potrebe,
- veci, ktoré podľa svojej povahy slúžia výkonu povolania len jedného z manželov,
- veci, vydané v rámci predpisov o reštitúcii majetku jednému z manželov, ktorý mal vydanú vec vo vlastníctve pred uzavretím manželstva alebo ktorému bola vec vydaná ako právnomu nástupcovi pôvodného vlastníka.

UŽÍVANIE VECÍ PATRIACICH DO BSM

Veci v BSM **užívajú obaja manželia spoločne**, spoločne **uhradzujú aj náklady vynaložené na veci alebo spojené s ich užívaním a udržiavaním**. Bežné veci týkajúce sa spoločných vecí môže vybavovať každý z manželov (napr. preberanie pošty). V ostatných veciach je potrebný súhlas oboch manželov inak je právny úkon neplatný (napr. hypotéka na nehnuteľnosť v BSM).

Z právnych úkonov týkajúcich sa spoločných vecí sú oprávnení a povinní obaja manželia spoločne a nerozdielne (t.j. podobne ako pri podielovom spoluvlastníctve zodpovedajú za dlhy a sú solidárnymi veriteľmi a dlžníkmi). Pohľadávka veriteľa len jedného z manželov, ktorá vznikla za trvania manželstva, môže byť pri výkone rozhodnutia (exekúcii) uspokojená i z majetku patriaceho do BSM.

Ak dôjde medzi manželmi k nezhode o právach a povinnostiach vyplývajúcich z BSM, rozhodne na návrh niektorého z nich súd.

ZRUŠENIE BSM POČAS TRVANIA MANŽELSTVA

BSM je možné zrušiť už počas trvania manželstva na základe súdneho rozhodnutia, a to **z 2 dôvodov**:

► **ďalšie trvanie BSM by odporovalo dobrým mravom**

Súd môže za trvania manželstva zrušiť BSM zo závažných dôvodov, najmä ak by ďalšie trvanie bezpodielového spoluvlastníctva odporovalo dobrým mravom (napr. manželia žijú oddelene a vedú samostatné domácnosti).

► **jeden z manželov začal vykonávať alebo vykonáva podnikateľskú činnosť**

Na použitie majetku v bezpodielovom spoluvlastníctve manželov potrebuje podnikateľ pri začatí podnikania súhlas druhého manžela (na ďalšie právne úkony súvisiace s podnikaním už súhlas druhého manžela nepotrebuje). Súd **na návrh zruší BSM v prípade, že jeden z manželov získal oprávnenie na podnikateľskú činnosť**. Návrh môže podať ten z manželov, ktorý nezískal oprávnenie na podnikateľskú činnosť. Pokiaľ toto oprávnenie majú obaja manželia, môže návrh podať ktorýkoľvek z nich.

Ak podnikateľskú činnosť po zrušení BSM vykonáva podnikateľ spoločne alebo s pomocou manžela, ktorý nie je podnikateľom, rozdelia sa medzi nich príjmy z podnikania v pomere určenom písomnou zmluvou; ak taká zmluva nebola uzavretá, rozdelia sa príjmy rovným dielom.

ZÁNİK BSM

Zánikom manželstva (rozvodom) zanikne automaticky i bezpodielové spoluvlastníctvo manželov. BSM je však po zániku manželstva **potrebné vyporiadať**.

VYPORIADANIE BSM PO ZÁNIKU MANŽELSTVA

Ak zanikne bezpodielové spoluvlastníctvo, vykoná sa vyporiadanie podľa zásad uvedených v § 150 Občianskeho zákonníka. V rámci týchto zásad je stanovené, že pri vyporiadaní sa **vychádza z toho, že podiely oboch manželov sú rovnaké**. Každý z manželov je oprávnený požadovať, aby sa mu uhradilo, čo zo svojho vynaložil na spoločný majetok (napr. zdedená suma využitá na rekonštrukciu spoločnej nehnuteľnosti), a je povinný nahradiť, čo sa zo spoločného majetku vynaložilo na jeho ostatný majetok.

Ďalej sa **prihliadne predovšetkým na potreby maloletých detí, na to, ako sa každý z manželov staral o rodinu, a na to, ako sa zaslúžil o nadobudnutie a udržanie spoločných vecí**. Pri určení miery pričinenia treba vziať tiež zreteľ na starostlivosť o deti a na obstarávanie spoločnej domácnosti.

Vyporiadanie je možné uskutočniť nasledovnými spôsobmi:

► **vyporiadanie na základe dohody**

Po zániku BSM sa manželia môžu dohodnúť na vyporiadaní dohodou, ktorá upraví, ktoré veci si ponechá/pripadnú ktorému manželovi. Forma dohody nie je stanovená, t.j. môže byť aj ústna alebo konkludentná (napr. jeden z bývalých manželov si ponechá niektoré veci a druhý s tým súhlasí). Manželia sú si na požiadania povinní vydať písomné potvrdenie o tom, ako sa vyporiadali. **Písomná**

dohoda je potrebná v prípade nehnuteľností, a to najmä pre zápis práv do katastra nehnuteľností (účinnosť nadobúdajú až vkladom do katastra).

Dohodu je možné uzavrieť **bezprostredne po zániku BSM, najneskôr však do 3 rokov**, inak sa BSM vyporiada na základe domnienky nižšie (v prípade, ak nebol podaný ani návrh na súd).

► vyporiadanie súdom

Ak sa vyporiadanie nevykoná dohodou, vykoná ho **na návrh niektorého z manželov** súd (návrh je potrebné podať na miestne príslušný súd – podľa trvalého pobytu druhého manžela). **Pri podaní žaloby na vyporiadanie BSM je potrebné uhradiť súdny poplatok** vo výške 66 EUR (znížený na polovicu v prípade podanie prostredníctvom elektronickej schránky alebo jednotného kontaktného miesta). **Za vyporiadanie BSM súdom je stanovený poplatok** nasledovne:

- ak sa konanie skončilo rozsudkom, 3 % z hodnoty BSM;
- ak sa konanie skončilo súdnym zmiernom, 1 % z hodnoty BSM.

Vždy je však poplatok za vyporiadanie BSM najmenej 66 EUR a najviac 16 596,50 EUR.

► vyporiadanie na základe domnienky

Ak **do troch rokov od zániku BSM** (t.j. zániku manželstva) **nedošlo k jeho vyporiadaniu dohodou alebo nebolo na návrh podaný do troch rokov od jeho zániku vyporiadané rozhodnutím súdu**, platí:

- pokiaľ ide **o hnutelné veci, ktoré užíva jeden z manželov ako výlučný vlastník** pre svoju potrebu alebo potrebu svojej rodiny a domácnosti, že tieto pripadnú jemu/jej;
- **o ostatných hnutelných veciach a o nehnuteľných veciach** platí, že sú **v podielovom spoluvlastníctve a že podiely oboch spoluvlastníkov sú rovnaké**. To isté platí primerane o ostatných majetkových právach, ktoré sú pre manželov spoločné.

OBMEDZENIE UŽÍVACIEHO PRÁVA ALEBO VYLÚČENIE NÁSILNÍKA

Obmedzenie alebo vylúčenie užívacieho práva k domu alebo bytu v BSM

Bez ohľadu na zánik alebo zrušenie BSM, **možno počas trvania BSM** (a manželstva) **obmedziť alebo úplne vylúčiť užívacie právo jedného z manželov** k domu alebo bytu v BSM (pozri §146 ods. 2 Občianskeho zákonníka). Obmedzenie alebo vylúčenie z užívania je možné, **ak sa z dôvodu fyzického alebo psychického násillia alebo hrozby takého násillia vo vzťahu k manželovi alebo k blízkej osobe, ktorá býva v spoločnom dome alebo byte, stalo ďalšie spolužitie neznesiteľným**. O takomto obmedzení rozhoduje súd na základe návrhu podaného tým manželom, ktorý je ohrozovaný násillím. Návrh môže byť podaný v súvislosti s neodkladným opatrením, resp. po jeho nariadení podľa Civilného sporového poriadku (pozri časť Neodkladné opatrenia).

Obmedzenie alebo vylúčenie užívacieho práva pri spoločnom nájme bytu

Podľa § 705a Občianskeho zákonníka môže súd **obmedziť užívacie právo alebo úplne vylúčiť užívacie právo k bytu manželovi alebo rozvedenému manželovi** aj v prípade spoločného nájmu bytu. Obdobne ako v prípade BSM, je obmedzenie alebo vylúčenie možné, **ak sa z dôvodu fyzického násillia alebo psychického násillia, alebo hrozby takýmto násillím vo vzťahu k manželovi alebo k rozvedenému manželovi ako spoločnému užívateľovi bytu alebo k blízkej osobe, ktorá s ním býva spoločne v byte, stalo ďalšie spolužitie neznesiteľným**. Súd o obmedzení rozhoduje na základe návrhu. Návrh môže byť podaný v súvislosti s neodkladným opatrením, resp. po jeho nariadení podľa Civilného sporového poriadku (pozri časť Neodkladné opatrenia).

6.2. PROCESNÉ PRÁVO

Procesné právo je upravené Civilným sporovým poriadkom a Civilným mimosporovým poriadkom. **CSP rieši prípady, v ktorých je prejednávaný spor** dvoch strán. Sporové konanie začína vždy na návrh jednej zo sporových strán. **CMP upravuje osobitné konania, v ktorých medzi účastníkmi nie je spor o právo ako také**, ale medzi nimi vznikajú rozpory ohľadom predmetu konania (napr. otázky výchovy, výživného). Pri mimosporových konaniach je potrebný určitý zásah štátu, ochrana rovnováhy alebo verejného záujmu (napr. najlepšieho záujmu dieťaťa, ochrana rodiny), a aj preto sa môžu začať aj bez návrhu a z úradnej povinnosti (ex offa).

Sporové a mimosporové (nesporové) konania **sa riadia rôznymi princípmi**.

Pri sporových konaniach sú to najmä:

- **princíp ochrany subjektívnych práv** – osoba sa domáha ochrany svojich práv, ktoré jej patria na základe právnej normy pre ohrozenie alebo porušenie inou osobou alebo vo forme neplnenia povinnosti druhej strany,
- **dispozičný princíp** – súd je viazaný návrhom žalobcu – žalobným petitom a nemôže prisúdiť viac ako žalobca požaduje,
- **princíp kontradiktórnosti** – sporové strany majú protichodné postavenie a záujem na výsledku konania,
- **princíp formálnej pravdy** – súd nezisťuje skutkový stav, čo možno najúplnejšie a najbližšie k skutočnosti a vychádza výlučne z dôkazov, ktoré predložili sporové strany.

Pri mimosporových konaniach prevládajú najmä princípy:

- **ochrany verejného záujmu** – ochrana poskytovaná primárne verejnému záujmu a právam zaručených zákonom, pričom sa prihliada aj na dobré mravy,
- **oficiality** – súd môže konať tzv. *ex offa* (z úradnej povinnosti) aj bez návrhu účastníka a v prípade, ak môže konať aj *ex offa* nie je viazaný návrhom účastníka a môže rozhodnúť aj nad jeho rámec,
- **ochrany slabšej strany** – napr. konať v najlepšom záujme dieťaťa, prenesenie dôkazného bremena na druhého účastníka,
- **materiálnej pravdy** – súd v mimosporových konaniach postupuje tak, aby zistil skutočný stav, a preto vykoná aj také dôkazy, ktoré účastníci konania nenavrhlí.

Civilný sporový poriadok = spor

Civilný mimosporový poriadok = konanie

PRINCÍP OCHRANY SUBJEKTÍVNYCH PRÁV X PRINCÍP OCHRANY VEREJNÉHO ZÁUJMU

- ▶ Predmetom CSP je **ochrana subjektívnych práv pred ich ohrozením alebo porušením** - súdy prejednávajú a rozhodujú súkromnoprávne spory.
- ▶ Subjektívne práva sa najčastejšie realizujú v právnych vzťahoch, či už relatívnych alebo absolútnych, pričom ochranou ohrozenia alebo porušenia subjektívneho práva je žaloba.
- ▶ Aktívna vecná legitímácia patrí žalobcovi (ten koho právo bolo ohrozené alebo porušené), pasívna vecná legitímácia patrí žalovanému, teda tomu, kto ohrozil alebo porušil subjektívne právo žalobcu.
- ▶ Predmetom CMP je **ochrana poskytovaná primárne verejnému záujmu a právam zaručených zákonom**, pričom sa prihliada aj na dobré mravy.

- ▶ Významný vplyv na priebeh konania môžu mať tretie subjekty, napr. orgán sociálnoprávnej ochrany asociálnej kurately, ombudsman alebo prokurátor.
- ▶ S kritériom verejného záujmu je možné sa stretnúť v dvoch rovinách:
 - ▶ ako odôvodnenie legitímneho zásahu do osobných práv jednotlivca alebo
 - ▶ ako hodnotiace kritérium určitej činnosti (teda cez prizmu hodnôt, ktoré štát na danom stupni vývoja chráni a rešpektuje).

Významný vplyv na priebeh konania môžu mať tretie subjekty, napr. orgán sociálnoprávnej ochrany asociálnej kurately, ombudsman alebo prokurátor.

SPOROVÉ STRANY A PRINCÍP KONTRADIKTÓRNOSTI X ÚČASTNÍCI KONANIA A PRINCÍP OCHRANY SLABŠEJ STRANY

- ▶ Princíp kontradiktórnosti vyjadruje, že účastníci konania sú majú protichodné (kontradiktórne) postavenie a teda majú protichodný (kontradiktórny) záujem na výsledku konania. Stranami sporu sú žalobca a žalovaný. V sporovom konaní budú vždy proti sebe stáť dve strany, bez ohľadu na počet subjektov, ktoré budú vystupovať na tej-ktorej dotknutej strane.
- ▶ Kontradiktórny princíp sa najviac prejavuje pri dokazovaní. V sporovom konaní platí, že strany sporu majú v konaní rovné postavenie spočívajúce v rovnakej miere možností uplatňovať procesné prostriedky na potvrdenie alebo vyvrátenie tvrdených skutočností.
- ▶ CMP používa pojem účastníctva. Účastníkom konania je ten, koho tento zákon za účastníka označuje, pričom v konaniach, ktoré možno začať aj bez návrhu, účastníkom aj ten, o koho právach a povinnostiach sa má konať. V mimosporovom konaní tak nemáme proti sebe stojace strany.
- ▶ Vecná legitímácia účastníka konania vyplýva z hmotného práva, pričom účastníci majú tiež rovné postavenie.
- ▶ Jedným z kľúčových princípov CMP je aj najlepší záujem dieťaťa. Súd má primerane prihliadnúť na názor dieťaťa a, ak je to vhodné, informovať dieťa o všetkých podstatných otázkach týkajúcich sa priebehu konania.

DISPOZIČNÝ PRINCÍP X PRINCÍP OFICIALITY

- ▶ Súdne konanie v CSP zásadne začína na návrh strany sporu, pričom priebeh konania určujú strany sporu svojím postupom.
- ▶ Možnosť zvoliť predmet sporu a tiež disponovať konaním, sa nazýva dispozičný princíp. Začatie sporového konania teda predpokladá žalobu. Súd je viazaný žalobným petitom – vymedzením predmetu sporu. To znamená, že súd nemôže prekročiť žalobný petit žalobcu a prisúdiť viac, než čoho sa žalobca domáha (tzv. zásada ne ultra petitum).
- ▶ Dispozičný princíp v sporovom procese umožňuje uplatnenie osobnej voľnosti a dispozičnej autonómie, nakoľko vytvára predpoklady procesnej iniciatívy sporových strán, ktorá je hybnou silou sporového konania (nie je možné nahradiť ju iniciatívou súdu).
- ▶ Podľa základných princípov CMP súd koná aj bez návrhu, na návrh prokurátora alebo na návrh účastníka konania, pričom predmet konania vymedzuje zákon.
- ▶ Súd postupuje z úradnej povinnosti na základe zákona na účely prejednanja a rozhodnutia veci. Základným princípom v mimosporových konaniach je tak princíp oficiality. Súd začne konať aj

ex offio, keď sa dozvie o okolnostiach podmieňujúcich povinnosť konať a rozhodnúť (v prípade nečinnosti nositeľov práv a právom chránených záujmov, ktorým má byť poskytnutá ochrana).

- ▶ V konaniach, v ktorých súd začína konanie z vlastnej iniciatívy, vydá uznesenie o začatí konania, v ktorom sa vymedzí jeho predmet. Zároveň platí, že v konaniach, v ktoré je možné začať aj ex offio, súd nie je viazaný návrhom účastníka konania. Rozhodnutie súdu tak môže prekročiť návrh (petit) účastníka konania (navrhovateľa).

6.3. ZÁKON Č. 160/2015 Z. Z. CIVILNÝ SPOROVÝ PORIADOK

PREHĽAD ZÁKLADNÝCH POJMOV

PODANIE

Podanie je **úkon určený súdu, ktorým sa jedna zo strán sporu môže domáhať určenia jej práv**. Podaním vo veci samej je najmä žaloba, vzájomná žaloba, zmena žaloby, späťvzatie žaloby, odpor, odvolanie, dovolanie, a ak to z povahy veci vyplýva, aj návrh na nariadenie neodkladného opatrenia alebo zabezpečovacieho opatrenia.

Napriek rôznemu formálnemu označeniu, sa **každé podanie posudzuje podľa jeho obsahu** a súd je povinný ho preskúmať na základe jeho obsahu.

Forma podania

Podanie možno urobiť **písomne**, a to **v listinnej podobe alebo v elektronickej podobe**. V elektronickej podobe je možné podať autorizované podanie (t.j. s elektronickým podpisom), príp. cez jednotné kontaktné miesto. V prípade, ak **elektronické podanie nie je autorizované, je potrebné ho doručiť aj v listinnej podobe súdu do 10 dní**. Súd na toto doplnenie neautorizovaného podania nevyzýva a v prípade, **ak nie je podanie doplnené, tak naň neprihliada** (t.j. nezačne sa ani konanie).

Podanie urobené **v listinnej podobe treba predložiť v potrebnom počte rovnopisov s prílohami** tak, aby sa jeden rovnopis (vytlačené podanie, ktoré je každé samostatne podpísané a nejde o fotokópiu) s prílohami mohol založiť do súdneho spisu a aby každý ďalší subjekt dostal jeden rovnopis s prílohami (t.j. v prípade, ak je žalovaným 1 osoba, tak podanie je potrebné predložiť aspoň v 2 kópiách). Ak sa nepredloží potrebný počet rovnopisov a príloh, súd vyhotoví kópie podania na trovy toho, kto podanie urobil.

Všeobecné náležitosti podania

Ak CSP pre podanie nevyžaduje osobitné náležitosti (uvádzané pri jednotlivých typoch podaní), v podaní sa uvedie:

- ▶ ktorému súdu je určené,
- ▶ kto ho robí,
- ▶ ktorej veci sa týka,
- ▶ čo sa ním sleduje,
- ▶ podpis,
- ▶ spisová značka prebiehajúceho konania (ak už začalo konanie a bola mu pridelená spisová značka súdom).

Ak ide o **podanie vo veci samej alebo návrh na nariadenie neodkladného opatrenia** alebo zabezpečovacieho opatrenia, z ktorého nie je zjavné, čoho sa týka a čo sa ním sleduje, alebo ide o

podanie neúplné alebo nezrozumiteľné, súd vyzve toho, kto podanie urobil, aby **podanie doplnil alebo opravil v lehote**, ktorá nemôže byť kratšia ako desať dní. Táto výzva má formu uznesenia, ktoré je doručované tomu, kto podanie urobil.

Súd v uznesení uvedie, v čom je podanie neúplné alebo nezrozumiteľné a ako ho treba doplniť alebo opraviť. Uznesenie obsahuje aj poučenie o možnosti súdu odmietnuť podanie. **Ak sa v lehote určenej súdom neodstránia vytýkané nedostatky, súd podanie odmietne.** To neplatí, ak pre uvedený nedostatok možno v konaní pokračovať (t.j. nedostatok podania nebráni ďalšiemu konaniu a príp. ho je možné doplniť aj neskôr).

Proti **uzneseniu o odmietnutí podania je možné podať odvolanie v lehote 15 dní** od jeho doručenia. Ak sa podanie opraví alebo doplní v celom rozsahu najneskôr do uplynutia lehoty na podanie odvolania (t.j. uplynie lehota na opravu, súd vydá uznesenia o odmietnutí podania a začne plynúť lehota 15 dní na podanie odvolania) môže o odvolaní rozhodnúť súd, ktorý ho vydal a nemusí rozhodovať odvolací súd. V praxi to znamená, že tento súd môže akceptovať opravené podanie a začať konanie na jeho základe.

ŽALOBA

Žaloba je podaním vo veci samej, ktorým sa uplatňuje právo na súdnu ochranu ohrozeného alebo porušeného práva. Žalobou možno požadovať najmä splnenie povinnosti, určenie či právo jednej strany existuje alebo nie, určenie usporiadania práv a povinností strán.

Náležitosti žaloby

V žalobe sa **okrem všeobecných náležitostí** podania uvedie:

- označenie strán,
- pravdivé a úplné opísanie rozhodujúcich skutočností (nemožno nahradiť odkazom na označené dôkazy),
- označenie dôkazov na ich preukázanie,
- žalobný návrh (čoho sa žalobca domáha, napr. vydanie veci, zastavenie konania, zaplatenie dlžnej sumy).

Žalobca k žalobe **pripojí dôkazy, ktorých povaha to pripúšťa** (najmä listinné dôkazy ako zmluvy, doklady o úhrade), okrem tých, ktoré nemôže bez svojej viny pripojiť. **Žalobu je počas konania možné meniť len so súhlasom súdu**, preto je dôležité dôsledne zvážiť a formulovať najmä žalobný návrh, ktorým je súd viazaný a nad ktorého rámec súd nemôže rozhodovať.

V prípade, ak je v tej istej veci podaných viacero rovnakých žalôb a začatých viacero konaní, súd zastaví to konanie/konania, ktoré začalo neskôr.

Postup súdu po podaní žaloby

Doručenie žaloby a vyjadrení

Ak súd neodmietol žalobu (kvôli nedoplneniu/neopraveniu podania) alebo nerozhodol o zastavení konania (napr. pre neexistenciu právomoci súdu SR, zánik strany sporu bez právneho nástupcu), **doručí žalobu spolu s prílohami žalovanému do vlastných rúk a vyzve ho, aby sa v lehote určenej súdom k žalobe písomne vyjadril.**

Žalovaný vo vyjadrení **môže neuznať nárok v celom rozsahu**, v takom prípade je potrebné, aby uviedol vo vyjadrení rozhodujúce skutočnosti, ktoré by potvrdili, že nárok neexistuje alebo dôvody prečo ho nemožno uznať, pripojil listiny, na ktoré sa odvoláva, a označil dôkazy na preukázanie svojich tvrdení.

Nárok môže žalovaný neuznať aj čiastočne, príp. môže aj uznať nárok a špecifikovať nemožnosť jeho plnenia (napr. ak dlžnú sumu nemôže uhradiť v 1 platbe, ale len v splátkach v určitej výške).

Následne, ak súd neurobí iné vhodné opatrenia, **doručí vyjadrenie žalovaného žalobcovi a umožní mu vyjadriť sa v určenej lehote k tomuto vyjadreniu.** Žalobca môže uviesť ďalšie skutočnosti a označiť dôkazy na preukázanie svojich tvrdení. Toto vyjadrenie žalobcu je doručované žalovanému, ktorý sa má možnosť k nemu vyjadriť v stanovenej lehote.

Pri doručovaní jednotlivých vyjadrení, súd zároveň **poučí žalobcu a žalovaného o následkoch sudcovskej koncentrácie konania.** Účelom koncentrácie konania je zabezpečiť, aby konanie prebehlo čo najrýchlejšie, najhospodárnejšie a najefektívnejšie. Preto je potrebné, aby **sporové strany predkladali všetky im známe dôkazy a uviedli všetky skutočnosti včas a v lehotách určených súdom, na neskôr predložené dôkazy a vyjadrenia nemusí súd prihliadať.** Podľa CSP je potrebné dôkazy označiť a predložiť **najneskôr do vyhlásenia uznesenia, ktorým sa dokazovanie končí** (zákonná koncentrácia konania).

PREDBEŽNÉ PREJEDNANIE SPORU

Súd **predvoláva obe strany sporu** na účasť na predbežnom prejednaní sporu. Ak je to možné a účelné, súd sa pokúsi o vyriešenie sporu zmiernom, prípadne stranám odporučí, aby sa o zmier pokúsili mediáciou.

V prípade, **ak sa spor nepodarilo vyriešiť zmiernom,** súd **uloží stranám povinnosti potrebné na dosiahnutie účelu konania,** najmä v súvislosti s prípravou pojednávania. Zároveň určí, ktoré skutkové tvrdenia sú medzi stranami sporné, ktoré považuje za nesporné, ktoré dôkazy vykoná a ktoré dôkazy nevykoná. Súd tiež uvedie svoje predbežné právne posúdenie veci a predpokladaný termín pojednávania.

Následky neprítomnosti strán

Ak sa jedna zo strán **nedostaví na predbežné prejednanie sporu,** napriek riadnemu a včasnému predvolaniu, **môže súd rozhodnúť rozsudkom pre zmeškanie.**

Rozsudok pre zmeškanie znamená, že súd vyhovie druhej strane sporu, t.j. v prípade neprítomnosti žalobcu, súd rozhodne o zamietnutí žaloby a v prípade neprítomnosti žalovaného, súd žalobe vyhovie.

Vzhľadom na uvedené je **dôležité ospravedlniť neprítomnosť včas a vysvetliť vážnosť okolností,** ktoré bránia prítomnosti sporovej strany na predbežnom prejednaní sporu.

POJEDNÁVANIE PODĽA CSP:

Po predbežnom prejednaní sporu (ak súd nerozhodol vo veci samej alebo nebol spor vyriešený zmiernom), **súd spravidla nariadi pojednávanie.** § 177 CSP stanovuje, v ktorých prípadoch nie je potrebné nariadiť pojednávanie (súhlas oboch strán, ide o jednoduché právne posúdenie, skutkové tvrdenia nie sú sporné a hodnota sporu neprevyšuje 2000 EUR).

Jednotlivé pojednávania sú zaznamenávané prostredníctvom technických prostriedkov. Z pojednávania sa vytvorí zvukový záznam, ktorý sa pripája k spisu a na žiadosť ktorejkoľvek zo strán, je súd povinný vyhotoviť kópiu tohto záznamu. Zvukový záznam pojednávania si môže vyhotoviť aj jedna zo strán alebo jej zástupca, je však potrebné o tom vopred informovať súd.

Súd môže so súhlasom strán **uskutočniť pojednávanie prostredníctvom videokonferencie alebo inými prostriedkami komunikačnej technológie**, t.j. pojednávanie sa nemusí uskutočniť výlučne len za osobnej prítomnosti strán.

Každá zo strán má právo konať pred súdom v materinskom jazyku alebo v jazyku, ktorému rozumie. V prípade, ak ním nie je slovenský jazyk, súd priberie do konania tlmočníka, pričom náklady spojené s tlmočením znáša štát.

Pojednávania sú spravidla verejné, vylúčiť verejnosť alebo konkrétnu osobu možno len v prípade vážnych okolností. Vykázanie osoby z miestnosti je možné v prípade, ak ruší dôstojný priebeh pojednávania (najmä zasahuje do výpovede iných osôb, hovorí a komentuje bez vyzvania súdu, vyjadruje nesúhlas s priebehom pojednávania).

Pojednávanie vedie súd tak, **aby sa mohlo rozhodnúť spravidla na jedinom pojednávaní** a nebolo potrebné nariaďovať ďalšie pojednávania. Súd sa môže pokúsiť aj o vyriešenie sporu zmierom.

Vedenie pojednávania

Pojednávanie vedie súd tak, aby sa mohlo rozhodnúť spravidla na jedinom pojednávaní s prihliadnutím na povahu konania a účel tohto zákona.

Ak je to možné a účelné, súd sa pokúsi o vyriešenie sporu zmierom.

Zistenie prítomnosti na pojednávaní

Po vyvolaní veci súd zistí, či sa dostavili osoby, ktoré boli na pojednávanie predvolané. Ak sa tieto osoby nedostavili, súd rozhodne, či sa pojednávanie bude konať v ich neprítomnosti, a otvorí pojednávanie.

Prednesy strán na pojednávaní

Po vyvolaní veci a vyššie uvedených úkonoch žalobca prednesie podstatný obsah žaloby a vyjadrení. Žalovaný má právo vyjadriť sa k prednesu žalobcu. Strana môže odkázať na svoje písomné podanie.

Po úkonoch podľa odseku 1 súd určí, ktoré skutkové tvrdenia sú medzi stranami sporné, ktoré skutkové tvrdenia považuje za nesporné, ktoré dôkazy vykoná a ktoré dôkazy nevykoná. Súd tiež uvedie svoje predbežné právne posúdenie veci. To neplatí, ak tak už postupoval pri predbežnom prejednaní sporu.

Ak strana alebo jej zástupca nie sú schopní predniesť podstatné a rozhodujúce skutkové tvrdenia a označiť alebo predložiť dôkazy na ich preukázanie, súd im môže určiť lehotu na dodatočné splnenie tejto povinnosti. Po márnom uplynutí tejto lehoty nemusí súd na tieto skutkové tvrdenia a dôkazné návrhy prihliadať.

Záverečné reči a skončenie dokazovania

Ak súd pojednávanie neodročí, pred jeho skončením vyzve strany, aby zhrnuli svoje návrhy a vyjadrili sa k dokazovaniu a k právnej stránke veci. Ak po vyjadrení strán súd nepovažuje za potrebné vykonať ďalšie dôkazy, uznesením vyhlási dokazovanie za skončené.

Dokazovanie a dôkazné prostriedky

Sporové strany navrhujú na podporu svojich skutkových tvrdení jednotlivé dôkazy. **Za dôkaz môže slúžiť všetko, čo môže prispieť k náležitému objasneniu veci a čo sa získalo zákonným spôsobom z dôkazných prostriedkov** (dôkazom napr. nie je odkaz na zákon, tu platí, že súd pozná právo).

Dôkazným prostriedkom je najmä:

- **výsluch strany** – žalobcu alebo žalovaného, spravidla uskutočnený ústne na pojednávaní, pre hospodárnosť konania však môže byť strana požiadaná o poskytnutie odpovedí písomne;

- **výsluch svedka** – môže nariadiť súd alebo navrhnúť jedna zo strán, v takom prípade strana zabezpečuje jeho prítomnosť na pojednávaní, o čom upovedomuje súd a protistranu (ak strana nevie zabezpečiť prítomnosť svedka, tak ho predvolá súd);
- **listina** – spravidla sa jej obsah na pojednávaní prečíta, nie je to však potrebné, ak bola doručená protistrane a nebola stranou spochybnená;
- **odborné vyjadrenie** – vyžiada súd od odborne spôsobilej osoby;
- **znalecké dokazovanie** – nariaduje súd v prípade, ak je potrebné posúdiť skutočnosti, na ktoré treba vedecké poznatky. Súd v takom prípade ustanoví znalca, ktorý vypracuje písomný znalecký posudok, v ktorom odpovedá na položené otázky. Strany majú možnosť predložiť aj súkromný znalecký posudok (spolu so žalobou alebo sa môže vyhotoviť aj počas konania), t.j. posudok, ktorý bol vypracovaný na podnet niektorej zo strán bez nariadenia súdu;
- **obhliadka** – sa týka konkrétnej veci a uskutočňuje sa buď priamo na pojednávaní, ak túto vec je možné dopraviť alebo na mieste, kde sa nachádza.

Povinnosti vo vzťahu k dôkazom

- **edičná povinnosť** – súd môže uložiť osobe predloženie veci potrebnej na zistenie skutkového stavu (môže sa týkať aj iných osôb ako strán sporu).
- **informačná povinnosť** – každý je povinný na požiadanie súdu bezodkladne písomne oznámiť skutočnosti, ktoré majú význam pre konanie a rozhodnutie súdu (opäť týka sa aj iných osôb ako strán sporu, napr. svedkov).

Viazanosť súdu inými rozhodnutiami

Súd je viazaný rozhodnutím ústavného súdu o tom, či určitý právny predpis nie je v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, ústavným zákonom alebo medzinárodnou zmluvou, ktorou je Slovenská republika viazaná. Súd je tiež viazaný rozhodnutím ústavného súdu alebo Európskeho súdu pre ľudské práva, ktoré sa týkajú základných ľudských práv a slobôd. Ďalej je súd viazaný rozhodnutím príslušných orgánov o tom, že bol spáchaný trestný čin, priestupok alebo iný správny delikt postihniteľný podľa osobitného predpisu, a o tom, kto ich spáchal, ako aj rozhodnutím o osobnom stave, vzniku alebo zániku spoločnosti.

Prejudicialita

Otázku, o ktorej má právomoc rozhodovať iný orgán verejnej moci ako orgán podľa § 193, môže súd posúdiť sám, nemôže však o nej rozhodnúť. Ak bolo o otázke podľa odseku 1 rozhodnuté, súd na také rozhodnutie prihliadne a vysporiada sa s ním v odôvodnení rozhodnutia.

Výsluch strany: Súd môže výnimočne z dôvodov hospodárnosti strane uložiť, aby na otázky o tvrdených skutočnostiach odpovedala písomne, ak možno predpokladať, že tento postup bude dostatočný.

Odborné vyjadrenie a znalecké dokazovanie

Ak je potrebné posudzovať skutočnosti, na ktoré treba odborné znalosti, súd na návrh vyžiada **odborné vyjadrenie** od odborne spôsobilej osoby.

Znalecké dokazovanie - Ak rozhodnutie závisí od posúdenia skutočností, na ktoré treba vedecké poznatky, a pre zložitost' posudzovaných otázok nepostačuje postup podľa § 206, súd na návrh nariadi znalecké dokazovanie a ustanoví znalca. Ak súd ustanovil viacerých znalcov, môžu vypracovať spoločný posudok.

V písomnom znaleckom posudku znalec odpovie na položené otázky; nevyjadruje sa k právnemu posúdeniu veci.

Súkromný znalecký posudok - Súkromný znalecký posudok je znalecký posudok predložený stranou bez toho, aby znalecké dokazovanie nariadil súd.

Ak je spolu so žalobou predložený súkromný znalecký posudok, ktorý má všetky zákonom predpísané náležitosti a obsahuje doložku o tom, že znalec si je vedomý následkov vedome nepravdivého znaleckého posudku, postupuje sa pri vykonávaní tohto dôkazu akoby išlo o znalecký posudok súdom ustanoveného znalca.

Ak sa súkromný znalecký posudok vyhotovuje v priebehu konania, súd umožní znalcovi nahliadnúť do spisu alebo sa inak oboznámiť s informáciami potrebnými na vypracovanie znaleckého posudku.

SÚDNE ROZHODNUTIA

Rozsudok

Rozsudkom rozhoduje súd vo veci samej a o celej prejednávanej veci.

Súd rozhodne na základe zisteného skutkového stavu.

Súd je viazaný žalobným návrhom žalobcu. Súd môže prekročiť žalobný návrh a prisúdiť viac, než čoho sa strany domáhajú, iba vtedy, ak určitý spôsob usporiadania vzťahu medzi stranami vyplýva z osobitného predpisu.

Pre rozsudok je rozhodujúci stav v čase jeho vyhlásenia.

Obsah rozhodnutia vo veci samej vysloví súd vo výroku rozsudku. Vo výroku súd rozhodne tiež o nároku na náhradu trov konania, ak sa o ňom nerozhoduje samostatne.

Rozsudok súd vyhlasuje vždy verejne a v mene Slovenskej republiky. Pritom uvedie výrok rozsudku spolu s odôvodnením a poučením o odvolaní a o možnosti exekúcie.

Rozsudok sa vyhlasuje spravidla hneď po skončení pojednávania, ktoré vyhláseniu predchádzalo. Ak to nie je možné, súd na vyhlásenie rozsudku odročí pojednávanie najdlhšie na 30 dní; v takom prípade súd doručí rozsudok prítomným stranám na pojednávaní, na ktorom bol rozsudok vyhlásený; neprítomným stranám ho odošle najneskôr do troch dní. Ustanovenia o odročení pojednávania sa v tomto prípade nepoužijú.

Len čo súd vyhlási rozsudok, je ním viazaný.

V písomnom vyhotovení rozsudku sa po slovách "*V mene Slovenskej republiky*" uvedie označenie súdu, mená a priezviská sudcov rozhodujúcich vo veci, presné označenie strán a ich zástupcov, iných subjektov, označenie prejednávaného sporu, výrok, odôvodnenie, poučenie o lehote na podanie odvolania, o tom, na ktorý súd sa odvolanie podáva a o náležitostiach odvolania, poučenie o možnosti exekúcie a deň a miesto vyhlásenia.

- ▶ V odôvodnení rozsudku súd uvedie, čoho sa žalobca domáhal, aké skutočnosti tvrdil, aké dôkazy označil, aké prostriedky procesného útoku použil, ako sa vo veci vyjadril žalovaný a aké prostriedky procesnej obrany použil. Súd jasne a výstižne vysvetlí, ako posúdil podstatné skutkové tvrdenia a právne argumenty strán, ktoré skutočnosti považuje za preukázané a ktoré nie, ktoré dôkazy vykonal, z ktorých dôkazov vychádzal a ako ich vyhodnotil, prečo nevykonal ďalšie navrhnuté dôkazy a ako vec právne posúdil, prípadne odkáže na ustálenú rozhodovaciu prax. Súd dbá, aby odôvodnenie rozsudku bolo presvedčivé.
- ▶ Jednotlivé odseky odôvodnenia rozsudku sa označujú arabskými číslicami.
- ▶ Písomné vyhotovenie rozsudku nemusí obsahovať odôvodnenie, ak

a) je na pojednávaní vyhlásený rozsudok za prítomnosti všetkých strán alebo ich zástupcov, ktorí sa vzdajú odvolania, alebo

b) to ustanovuje tento zákon.

Doručovanie rozsudku

Rozsudok súd doručuje stranám do vlastných rúk.

Rozsudok sa vyhotoví a odošle do 30 dní odo dňa jeho vyhlásenia, ak predseda súdu zo závažných dôvodov nerozhodne inak.

Súd kedykoľvek aj bez návrhu opraví v rozsudku chyby v písaní a počítaní, ako aj iné zrejmé nesprávnosti. O oprave súd vydá opravné uznesenie, ktoré doručí subjektom konania.

Právoplatnosť rozsudku a vykonateľnosť rozsudku

Právoplatnosť je vlastnosť súdneho rozhodnutia, ktorá spôsobuje záväznosť a zásadnú nezmeniteľnosť rozhodnutia.

Doručený rozsudok, ktorý nemožno napadnúť odvolaním, je právoplatný.

Ak proti rozsudku nemožno podať odvolanie, je právoplatný doručením.

- ▶ Ak sa o veci právoplatne rozhodlo, nemôže sa prejednávať a rozhodovať znova.
- ▶ Rozsudok ukladajúci povinnosť plniť v budúcnosti splatné dávky alebo splátky možno na základe žaloby zmeniť, ak sa podstatne zmenili pomery, ktoré sú rozhodujúce pre výšku a ďalšie trvanie dávok alebo splátok. Zmena rozsudku je prípustná od času, keď nastala podstatná zmena pomerov.

Vykonateľnosť je vlastnosť súdneho rozhodnutia ukladajúceho povinnosť plniť, ktorá spočíva v možnosti jeho priamej a bezprostrednej vynútitel'nosti zákonnými prostriedkami.

Ak súd uložil v rozsudku povinnosť plniť, rozsudok je vykonateľný márnym uplynutím lehoty na plnenie, ak nie je ustanovené inak.

Lehota na plnenie je tri dni a plynie od právoplatnosti rozsudku. Súd môže v odôvodnených prípadoch určiť dlhšiu lehotu.

Ak súd uložil povinnosť plniť opakujúce sa a v budúcnosti splatné dávky a splátky, vykonateľnosť týchto dávok a splátok sa spravuje poradím ich splatnosti, ak súd nerozhodne inak; súd môže rozhodnúť, že omeškanie s plnením jednej dávky alebo splátky má za následok splatnosť celého plnenia.

UZNESENIE

Súd rozhoduje uznesením, ak nerozhoduje vo veci samej.

Uznesenie sa vyhlási verejne, ak bolo vydané na pojednávaní alebo pri inom úkone súdu.

Uznesenie súd vyhotoví písomne a doručí ho, ak je proti nemu prípustné odvolanie, ak to je pre vedenie konania potrebné alebo ak ide o uznesenie, ktorým sa v konaní ukladá nejaká povinnosť.

V písomnom vyhotovení uznesenia sa uvedie označenie súdu, ktorý ho vydal, označenie strán a ich zástupcov, označenie prejednávaného sporu, výrok, stručné odôvodnenie, poučenie o odvolaní a deň a miesto vydania uznesenia.

Viazanosť súdu uznesením

Súd je viazaný uznesením, len čo ho vyhlásil; ak nebolo vyhlásené, len čo ho vydal.

Súd nie je viazaný uznesením, ktorým sa upravuje vedenie konania.

Právoplatnosť uznesenia a vykonateľnosť uznesenia

Doručené uznesenie, ktoré nemožno napadnúť odvolaním alebo sťažnosťou, je právoplatné.

Ak proti uzneseniu nemožno podať odvolanie alebo sťažnosť, je právoplatné doručením.

Ak uznesenie ukladá povinnosť plniť, lehota na plnenie začína plynúť od doručenia uznesenia; jej uplynutím je uznesenie vykonateľné. Ak uznesenie neukladá povinnosť plniť, je ním subjekt viazaný doručením.

NEODKLADNÉ OPATRENIA (§ 324 – 342 CSP)

Pred začatím konania, **počas** konania a **po** jeho skončení súd môže na návrh nariadiť neodkladné opatrenie.

NÁVRH NA NARIADENIE NEODKLADNÉHO OPATRENIA

Návrh na nariadenie neodkladného opatrenia musí obsahovať:

- ktorému súdu je určené,
- kto ho robí a voči komu smeruje (komu sa má nariadiť povinnosť) – označenie strán,
- ktorej veci sa týka,
- pravdivé a úplné opísanie rozhodujúcich skutočností odôvodňujúcich potrebu neodkladnej úpravy pomerov alebo obavu, že exekúcia bude ohrozená,
- opísanie skutočností hodnoverne osvedčujúcich dôvodnosť a trvanie nároku, ktorému sa má poskytnúť ochrana,
- označenie dôkazov na ich preukázanie,
- akého neodkladného opatrenia sa navrhovateľ domáha (dôležité je špecifikovať konkrétnu povinnosť, pri obmedzení vstupu vo domu alebo bytu je potrebné uviesť presnú špecifikáciu nehnuteľnosti),
- čo sa návrhom sleduje,
- žalobný návrh – petit, ktorý upravuje aké opatrenie má byť vydané a ako má znieť,
- podpis,
- uvedenie spisovej značky konania, ak ide o návrh podaný v prebiehajúcom konaní.

K návrhu musí navrhovateľ pripojiť listiny, na ktoré sa odvoláva (napr. v prípade nadviazania na vykázanie, kópiu záznamu o vykázaní). Ak návrh **neobsahuje predpísané náležitosti alebo je nezrozumiteľný, alebo neurčitý, súd taký návrh odmietne**, ak ide o také vady, ktoré bránia pokračovaniu v konaní. **Súd v tomto prípade nevyzýva na odstránenie väd návrhu** alebo jeho doplnenie, preto je dôležité návrh formulovať jasne, zdôvodniť ho a priložiť všetky relevantné prílohy.

NARIADENIE NEODKLADNÉHO OPATRENIA

O návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia **rozhoduje súd vo forme uznesenia**, ktoré je povinný vyhotoviť písomne a odoslať.

V zmysle § 328 ods. 2 CSP **rozhodne súd najneskôr do 30 dní od doručenia návrhu** na nariadenie neodkladného opatrenia.

V prípade návrhu na nariadenie **neodkladného opatrenia, aby osoba nevstupovala dočasne do domu alebo bytu**, v ktorom býva osoba, vo vzťahu ku ktorej je dôvodne podozrivá z násillia (§ 325 ods. 2 písm. e) CSP) **rozhodne súd do 24 hodín od doručenia návrhu**. Súd môže rozhodnúť o návrhu na nariadenie

neodkladného opatrenia **aj bez výsluchu a vyjadrenia strán a bez nariadenia pojednávania**, pričom pre nariadenie opatrenia je rozhodujúci stav v čase vydania uznesenia súdu.

V uznesení o nariadení neodkladného opatrenia súd uvedie aké opatrenie nariaďuje a na akú dobu (napr. len na určený čas, do doby kým bude podaný návrh vo veci samej, na vopred neurčený čas). V prípade, ak súd nariaďuje neodkladné opatrenie pred začatím konania, **môže navrhovateľovi uložiť povinnosť podať v určitej lehote žalobu vo veci samej**. Túto lehotu je potrebné dodržať, po jej márnom uplynutí súd aj bez návrhu zruší neodkladné opatrenie. Povinnosť podať žalobu vo veci samej však súd neuloží najmä vtedy, ak možno neodkladným opatrením dosiahnuť trvalú úpravu pomerov medzi stranami.

Doručenie uznesenia o neodkladnom opatrení

Uznesenie o neodkladnom opatrení **súd odošle najneskôr do 3 dní od jeho vyhotovenia**. Spolu s uznesením, ktorým bolo nariadené neodkladné opatrenie sa ostatným stranám doručí aj návrh na nariadenie neodkladného opatrenia.

Uznesenie sa doručuje ostatným stranám vtedy, ak ním bolo nariadené neodkladné opatrenia, t.j. súd nariadil osobe určitú povinnosť.

Ak bol návrh na nariadenie neodkladného opatrenia odmietnutý (neúplnosť) alebo zamietnutý (súd ho nepovažoval za dôvodný alebo dostatočne preukázanú potrebu pre vydanie neodkladného opatrenia), uznesenie o jeho odmietnutí alebo zamietnutí ani prípadné odvolanie navrhovateľa súd ostatným stranám nedoručuje. Uznesenie odvolacieho súdu sa stranám doručí len vtedy, ním bolo neodkladné opatrenie nariadené (t.j. ak bolo nariadené po podaní odvolania a konaní na odvolacom súde).

Vykonateľnosť neodkladného opatrenia

Neodkladné opatrenie je **vykonateľné doručením**. V prípade neodkladného opatrenia, **ktorým sa nariaďuje, aby osoba nevstupovala dočasne do domu alebo bytu** (§ 325 ods. 2 písm. e) CSP) je toto **vykonateľné jeho vyhlásením**. Ak sa nevyhlasuje, je vykonateľné, len čo bolo vyhotovené.

Opravný prostriedok – odvolanie

V prípade, **ak návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia nebolo vyhovené**, tak proti uzneseniu o odmietnutí alebo zamietnutí je možné podať **odvolanie v lehote do 15 dní od doručenia uznesenia navrhovateľovi**. Odvolanie musí obsahovať všetky povinné náležitosti (pozri časť Rozsudok – Opravný prostriedok).

Proti uzneseniu, ktorým bolo nariadené neodkladné opatrenia môže podať odvolanie aj druhá strana. Na rozdiel od odvolania v prípade rozsudku alebo iného uznesenie, **nemá toto odvolanie odkladný účinok a neodkladné opatrenie zostáva vykonateľné** a osoba, voči ktorej smeruje uložená povinnosť, je povinná ho dodržiavať.

Zánik a zrušenie neodkladného opatrenia

Neodkladné opatrenie **automaticky zanikne, ak uplynul čas**, na ktorý bolo nariadené. V prípade, ak nebolo nariadené na konkrétny časový úsek, tak nariadené neodkladné opatrenie **súd zruší na návrh, ak odpadnú dôvody, pre ktoré bolo nariadené**.

Neodkladné opatrenie nariadené po začatí konania vo veci samej, zruší súd (aj bez návrhu) rozhodnutím, ktorým žalobu odmieta alebo zmieta alebo ktorým konanie vo veci samej zastavuje. **Súd (aj bez návrhu) zruší uznesenie o neodkladnom opatrení, ak v ňom určil povinnosť podať žalobu**

v určitej lehote a žaloba v tejto lehote nebola podaná. O zrušení neodkladného opatrenia môže súd rozhodnúť bez pojednávania.

6.4. Zákon č. 161/2015 Z. z. Civilný mimo sporový poriadok

Civilný mimosporový poriadok (ďalej aj len „CMP“) upravuje iba určitý typ konaní, ktorý je špecifický oproti CSP a v ktorých sa chráni verejný záujem a prihliada na dobré mravy.

- Súd môže uznesením pribrať **Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže** do konania vo veciach podľa prvej hlavy druhej časti (Konania v niektorých rodinnoprávných veciach) a podľa štvrtej časti tohto zákona (Výkon rozhodnutia vo veciach maloletých), ak ide o vec s medzinárodným prvkom.
- Súd môže uznesením pribrať do konania aj iný subjekt, ak to vyplýva z osobitného predpisu (**Komisár pre deti**).
- Procesný opatrovník (predtým kolízny opatrovník):**

Ak treba, aby za maloletého konal opatrovník, súd na návrh ustanoví za opatrovníka najmä blízku osobu maloletého, u ktorej je predpoklad, že bude konať v záujme maloletého, ak s ustanovením súhlasí. Inak ustanoví za opatrovníka orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

- Podľa § 13 CMP: **Účasť prokurátora**

Prokurátor môže vstúpiť do začatého konania okrem konania o rozvod manželstva. Ak je s konaním o rozvod manželstva spojené konanie o úpravu pomerov manželov k ich maloletým deťom na čas po rozvode, môže prokurátor vstúpiť do konania v tejto časti.

Prokurátor môže podať návrh na začatie konania, ak možno konanie začať aj bez návrhu, a ak to ustanovuje tento zákon alebo osobitný predpis.

KONANIE

- ▶ Konanie sa začína na návrh.
- ▶ Ak tento zákon neustanovuje inak, možno začať konanie aj bez návrhu. O začatí konania bez návrhu súd vydá uznesenie.
- ▶ Konanie je začaté dorúčením návrhu na začatie konania súdu alebo vydaním uznesenia o začatí konania.
- ▶ Ak sa konanie začalo bez návrhu, doručí súd uznesenie o začatí konania účastníkom do vlastných rúk.
- ▶ Navrhovateľ môže počas konania zobrať návrh na začatie konania späť, a to celkom alebo sčasti. Ak je návrh vzatý späť celkom, súd konanie zastaví. Ak je návrh vzatý späť sčasti, súd konanie v tejto časti zastaví.
- ▶ Súd konanie nezastaví, ak sa mohlo začať aj bez návrhu a je potrebné v konaní pokračovať.
- ▶ Súd konanie nezastaví, ak niektorý z účastníkov so späťvzatím návrhu z vážnych dôvodov nesúhlasí.

- ▶ Po začatí konania postupuje súd v súčinnosti s ostatnými subjektmi konania tak, aby bola vec v čo najkratšom čase prejednaná a rozhodnutá.
- ▶ Súd pokračuje v konaní, aj keď sú účastníci nečinní.

DOKAZOVANIE

- ▶ Súd je povinný zistiť **skutočný** stav veci.
- ▶ Súd je povinný vykonať aj iné dôkazy, ako navrhli účastníci, ak je to potrebné na zistenie skutočného stavu veci.
- ▶ Súd si môže osvojiť zhodné skutkové tvrdenia účastníkov, ak nemá pochybnosti o ich pravdivosti, len ak nie sú v rozpore s vykonaným dokazovaním.
- ▶ Ak je účastníkom maloletý, ktorý je schopný vyjadriť samostatne svoj názor, súd na jeho názor prihliadne.
- ▶ Názor maloletého zisťuje súd spôsobom zodpovedajúcim jeho veku a vyspelosti. Podľa povahy veci zisťuje súd názor maloletého bez prítomnosti iných osôb.

SÚDNE ROZHODNUTIA

- ▶ Rozsudkom rozhoduje súd vo veci samej.
- ▶ Tento zákon ustanovuje, kedy súd rozhoduje vo veci samej uznesením.
- ▶ Súd môže prekročiť návrhy účastníkov a prisúdiť viac, než čoho sa domáhajú, aj vtedy, ak sa konanie mohlo začať aj bez návrhu.
- ▶ Ak súd v konaní nariadil pojednávanie, rozsudok sa vyhlasuje na pojednávaní, na ktorom súd ukončil dokazovanie.
- ▶ Vo veciach starostlivosti súdu o maloletých sa rozsudok vyhotoví a odošle do desiatich dní odo dňa jeho vyhlásenia.
- ▶ Rozsudky o výživnom sú vykonateľné doručením.

6.5. Ustanovenia CMP o Maloletých

- Článok 4 CMP: Ak je účastníkom konania maloleté dieťa, koná súd v jeho najlepšom záujme a ak je to vhodné, informuje dieťa o všetkých podstatných otázkach týkajúcich sa priebehu konania a veci samej.

Podľa § 38 CMP:

(1) Ak je účastníkom maloletý, ktorý je schopný vyjadriť samostatne svoj názor, súd na jeho názor prihliadne.

(2) Názor maloletého zisťuje súd spôsobom zodpovedajúcim jeho veku a vyspelosti. Podľa povahy veci zisťuje súd názor maloletého bez prítomnosti iných osôb.

- Vo veciach starostlivosti súdu o maloletých sa rozsudok vyhotoví a odošle do desiatich dní odo dňa jeho vyhlásenia.

Podľa § 116 CMP:

Ak sa to neprieči účelu konania, súd je **povinný informovať** o prebiehajúcom konaní maloletého, ktorý je s prihliadnutím na rozumovú a vôľovú vyspelosť schopný pochopiť jeho význam, **a objasniť mu dôsledky súdneho rozhodnutia** vo veci.

KONANIE O ROZVOD MANŽELSTVA

- Na konanie o rozvod manželstva je **miestne príslušný súd**, v ktorého obvode mali manželia posledné spoločné bydlisko, ak v obvode tohto súdu má bydlisko aspoň jeden z nich. Inak je miestne príslušný všeobecný súd toho manžela, ktorý návrh nepodal. Ak takto príslušnosť súdu nemožno určiť, je príslušný všeobecný súd navrhovateľa.
- Konanie sa začína **len na návrh jedného z manželov**.
- Účastníkmi konania o rozvod manželstva sú manželia.
- Ak navrhovateľ **vzal návrh späť**, súd konanie nezastaví, ak druhý manžel so späť vzatím návrhu nesúhlasí. Súhlas druhého manžela sa nevyžaduje, kým mu návrh na rozvod manželstva nebol doručený.
- Súd vedie manželov k odstráneniu príčin rozvratu a usiluje sa o ich zmierenie**. Ak je to účelné a umožňujú to okolnosti prejednávanej veci, môže súd účastníkov vyzvať, aby sa o zmierné riešenie pokúsili mediáciou.
- S konaním o rozvod manželstva je spojené konanie o úpravu pomerov manželov k ich maloletým deťom na čas po rozvode.

KONANIA VO VECIACH STAROSTLIVOSTI SÚDU O MALOLETÝCH

V konaní vo veciach starostlivosti súdu o maloletých súd rozhoduje:

- ▶ o mene a priezvisku maloletého,
- ▶ úprave výkonu rodičovských práv a povinností,
- ▶ výžive maloletého,
- ▶ styku s maloletým,
- ▶ poručníctve,
- ▶ opatrovníctve maloletého,
- ▶ odovzdaní maloletého,
- ▶ veciach maloletého, o ktorých sa rodičia nevedia dohodnúť,
- ▶ schválení právneho úkonu maloletého,
- ▶ zastupovaní maloletého,
- ▶ správe majetku maloletého,
- ▶ ústavnej starostlivosti a iných výchovných opatreniach, ochranných opatreniach,
- ▶ pestúnskej starostlivosti,
- ▶ zverení dieťaťa do náhradnej osobnej starostlivosti,

► iných veciach, ak to vyplýva z osobitného predpisu.

- Na konanie vo veciach starostlivosti súdu o maloletých je **miestne príslušný súd**, v ktorého obvode má maloletý v čase začatia konania bydlisko určené dohodou rodičov alebo iným zákonným spôsobom.
- Ak sa zákonným spôsobom zmenia okolnosti, podľa ktorých sa posudzuje miestna príslušnosť**, môže súd preniesť svoju príslušnosť na iný súd, ak to vyžaduje záujem maloletého.
- Ak nie je príslušný súd známy alebo ak nemôže včas vykonať procesné úkony, koná súd, v ktorého obvode sa maloletý zdržuje. Len čo je to však možné, postúpi vec príslušnému súdu.
- Súd vedie účastníkov k zmiernemu riešeniu**. Ak je to účelné a umožňujú to okolnosti prejednávanej veci, môže súd účastníkov vyzvať, aby sa o **zmierné riešenie pokúsili mediáciou**.
- Rozsudky** o úprave výkonu rodičovských práv a povinností a výžive maloletých a o priznaní, obmedzení alebo o pozbavení rodičovských práv a povinností alebo o pozastavení ich výkonu **možno zmeniť alebo zrušiť aj bez návrhu, ak sa zmenia pomery**.

KONANIE VO VECIACH VÝŽIVNÉHO PLNOLETÝCH OSÔB

- Na konanie vo veciach výživného plnoletých osôb a iných obdobných nárokov je miestne príslušný **všeobecný súd navrhovateľa**.
- Konanie sa začína **len na návrh**.
- Účastníkmi konania vo veciach výživného plnoletých osôb sú navrhovateľ a osoba, ktorá je podľa návrhu povinná platiť výživné.
- Rozsudok vo veciach výživného možno na návrh zmeniť alebo zrušiť, ak sa zmenia pomery.
- V zmysle Zákona o rodine ide predovšetkým o konania:
 1. o určenie výživného na plnoleté dieťa,
 2. o určenie výživného na manželku
 3. o určenie príspevku na výživu rozvedeného manžela
 4. o určenie príspevku na výživu a úhradu niektorých nákladov nevydatej matke

NEODKLADNÉ OPATRENIA V ZMYSLE USTANOVENÍ CMP

- Neodkladné opatrenie možno nariadiť aj bez návrhu v konaniach, ktoré možno začať aj bez návrhu. Ak súd nariadi neodkladné opatrenie bez návrhu pred začatím konania vo veci samej, začne konanie vo veci samej alebo poučí účastníkov o možnosti podať návrh na začatie konania vo veci samej.
- Súd nariadi neodkladné opatrenie aj vtedy, ak to vyžaduje verejný záujem.
- Súd môže aj bez návrhu zrušiť nariadené neodkladné opatrenie, ak sa zmenia pomery alebo ak odpadli dôvody, pre ktoré bolo nariadené.
- V zmysle CMP rozlišujeme nasledovné druhy neodkladných opatrení:**
 1. Neodkladné opatrenie vo veciach ochrany maloletého - § 365 CMP
 2. Neodkladné opatrenie vo veciach výživného – 366 CMP

3. Neodkladné opatrenie vo veciach osobnej starostlivosti o maloletého - § 367 CMP
4. Neodkladné opatrenie o povolení súdu na výkon oprávnenia vo veci starostlivosti o maloletých - § 368 CMP

Neodkladné opatrenie vo veciach ochrany maloletého - § 365 CMP

- Ak sa ocitne maloletý bez akejkoľvek starostlivosti alebo ak je jeho život, zdravie a priaznivý vývoj vážne ohrozený alebo narušený, súd neodkladným opatrením nariadi, aby bol maloletý dočasne zverený do starostlivosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby, ktorú v uznesení určí.
- O návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia rozhodne súd najneskôr do 24 hodín od doručenia návrhu. V tejto lehote súd uznesenie vyhotoví. Uznesenie o nariadení neodkladného opatrenia je vykonateľné vyhlásením; ak sa nevyhlasuje, je vykonateľné, len čo bolo vyhotovené. Uznesenie o nariadení neodkladného opatrenia sa doručuje účastníkom až pri uskutočnení jeho výkonu. Účastníkom, ktorí neboli prítomní pri výkone uznesenia, doručí súd uznesenie spolu so zápisnicou o priebehu výkonu dodatočne.
- V konaní o nariadenie neodkladného opatrenia netreba ustanovovať maloletému procesného opatrovníka.

Neodkladné opatrenie vo veciach výživného – 366 CMP

- Neodkladným opatrením môže súd nariadiť platiť výživné v nevyhnutnej miere.

Neodkladné opatrenie vo veciach osobnej starostlivosti o maloletého - § 367 CMP

- ▶ Neodkladným opatrením môže súd nariadiť, aby ten, kto má maloletého pri sebe, maloletého odovzdal do starostlivosti toho, koho označí súd, alebo do striedavej osobnej starostlivosti.
- ▶ O návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia rozhodne súd najneskôr do siedmich dní od doručenia návrhu. V tejto lehote súd uznesenie vyhotoví.
- ▶ Uznesenie o nariadení neodkladného opatrenia je vykonateľné vyhlásením; ak sa nevyhlasuje, je vykonateľné, len čo bolo vyhotovené. Uznesenie o nariadení neodkladného opatrenia súd môže doručiť účastníkom až pri uskutočnení jeho výkonu, ak je predpoklad, že by bol výkon rozhodnutia inak zmarený. Účastníkom, ktorí neboli prítomní pri výkone uznesenia, doručí súd uznesenie spolu so zápisnicou o priebehu výkonu dodatočne.

Neodkladné opatrenie o povolení súdu na výkon oprávnenia vo veci starostlivosti o maloletých - § 368 CMP

- V odôvodnených prípadoch môže súd na návrh orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately neodkladným opatrením povoliť vstup do obydlija, v ktorom sa nachádza maloletý na účely výkonu právomocí orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.
- Účastníkom konania o nariadenie neodkladného opatrenia je orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Súd rozhodnutie vydá a doručí do 24 hodín od doručenia návrhu.

6.6. COCHEMSKA PRAX

- ▶ Cochemská prax je založená na 4 základných princípoch:
- ▶ **Rozhodnutie a zodpovednosť patrí do rúk rodičov** – pri rodičovskom konflikte dieťa nenesie žiadnu zodpovednosť a nemusí strácať rodinné väzby.

- ▶ **Všetky profesie sú si rovné** – príspevky jednotlivých profesií k riešeniu rodičovského konfliktu sú rovnocenné. Ich postup, rovnako ako vstup do riešenia, je potrebné zladíť a tým zabezpečiť prínos tej profesie, ktorá je v danom okamihu najpotrebnejšia. Je nevyhnutná ich vzájomná komunikácia a výmena informácií.
- ▶ **Rešpekt , komunikácia, orientácia na budúcnosť a perspektívu dieťaťa** – sú základným predpokladom v prístupe k rodičom ako aj pri vzájomnej spolupráci odborníkov.
- ▶ **Koordinovaný intenzívny postup** – koordinovaný postup znamená, že do rodičovského sporu vstupuje vždy tá profesia, ktorá je v danej fáze rodičovského konfliktu prínosná. Všetky profesie sa snažia viesť rodičov k aktívnej spolupráci pri hľadaní riešení. Intenzívny postup znamená, že sa koná ihneď, termíny sú stanovované v rámci dní, pretože ide o záležitosti dieťaťa a tie majú najvyššiu prioritu.

6.7. VÝKON ROZHODNUTIA VO VECIACH MALOLETÝCH

- CMP a Vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 207/2016 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti výkonu rozhodnutia vo veciach maloletých
- Postup pri výkone rozhodnutia (Exekučný titul), ktorým bola upravená starostlivosť o maloletého, styk s maloletým alebo iná ako peňažná povinnosť vo vzťahu k maloletému alebo pri výkone rozhodnutia o návrat maloletého do cudziny pri neoprávnenom premiestnení alebo zadržaní.
- Účastníkmi konania o výkone rozhodnutia sú maloletý, ten, kto je z exekučného titulu oprávnený a povinný.
- Ak povinný dobrovoľne nesplní, čo mu ukladá vykonateľný exekučný titul, môže oprávnený podať návrh na nariadenie výkonu rozhodnutia.**

6.7.1. Postup súdu pred uskutočnením výkonu rozhodnutia

Súd po podaní návrhu na nariadenie výkonu rozhodnutia alebo po začatí konania, ktoré sa začína bez návrhu, zisťuje, či povinný plní svoje povinnosti stanovené v rozhodnutí a **či existujú ospravedlniteľné dôvody, pre ktoré povinný nemôže plniť stanovené povinnosti.** V tejto fáze súd zohľadňuje najmä správanie sa povinného pri plnení povinností a správanie sa oprávneného pri realizácii práv vyplývajúcich z rozhodnutia, ako aj správanie sa a názor maloletého.

Ak možno existujúce ospravedlniteľné dôvody odstrániť a dosiahnuť plnenie rozhodnutia účasťou na sociálnom, psychologickom alebo inom odbornom poradenstve, súd môže nariadiť povinnosť účasti na takomto poradenstve neodkladným opatrením.

V prípade, ak neexistujú ospravedlniteľné dôvody pre neplnenie povinnosti, súd nariadi výkon rozhodnutia.

Ak však súd zistí až po vydaní uznesenia, že existujú ospravedlniteľné dôvody pre neplnenie povinnosti, súd neuskutoční sa výkon rozhodnutia.

Podľa predchádzajúcej právnej úpravy súd pred nariadením výkonu rozhodnutia vykonával zmierovaciu fázu konaniu, ktorou sa snažil dosiahnuť dobrovoľné plnenie povinnosti. Podľa novej právnej úpravy § 376 a nasl. CMP sa zmierovacia fáza presúva až do obdobia po nariadení výkonu rozhodnutia, t.j. po vydaní uznesenia, príp. súčasne s vydaním uznesenia, ale pred faktickým výkonom rozhodnutia.

Počas tohto obdobia môže súd vykonať úkony a opatrenia smerujúce k dobrovoľnému splneniu povinností, ktorými sú: výzva na dobrovoľné plnenie, nariadenie pojednávania, žiadosť o poskytnutie súčinnosti orgánu sociálnoprávnej ochrany detí, resp. orgánu obce na zisťovanie dôvodov nepodrobenia sa rozhodnutiu, uloženie účasti u mediátora, uloženie pokuty, zastavenie výplaty rodičovského príspevku a prídavku na dieťa.

VÝZVA NA PLNENIE

- Pred uskutočnením výkonu rozhodnutia **môže súd nariadiť pojednávania a predvolať** povinného, oprávneného, maloletého alebo orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Na pojednávani vyzve povinného, aby sa rozhodnutiu podrobil a upozorní tiež na následky neplnenia povinností ustanovených v rozhodnutí.
- Ak sa javí, že účel pojednávania možno dosiahnuť aj písomnou výzvou, **súd vyzve povinného na dobrovoľné plnenie a upozorní ho na následky neplnenia.**
- Ak má súd za to, že vyššie uvedený postup by mohol viesť k zmareniu odňatia dieťaťa, súd vykoná výzvu pred uskutočnením výkonu rozhodnutia na mieste samom.
- Vo výzve (ako aj v písomnom predvolaní) súd môže určiť povinnému primeranú lehotu, v ktorej sa má podrobiť rozhodnutiu, a upozorní povinného na následky nepodrobenia sa rozhodnutiu,** najmä na možnosť súdu na návrh zmeniť rozhodnutie o osobnej starostlivosti o dieťa, možnosť rozhodnúť o tom, že príslušný štátny orgán, zastaví výplatu rodičovského príspevku alebo výplatu prídavku na dieťa a príplatku k prídavku na dieťa povinnému, skutočnosť, že trovy výkonu rozhodnutia môže znášať povinný, skutočnosť, že ak výzva na plnenie zostane bezvýsledná, súd je oprávnený uložiť povinnému, ktorý neplní dobrovoľne rozhodnutie, pokutu, a že túto pokutu možno uložiť aj opakovane, skutočnosť, že marenie výkonu rozhodnutia súdu alebo súdom schválenej dohody o výchove maloletých detí je trestným činom vrátane uvedenia hroziaceho trestu.
- Pred uskutočnením výkonu rozhodnutia môže súd požiadať príslušný orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, prípadne príslušný orgán obce o **poskytnutie súčinnosti pri zisťovaní informácií o dôvodoch nepodrobenia sa rozhodnutiu a o poskytnutie súčinnosti pri preverení týchto dôvodov.**
- Ak je to účelné, môže súd pred uskutočnením výkonu rozhodnutia uložiť účastníkom účasť u mediátora zapísaného v registri mediátorov.

POKUTA

- Ak výzva súdu na dobrovoľné splnenie povinnosti zostane bezvýsledná, súd môže uložiť povinnému pokutu **do 1 000 eur.**
- Pokutu možno uložiť **aj opakovane** za každé porušenie povinnosti vyplývajúcej z rozhodnutia.

POZASTAVENIE VÝPLATY ŠTÁTNYCH DÁVOK

- Ak výzva súdu na dobrovoľné splnenie povinnosti zostane bezvýsledná a ak to povaha veci pripúšťa, súd môže rozhodnúť o tom, že príslušný štátny orgán zastaví výplatu

a) rodičovského príspevku povinnému,

b) prídavku na dieťa a príplatku k prídavku na dieťa povinnému.

Ak povinný začal dobrovoľne plniť, súd rozhodne, aby príslušný štátny orgán obnovil výplatu dávok zastavených podľa predošlého odseku.

6.7.2. Uskutočnenie výkonu rozhodnutia

- Súd určí spôsob zabezpečenia priebehu výkonu rozhodnutia spravidla 24 hodín pred výkonom rozhodnutia.**
- Ak poskytuje orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately súčinnosť, súd a orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately **určia spôsob zabezpečenia priebehu výkonu rozhodnutia spoločne.**
- Sudca poveruje súdneho úradníka** zabezpečením odňatia maloletého písomne. V poverení uvedie spôsob zabezpečenia priebehu výkonu rozhodnutia. Súdny úradník oznámi sudcovi každú zmenu priebehu výkonu rozhodnutia; to sa nevzťahuje na zmeny, ktoré si vyžiadali okolnosti priebehu výkonu rozhodnutia. Súdny úradník má rovnaké postavenie ako sudca.

Ak úkony a opatrenia súdu smerujúce k dobrovoľnému splneniu povinnosti zostali bezvýsledné, súd výkon rozhodnutia uskutoční.

Ak je to vzhľadom na okolnosti prípadu potrebné, súd uskutoční výkon rozhodnutia aj bez vykonania úkonov a opatrení smerujúcich k dobrovoľnému splneniu povinnosti.

- Súd písomne, elektronickými prostriedkami alebo telefonicky **upovedomí oprávneného** o mieste a čase uskutočnenia výkonu rozhodnutia. Súd **povinného** o uskutočnení výkonu rozhodnutia upovedomí až na mieste samom. Ak sa povinný nenachádza pri odňatí maloletého, upovedomí sa o odňatí bezodkladne po ňom.

Súd odníme maloletého tomu, u koho podľa rozhodnutia nemá byť, a postará sa o jeho odovzdanie tomu, komu bol podľa rozhodnutia zverený, alebo tomu, komu rozhodnutie priznáva právo na styk s maloletým po obmedzený čas, alebo tomu, kto je oprávnený neoprávnené premiestneného alebo zadržaného maloletého prevziať.

- Súd je oprávnený zabezpečiť vstup do obydlija a vykonať opatrenia na odňatie maloletého.
- Každý je povinný poskytnúť súdu súčinnosť a informácie na objasnenie skutočností dôležitých pre výkon rozhodnutia. Súd je oprávnený vydávať pokyny orgánom a osobám, ktoré sa zúčastňujú na výkone rozhodnutia. Ak je to nevyhnutné pre výkon rozhodnutia, sudca je oprávnený každému prikázať, aby

a) v nevyhnutne potrebnom čase nevstupoval na určené miesto, ani sa na ňom nezdržoval,

b) na nevyhnutne potrebný čas zotrval na určenom mieste.

- Tomu, kto nesplní povinnosti, môže súd uložiť uznesením poriadkovú pokutu do 1 000 eur.

- Ak hrozí nebezpečenstvo ohrozenia na živote alebo zdraví alebo ak je predpoklad, že súd nebude schopný zabezpečiť poriadok pri výkone rozhodnutia sám, **súd požiada o súčinnosť útvar Policajného zboru, a to spravidla 24 hodín pred výkonom rozhodnutia.**
- Ak to nevylučujú okolnosti výkonu rozhodnutia, orgány a osoby, ktoré sa zúčastňujú výkonu rozhodnutia, vo vzájomnej súčinnosti **vysvetlia dieťaťu spôsobom primeraným jeho veku a rozumovej vyspelosti dôvody a následky výkonu rozhodnutia.**

ZAZNAMENÁVANIE PRIEBEHU VÝKONU ROZHODNUTIA

- O každom úkone v rámci výkonu rozhodnutia sa spisuje **záznam** a ak je to vhodné a účelné, spisuje sa **zápisnica.**
- Súd zabezpečí zaznamenávanie priebehu odňatia dieťaťa pomocou **technických zariadení a prostriedkov určených na zaznamenávanie zvuku a obrazu.**
- Súd zabezpečí, aby zo záznamu bolo zjavné najmä správanie sa povinného, správanie sa oprávneného a správanie sa a názor maloletého. Zo záznamu podľa odseku 1 má byť prípadne zjavné, či existujú dôvody odkladu výkonu rozhodnutia.

SÚČINNOSŤ ŠKOLY, ŠKOLSKÉHO ZARIADENIA A ZAMESTNÁVATEĽA V MIESTE VÝKONU PRAKTICKÉHO VYUČOVANIA

- Ak možno dôvodne predpokladať, že dieťa sa má odňať v priestore školy, školského zariadenia alebo u zamestnávateľa v mieste výkonu praktického vyučovania-**súd požiada riaditeľa školy, riaditeľa školského zariadenia alebo zamestnávateľa o súčinnosť spravidla 24 hodín pred výkonom rozhodnutia.**
- Riaditeľ** školy, riaditeľ školského zariadenia alebo zamestnávateľ **poskytne súčinnosť** súdu pri výkone rozhodnutia najmä tým, že **informuje** o priebehu výchovno-vzdelávacieho procesu v čase výkonu rozhodnutia a možnosti odňatia dieťaťa v takých priestoroch školy, školského zariadenia alebo zamestnávateľa, aby priebeh výkonu rozhodnutia bol čo najviac šetrný a bol najmenšou ujmom pre dieťa, **a zabezpečí, aby pri výkone rozhodnutia neboli prítomné iné deti ani ich zákonní zástupcovia.** Súd priebeh odňatia dieťaťa v priestoroch školy konzultuje s riaditeľom školy alebo školského zariadenia.

SÚČINNOSŤ POSKYTOVATEĽOV ZDRAVOTNEJ STAROSTLIVOSTI

- Ak možno dôvodne predpokladať, že dieťa sa má odňať v zdravotníckom zariadení, **súd požiada poskytovateľa zdravotnej starostlivosti**, ktorý prevádzkuje toto zdravotnícke zariadenie, o súčinnosť **spravidla 24 hodín pred výkonom rozhodnutia.** **Poskytovateľ poskytne súčinnosť** súdu pri výkone rozhodnutia tak, že **po ukončení poskytovania zdravotnej starostlivosti dieťaťu umožní vykonať rozhodnutie** v zdravotníckom zariadení spôsobom, aby priebeh výkonu rozhodnutia bol čo najviac šetrný, aby bol v súlade s liečebným režimom dieťaťa a aby bol najmenšou ujmom pre dieťa. Súd priebeh odňatia dieťaťa v zdravotníckom zariadení konzultuje s ošetrojúcim zdravotníckym pracovníkom dieťaťa alebo s povereným zamestnancom poskytovateľa. **Pri výkone rozhodnutia nesmú byť prítomné iné deti.**

SÚČINNOSŤ ORGÁNU SOCIÁLNOPRÁVNEJ OCHRANY DETÍ A SOCIÁLNEJ KURATELY

- Príslušný **orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na požiadanie poskytne súdu pri výkone rozhodnutia súčinnosť**, a to najmä v zabezpečení prítomnosti zamestnanca, ktorý najmä svojou odbornou spôsobilosťou a znalosťou rodinných pomerov prispeje k uľahčeniu výkonu rozhodnutia pre dieťa.

6.7.3. Odklad výkonu rozhodnutia

- Súd môže odložiť výkon rozhodnutia aj bez návrhu, ak je život, zdravie alebo priaznivý vývoj maloletého výkonom rozhodnutia vážne ohrozený.
- Ak možno účel odkladu výkonu rozhodnutia dosiahnuť inak a vzhľadom na záujem oprávneného nie je vhodné výkon rozhodnutia odložiť, možno na účely ochrany maloletého pred ujmom nariadiť neodkladné opatrenie. Neodkladné opatrenie, z ktorého vyplýva povinnosť podrobiť sa sociálnemu poradenstvu, psychologickému poradenstvu alebo inému odbornému poradenstvu, sa nariadi po predchádzajúcom posúdení vhodnosti a predpokladaného času trvania neodkladného opatrenia osobou, ktorá má poradenstvo poskytnúť.

6.7.4. Zastavenie výkonu rozhodnutia

- Súd aj bez návrhu uznesením konanie o výkon rozhodnutia zastaví, ak
 - a) sa exekučný titul dovedy nestal vykonateľným,
 - b) exekučný titul bol po nariadení výkonu rozhodnutia zrušený; ak bol exekučný titul zmenený, súd môže pokračovať vo výkone rozhodnutia podľa zmeneného exekučného titulu,
 - c) výkon rozhodnutia bol súdom vyhlásený za neprípustný, pretože je tu iný dôvod, pre ktorý rozhodnutie nemožno vykonať,
 - d) okolnosti, ktoré nastali po vzniku exekučného titulu spôsobili zánik uloženej povinnosti,
 - e) došlo k splneniu povinnosti,
 - f) došlo k uskutočneniu výkonu rozhodnutia.

6.8. ZÁKON O RODINE - Zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Rodinné právo upravuje primárne osobné a s nimi súvisiace majetkové vzťahy medzi manželmi, rodičmi a deťmi a osobami, ktoré určitým spôsobom nahrádzajú rodičov (napr. pri osvojení alebo medzi pestúnmi). Zákon o rodine taktiež obsahuje úpravu náležitostí pre uzatvorenie manželstva, jeho rozvod, rodičovské práva a povinnosti a výživné.

Jednotlivé ustanovenia zákona o rodine treba vykladať a aplikovať v súlade so zásadami, ktorými sa riadiť a z ktorých pri úprave jednotlivých práv, povinností a vzťahov vychádza.

ZÁKLADNÉ ZÁSADY

Čl. 1 Manželstvo je zväzkom muža a ženy. Spoločnosť tento jedinečný zväzok všestranne chráni a napomáha jeho dobro. **Manžel a manželka sú si rovní v právach a povinnostiach.** Hlavným účelom manželstva je založenie rodiny a riadna výchova detí.

Čl. 2 Rodina založená manželstvom je základnou bunkou spoločnosti. Spoločnosť všetky formy rodiny všestranne chráni.

Čl. 3 Rodičovstvo je spoločnosťou mimoriadne uznávaným poslaním ženy a muža. Spoločnosť uznáva, že pre všestranný a harmonický vývin dieťaťa je najvhodnejšie stabilné prostredie rodiny tvorenej otcom a matkou dieťaťa. Spoločnosť poskytuje rodičovstvu nielen svoju ochranu, ale aj potrebnú starostlivosť, najmä hmotnou podporou rodičov a pomocou pri výkone rodičovských práv a povinností.

Rodičia majú právo vychovávať deti v zhode s vlastným náboženským a filozofickým presvedčením a povinnosť zabezpečiť rodine pokojné a bezpečné prostredie.

Rodičovské práva a povinnosti patria obom rodičom.

ZÁUJEM MALOLETÉHO DIEŤAŤA PODĽA ČL. 5 ZÁKONA O RODINE

Jednou z najdôležitejších zásad, ktorá sa prelína zákonom o rodine a na ktorý sa prihliada pri úprave vzťahov je záujem maloletého dieťaťa. Táto zásada má primárne vyjadrovať to, že súdy a všetky orgány, ktoré sa dotýkajú svojimi postupmi (rozhodnutiami) dieťaťa majú rešpektovať základné právo dieťaťa, podľa okolností konkrétnej situácie vyrastať od narodenia v prirodzenom rodinnom prostredí (v starostlivosti rodičov alebo blízkych príbuzných).

Podľa čl. 5 zákona o rodine je záujem maloletého dieťaťa prvoradým hľadiskom pri rozhodovaní vo všetkých veciach, ktoré sa ho týkajú. Pri určovaní a posudzovaní záujmu maloletého dieťaťa sa zohľadňuje najmä:

- a) úroveň starostlivosti o dieťa,
- b) bezpečie dieťaťa, ako aj bezpečie a stabilita prostredia, v ktorom sa dieťa zdržiava,
- c) ochrana dôstojnosti, ako aj duševného, telesného a citového vývinu dieťaťa,
- d) okolnosti, ktoré súvisia so zdravotným stavom dieťaťa alebo so zdravotným postihnutím dieťaťa,
- e) ohrozenie vývinu dieťaťa zásahmi do jeho dôstojnosti a ohrozenie vývinu dieťaťa zásahmi do duševnej, telesnej a citovej integrity osoby, ktorá je dieťaťu blízkou osobou,
- f) podmienky na zachovanie identity dieťaťa a na rozvoj schopností a vlôh dieťaťa,
- g) názor dieťaťa a jeho možné vystavenie konfliktu lojality a následnému pocitu viny,
- h) podmienky na vytváranie a rozvoj vzťahových väzieb s obidvomi rodičmi, súrodencami a s inými blízkymi osobami,
- i) využitie možných prostriedkov na zachovanie rodinného prostredia dieťaťa, ak sa zvažuje zásah do rodičovských práv a povinností.

► 6.8.1. ROZVOD MANŽELSTVA

- K zrušeniu manželstva rozvodom možno pristúpiť len v odôvodnených prípadoch.
- Súd môže manželstvo na návrh niektorého z manželov rozviesť, **ak sú vzťahy medzi manželmi tak vážne narušené a trvalo rozvrátené, že manželstvo nemôže plniť svoj účel a od manželov nemožno očakávať obnovenie manželského spolužitia.**
- Súd zisťuje príčiny, ktoré viedli k vážnemu rozvratu vzťahov medzi manželmi, a pri rozhodovaní o rozvode na ne prihliada.

- Súd pri rozhodovaní o rozvoze vždy prihliadne na záujem maloletých detí.
- Súd pri posudzovaní miery rozvratu vzťahov medzi manželmi prihliada na porušenie povinností manželov podľa § 18 a 19 Zákona o rodine.

OBSAH ROZHODNUTIA SÚDU O ROZVOZE MANŽELSTVA S MALOLETÝMI DEŤMI

V rozhodnutí, ktorým sa rozvádza manželstvo rodičov maloletého dieťaťa, **súd upraví výkon ich rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu na čas po rozvoze, najmä:**

- určí, komu maloleté dieťa zverí do osobnej starostlivosti,
- kto ho bude zastupovať a
- spravovať jeho majetok.

- súčasne určí, ako má rodič, ktorému nebolo maloleté dieťa zverené do osobnej starostlivosti, prispievať na jeho výživu, alebo schváli dohodu rodičov o výške výživného.

Ak sú obidvaja rodičia spôsobilí dieťa vychovávať a ak majú o osobnú starostlivosť o dieťa obidvaja rodičia záujem, tak súd môže zveriť dieťa do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov, ak je to v záujme dieťaťa a ak budú takto lepšie zaistené potreby dieťaťa. Ak so striedavou osobnou starostlivosťou súhlasí aspoň jeden z rodičov dieťaťa, tak súd musí skúmať, či bude striedavá osobná starostlivosť v záujme dieťaťa.

Rozhodnutie o úprave výkonu rodičovských práv a povinností možno nahradiť dohodou rodičov. Dohoda musí byť schválená súdom, inak je nevykonateľná.

Skutočnosti, na ktoré súd prihliada pri rozhodovaní o rozvoze a úprave rodičovských práv a povinností k maloletým deťom na čas po rozvoze manželstva:

- Súd rešpektuje **právo maloletého dieťaťa na zachovanie jeho vzťahu k obidvom rodičom** a vždy prihliadne na **záujem maloletého dieťaťa**, najmä na jeho citové väzby, vývinové potreby, stabilitu budúceho výchovného prostredia a ku schopnosti rodiča dohodnúť sa na výchove a starostlivosti o dieťa s druhým rodičom. Súd dbá, aby bolo rešpektované právo dieťaťa na výchovu a starostlivosť zo strany obidvoch rodičov a aby bolo rešpektované právo dieťaťa na udržiavanie pravidelného, rovnocenného a rovnoprávneho osobného styku s obidvomi rodičmi.
- Súd pri rozhodovaní o zverení maloletého dieťaťa do osobnej starostlivosti jedného z rodičov dbá na právo toho rodiča, ktorému nebude maloleté dieťa zverené do osobnej starostlivosti, na pravidelné informovanie sa o maloletom dieťati. Rodič, ktorému nebolo maloleté dieťa zverené do osobnej starostlivosti, môže sa práva na pravidelné informovanie sa o maloletom dieťati domáhať na súde.
- Rodičia sa môžu dohodnúť o úprave styku** s maloletým dieťaťom pred vyhlásením rozhodnutia, ktorým sa rozvádza manželstvo; dohoda o styku rodičov s maloletým dieťaťom sa stane súčasťou rozhodnutia o rozvoze.
- Ak sa rodičia nedohodnú** o úprave styku s maloletým dieťaťom podľa odseku 1, súd upraví styk rodičov s maloletým dieťaťom v rozhodnutí o rozvoze; to neplatí, ak rodičia úpravu styku žiadajú neupraviť.
- Ak je to potrebné v záujme maloletého dieťaťa, **súd obmedzí styk maloletého dieťaťa s rodičom alebo zakáže styk maloletého dieťaťa s rodičom**, ak nie je možné zabezpečiť záujem

maloletého dieťaťa obmedzením styku maloletého dieťaťa s rodičom. – ust. § 25 ods. 3 Zákona o rodine

- Ak jeden z rodičov opakovane bezdôvodne a zámerne neumožňuje druhému rodičovi styk s maloletým dieťaťom upravený súdnym rozhodnutím alebo súdom schválenou rodičovskou dohodou, súd môže na návrh niektorého z rodičov **zmeniť rozhodnutie o osobnej starostlivosti**.
- Ak sa zmenia pomery, súd môže aj bez návrhu **zmeniť rozhodnutie o výkone rodičovských práv a povinností alebo dohodu o výkone rodičovských práv a povinností**.

RODIČOVSKÉ PRÁVA A POVINNOSTI

- Súčasťou rodičovských práv a povinností sú najmä
 - a) sústavná a dôsledná starostlivosť o výchovu, zdravie, výživu a všestranný vývin maloletého dieťaťa,
 - b) zastupovanie maloletého dieťaťa,
 - c) správa majetku maloletého dieťaťa.
- Rodičovské práva a povinnosti majú obaja rodičia. Pri ich výkone sú povinní chrániť záujmy maloletého dieťaťa.
- Rozhodujúcu úlohu vo výchove dieťaťa majú rodičia. Rodičia majú právo vychovávať deti v zhode s vlastným náboženským a filozofickým presvedčením.

Informačná povinnosť medzi rodičmi

- ▶ Súd pri rozhodovaní o zverení maloletého dieťaťa do osobnej starostlivosti jedného z rodičov dbá na právo toho rodiča, ktorému nebude maloleté dieťa zverené do osobnej starostlivosti, na pravidelné informovanie sa o maloletom dieťati. Rodič, ktorému nebolo maloleté dieťa zverené do osobnej starostlivosti, môže sa práva na pravidelné informovanie sa o maloletom dieťati domáhať na súde.

Rozhodovanie súdu pri nezhode rodičov

- ▶ Ak sa rodičia nedohodnú o podstatných veciach súvisiacich s výkonom rodičovských práv a povinností, najmä o vysťahovaní maloletého dieťaťa do cudziny, o správe majetku maloletého dieťaťa, o štátnom občianstve maloletého dieťaťa, o udelení súhlasu na poskytovanie zdravotnej starostlivosti a o príprave na budúce povolanie, rozhodne na návrh niektorého z rodičov súd.

VÝŽIVNÉ

- Druhy vyživovacej povinnosti:**
 1. Vyživovacia povinnosť rodičov k deťom
 2. Vyživovacia povinnosť detí k rodičom
 3. Vyživovacia povinnosť medzi ostatnými príbuznými
 4. Vyživovacia povinnosť medzi manželmi
 5. Príspevok na výživu rozvedeného manžela
 6. Príspevok na výživu a úhradu niektorých nákladov nevydatej matke

Vyživovacia povinnosť rodičov k deťom

Plnenie vyživovacej povinnosti rodičov k deťom je ich **zákonná povinnosť**, ktorá **trvá do času, kým deti nie sú schopné samé sa živiť**.

Obaja rodičia prispievajú na výživu svojich detí **podľa svojich schopností, možností a majetkových pomerov**. Dieťa má **právo podieľať sa na životnej úrovni rodičov**.

- Každý rodič bez ohľadu na svoje schopnosti, možnosti a majetkové pomery je povinný plniť svoju vyživovaciu povinnosť v minimálnom rozsahu vo výške 30 % zo sumy životného minima na nezaopatrené neploleté dieťa alebo na nezaopatrené dieťa podľa osobitného zákona.
- Pri určení rozsahu vyživovacej povinnosti súd prihliada na to, ktorý z rodičov a v akej miere sa o dieťa osobne stará. Ak rodičia žijú spolu, prihliadne súd aj na starostlivosť rodičov o domácnosť.
- Výživné má prednosť pred inými výdavkami rodičov**. Pri skúmaní schopností, možností a majetkových pomerov povinného rodiča súd neberie do úvahy výdavky povinného rodiča, ktoré nie je nevyhnutné vynaložiť.
- Ak rodičia maloletého dieťaťa spolu nežijú, súd upraví rozsah ich vyživovacej povinnosti alebo schváli ich dohodu o výške výživného. Súd postupuje rovnako aj v prípade, ak rodičia spolu žijú, ale jeden z nich svoju vyživovaciu povinnosť voči maloletému dieťaťu dobrovoľne neplní.
- Výživné plnoletých detí** upraví súd len na návrh.

Vyživovacia povinnosť medzi manželmi

Manželia majú vzájomnú vyživovaciu povinnosť. Ak jeden z manželov túto povinnosť neplní, súd na návrh niektorého z nich určí jej rozsah tak, aby **životná úroveň oboch manželov bola v zásade rovnaká**. Pri rozhodovaní o určení rozsahu vyživovacej povinnosti súd prihliadne na starostlivosť o domácnosť.

Príspevok na výživu rozvedeného manžela

Rozvedený manžel, ktorý nie je schopný sám sa živiť, môže žiadať od bývalého manžela, aby mu prispieval na **primeranú výživu** podľa svojich schopností, možností a majetkových pomerov.

Ak sa bývalí manželia nedohodnú, určí rozsah príspevku na výživu na návrh niektorého z nich súd. Prihliadne pritom aj na príčiny, ktoré viedli k rozvratu vzťahov medzi manželmi.

Príspevok na výživu rozvedeného manžela možno priznať najdlhšie na dobu piatich rokov odo dňa právoplatnosti rozhodnutia o rozvode. Súd môže výnimočne túto dobu predĺžiť, ak rozvedený manžel, ktorému súd príspevok priznal, nie je z objektívnych dôvodov schopný sám sa živiť ani po uplynutí tejto doby, najmä ak ide o toho manžela, ktorému bolo v konaní o rozvod manželstva zverené do osobnej starostlivosti dieťa s dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom, alebo o manžela, ktorý má sám dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom vyžadujúci sústavnú opateru.

Určovanie výživného

Pri určení výživného prihliadne súd na odôvodnené potreby oprávneného, ako aj na schopnosti, možnosti a majetkové pomery povinného. Na schopnosti, možnosti a majetkové pomery povinného prihliadne súd aj vtedy, ak sa povinný vzdá bez dôležitého dôvodu výhodnejšieho zamestnania, zárobku, majetkového prospechu; rovnako prihliadne aj na neprimerané majetkové riziká, ktoré povinný na seba berie.

- Výživné nemožno priznať, ak by to bolo v rozpore s dobrými mravmi; to neplatí, ak ide o výživné pre maloleté dieťa.
- Výživné sa platí v pravidelných opakujúcich sa sumách, ktoré sú zročné vždy na mesiac dopredu.
- Právo na výživné sa nepremlčuje. Možno ho však priznať len odo dňa začatia súdneho konania. Výživné pre maloleté dieťa možno priznať najdlhšie na dobu troch rokov spätne odo dňa začatia konania, ak sú na to dôvody hodné osobitného zreteľa.
- Dohody a súdne rozhodnutia o výživnom možno zmeniť, ak sa menia pomery. Okrem výživného pre maloleté dieťa je zmena alebo zrušenie výživného možné len na návrh.
- Ak dôjde k zrušeniu alebo zníženiu výživného pre maloleté dieťa za uplynulý čas, spotrebované výživné sa nevracia.
- Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny môže poskytovať náhradné výživné na zabezpečenie výživy oprávneného podľa osobitného predpisu.

Inštitút pre výskum práce a rodiny vydal túto publikáciu ako súčasť výstupov národného projektu Prevencia a eliminácia rodovej diskriminácie OP LZ NP 2018/4.1.2/01., ktorý sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje www.esf.gov.sk.